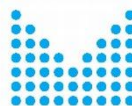

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

PRAKTICKÝ PRŮVODCE ZÁKLADY MATRIČNÍHO PRÁVA PRO ZOZ

studijní pomůcka pro přípravu matriční části zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství (zpracováno podle právního stavu platného k 1. 1. 2023)

Zpracováno v rámci projektu

„Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125

Ministerstvo vnitra České republiky

Praha, 2023

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zpracováno v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014–2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.

Vydalo Ministerstvo vnitra v roce 2023.

ISBN: 978-80-7616-180-1 (tisk) / 978-80-7616-181-8 (PDF)

Obsah

1	PŘÁVNÍ PŘEDPISY	8
1.1	Mezinárodní smlouvy	9
1.2	Unijní právo	9
1.3	Zákony	10
1.4	Podzákoné předpisy	10
1.5	Směrnice	10
2	MATRIKA – POJEM, VÝZNAM, DĚLENÍ, HISTORIE	12
2.1	Co je matrika	12
2.2	Význam matrik.....	12
2.3	Historie matrik – základní historické souvislosti	13
2.3.1	Stručný nástin vývoje matriční agendy do josefínských reforem.....	13
2.3.2	Josefínská matriční reforma a navazující změny	13
2.3.3	Vznik Československa	14
2.3.4	Matriky v období okupace v letech 1939 – 1945	14
2.3.5	Matriky od roku 1950	15
2.3.6	Matriky od 1. 7. 2001 dosud.....	15
2.4	Matriční události a matriční skutečnosti	16
2.5	Dělení matriky	17
3	PŮSOBNOST NA ÚSEKU MATRIK	18
3.1	Matriční úřady	18
3.2	Obecní úřady obcí s rozšířenou působností	19
3.3	Krajské úřady	20
3.4	Ministerstvo vnitra	21
3.5	Zastupitelské úřady České republiky v zahraničí.....	21
3.6	Zvláštní působnost na úseku matrik.....	22
3.6.1	Zvláštní matrika	22
3.6.2	Úřad městské části Praha 1	23
3.6.3	Registrující matriční úřady.....	24
4	MATRIKÁŘ.....	26
5	MATRIČNÍ KNIHY	28
5.1	Druhy matričních knih, jejich obsah a základní podmínky vedení	28
5.2	Zápisy do matričních knih.....	31
5.2.1	Terminologie.....	31
5.2.2	Obecné podmínky provádění zápisu, příslušnost k zápisu, lhůty.....	31
5.2.3	Data a místa v zápisech	32

5.2.4	Zápis státního občanství, pohlaví, rodného příjmení a trvalého pobytu	33
5.3	Dodatečný zápis, dodatečný záznam, oprava zápisu	34
5.3.1	Dodatečný zápis.....	34
5.3.2	Dodatečný záznam	34
5.3.3	Oprava matričního zápisu.....	34
5.3.4	Zrušení matričního zápisu	35
5.3.5.	Vynechání matričního listu.....	35
5.4	Elektronické vedení matrik.....	36
5.5	Nahlížení do matričních knih	36
5.6	Uložení matričních knih.....	38
5.7	Druhopyisy matričních knih	39
6	SBÍRKA LISTIN	40
6.1	Co je sbírka listin, způsob vedení a ukládání sbírky listin	40
6.2	Nahlížení do sbírky listin.....	41
7	OBNOVENÍ MATRIČNÍ KNIHY A SBÍRKY LISTIN	42
7.1	Zničení nebo ztráta matriční knihy.....	42
7.2	Zničení nebo ztráta sbírky listin.....	43
8	ARCHIVACE MATRIČNÍCH KNIH A SBÍREK LISTIN.....	44
9	MATRIČNÍ DOKLADY.....	46
9.1	Co jsou matriční doklady, jak vypadají, kdo je vydává a komu	46
9.1.1	Vymezení matričních dokladů	46
9.1.2	Vydávání matričních dokladů	46
9.2	Vícejazyčné standardní formuláře.....	49
9.3	Poplatky spojené s vydáváním matričních dokladů	49
10	DALŠÍ DOKLADY VYDÁVANÉ Z MATRIČNÍCH KNIH A SBÍRKY LISTIN	51
10.1	Doslovné výpisy z matričních knih.....	51
10.2	Potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize	51
10.3.	Potvrzení o údajích zapsaných ve sbírce listin.....	52
11	DORUČOVÁNÍ MATRIČNÍCH DOKLADŮ A POTVRZENÍ Z MATRIČNÍCH KNIH.....	54
11.1	Doručování	54
11.2	Doručování do ciziny	54
12	VÝMĚNA MATRIK S CIZINOU	56
13	OZNAMOVACÍ POVINNOST	58
14	NAROZENÍ.....	59
14.1	Zápis narození.....	59
14.2	Určení rodičovství.....	70
14.3	Domněnky otcovství podle občanského zákoníku z roku 1811	71
14.3.1	Děti narozené z manželství.....	71

14.3.2	Děti narozené mimo manželství a legitimace	72
14.3.3	Zápis nemanželského otce do rodné matriky.....	73
14.3.4	Oduznání manželského původu	74
14.3.5	Děti z neplatného manželství	75
14.3.6	„Dání jména“ podle občanského zákoníku z roku 1811	75
14.4	Popírání otcovství.....	75
14.5	Osvojení a jeho vliv na zápis do knihy narození	76
15	UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ, ZDÁNLIVÉ MANŽELSTVÍ A NEPLATNOST MANŽELSTVÍ	79
15.1	Vymezení manželství, formy, orgány oprávněné oddávat.....	79
15.2	Podmínky pro uzavření manželství (předoddavkové řízení)	82
15.3	Uzavření manželství.....	85
15.4	Zápis manželství	89
15.5	Zdánlivé manželství	95
15.6	Neplatnost manželství.....	96
16	VSTUP DO (REGISTROVANÉHO) PARTNERSTVÍ A ZÁNİK REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ	99
16.1	Vstup do partnerství.....	99
16.2	Zánik partnerství.....	102
17	VYSVĚDČENÍ O PRÁVNÍ ZPŮSOBILOSTI K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ/VSTUPU DO PARTNERSTVÍ	103
18	ÚMRTÍ.....	107
19	JMÉNO A PŘÍJMENÍ.....	112
19.1	Jméno	112
19.1.1	Vymezení pojmu.....	112
19.1.2	Jaká jména lze zapsat	112
19.1.3	Více jmen	113
19.1.4	Zápis jména.....	114
19.2	Příjmení	115
19.2.1	Příjmení dítěte	116
19.2.2	Příjmení v souvislosti s uzavřením manželství.....	117
19.2.3	Příjmení žen	119
19.2.4	Více příjmení.....	121
19.2.5	Rodné příjmení	122
19.2.6	Možnost užívat jméno a příjmení podle tradice jiného členského státu EU.....	122
19.3	Změna jména a příjmení.....	123
19.3.1	Obecně ke změně jména a příjmení.....	123
19.3.2	Změna jména	125
19.3.3	Změna příjmení	125
19.3.4	Zvláštnosti změny jména a příjmení nezletilého dítěte	127

19.3.5	Změna jména a příjmení při změně pohlaví	128
19.3.6	Správní poplatky spojené se změnou jména a příjmení.....	129
19.3.7	Lhůty pro vyřízení žádosti.....	130
20	ZMĚNA POHLAVÍ	132
21	NÁLEŽITOSTI CIZOZEMSKÝCH VEŘEJNÝCH LISTIN	133
21.1	Překlad.....	133
21.2	Vyšší ověření veřejných listin	133
22	UZNÁVÁNÍ CIZOZEMSKÝCH ROZHODNUTÍ S DOPADEM DO MATRIČNÍ AGENDY	136
22.1	Uznávání rozsudků o rozvodu a rozluce manželství.....	136
22.2	Uznávání rozsudků o osvojení a určení otcovství (rodičovství).....	141
23	PŘESTUPKY NA ÚSEKU MATRIK.....	143
23.1	Právní úprava.....	143
23.2	Obecná část přestupkového práva.....	144
23.3	Řízení o přestupku	145
23.4	Skutkové podstaty přestupků na úseku matrik.....	148
23.4.1	Přestupky podle § 79a odst. 1 písm. a) zákona o matrikách	148
23.4.2	Přestupky podle § 79a odst. 1 písm. b) zákona o matrikách.....	148
23.4.3	Přestupek podle § 79a odst. 1 písm. c) zákona o matrikách	149
23.4.5	Přestupek podle § 79a odst. 1 písm. d) zákona o matrikách.....	149
23.5	Správní tresty za přestupky na úseku matrik	150

ÚVOD

Účelem publikace je poskytnout základní studijní oporu úředníkům územních samosprávných celků chystajícím se na složení zkoušky zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství. Příručka je zaměřena na části týkající se agendy matrik, jména a příjmení.

Souvisejícím studijním zdrojem pro složení zkoušky odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství je oblast vidimace a legalizace. Uvedené problematice se věnuje publikace z této edice Vidimace a legalizace dostupná na webových stránkách Ministerstva vnitra nebo Institutu pro veřejnou správu Praha.

1 PRÁVNÍ PŘEDPISY

Matriční agenda je komplexní a upravuje ji velké množství právních předpisů jak vnitrostátních, tak mezinárodních, a to předpisů různé právní síly.

Nejvýznamnějšími právními předpisy na úseku matrik je **zákon o matrikách** a jeho **prováděcí vyhláška**, které vymezují, co je matrikou, základní pojmy z úseku matrik, působnost na úseku matrik, postupy při vedení matrik a vydávání matričních a dalších dokladů, otázky jména a příjmení včetně jejich změn a další související otázky.

Zásadní význam má i **občanský zákoník**, který řeší z hlediska otázek relevantních pro matriku zejména problematiku uzavírání manželství a rozvodů, osvojení a určování otcovství a mateřství a dále některé aspekty jména a příjmení.

Správní řád řeší procesní postupy a instituty aplikované při výkonu matriční agendy neřešené zákonem o matrikách, zejména procesní postup ve správních řízeních vedených na úseku matrik, ale např. i otázku doručování, lhůt, jednacího jazyka atd.

Zákon o správních poplatcích upravuje veškeré správní poplatky na úseku matrik.

Zákon o mezinárodním právu soukromém je tzv. kolizní normou a řeší, podle jakého práva se bude postupovat v případech s cizím prvkem, pokud mezinárodní smlouvy nestanoví jiný postup.

Matriční agenda je velmi dotčena cizími prvky – řada cizinců má matriční události a matriční skutečnosti na území České republiky, mnoho státních občanů České republiky (dále „občan“) má na druhou stranu matriční události a matriční skutečnosti v zahraničí. Při výkonu matriční činnosti se lze často setkat i s předkládáním cizozemských dokladů. Mezinárodní aspekty matriční agendy řeší několik **multilaterálních mezinárodních smluv**, necelé čtyři desítky dvoustranných smluv o právní pomoci a obdobný počet konzulárních smluv. Tyto mezinárodní smlouvy řeší např. otázku **ověřování cizozemských dokladů**, **uznávání cizozemských rozhodnutí** nebo třeba tzv. **výměnu matrik**. Významnou dvoustrannou smlouvou je **smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou** o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství.

V následující části je uveden seznam nejvýznamnějších právních předpisů upravujících matriční agendu s plným názvem a číslem, pod nímž byly publikovány ve Sbírce zákonů nebo Sbírce mezinárodních smluv. Seznam je řazen sestupně – od právních předpisů nejvyšší právní síly až po právní předpisy nejnižší právní síly. Směrnice Ministerstva vnitra nejsou v pravém slova smyslu obecně závazným právním předpisem. Matriční úřady při výkonu jejich činnosti ovšem též zavazují.¹

¹ Viz § 61 odst. 2 písm. b) bod 1. zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Přehled hlavních právních předpisů upravujících výkon státní správy na úseku matrik, jména a příjmení

Aktuální právní úprava

1.1 Mezinárodní smlouvy

- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích – vyhláška č. 32/1969 Sb.,
- Haagská úmluva o zrušení požadavku na ověřování cizích veřejných listin – sdělení č. 45/1999 Sb. (dále „Úmluva o Apostille“),
- Evropská úmluva o zrušení ověřování listin vyhotovených diplomatickými zástupci nebo konzulárními úředníky – publikována pod č. 287/1998 Sb.,
- Úmluva o uznávání rozvodů a zrušení manželského soužití – vyhláška č. 131/1976 Sb. (dále „Haagská úmluva o rozvodech“),
- Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení – sdělení č. 43/2000 Sb. m. s.,
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – sdělení č. 209/1992 Sb.,
- Úmluva o právech dítěte – sdělení č. 104/1991 Sb.,
- Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství – sdělení č. 235/1995 Sb.,
- dvoustranné mezinárodní smlouvy o právní pomoci,
- dvoustranné konzulární úmluvy.

Databáze mezinárodních smluv závazných pro ČR je dostupná na webových stránkách [Vyhledávání smluv | Ministerstvo zahraničních věcí České republiky \(mzv.cz\)](#) a zde [Mezinárodní smlouvy – Portál justice](#).

1.2 Unijní právo

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/1191 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012 (dále „nařízení 2016/1191“),
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1024/2012 o správní spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu a o zrušení rozhodnutí Komise 2008/49/ES („nařízení o systému IMI“), ve znění nařízení EU č. 2016/1191,
- Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (nazývané též „nařízení Brusel II bis“),
- Nařízení Rady (EU) č. 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (dále „nařízení Brusel II ter“).

² Někdy bývá též označováno jako nařízení Brusel IIa

1.3 Zákony

- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o matrikách“),
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále „občanský zákoník“),
- zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o registrovaném partnerství“),
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále „správní řád“),
- zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o správních poplatcích“),
- zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů (dále „ZMPS“),
- zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 269/2021 Sb., o občanských průkazech, ve znění zákona č. 471/2022 Sb.
- zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále „zákon o obcích“),
- zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ve znění pozdějších předpisů.

1.4 Podzákoné předpisy

- Nařízení vlády č. 594/2006 Sb., o přepisu znaků do podoby, ve které se zobrazují v informačních systémech veřejné správy, ve znění nařízení vlády č. 100/2007 Sb. (dále „nařízení vlády o přepisu znaků“),
- vyhláška č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále „matriční vyhláška“),
- rozhodnutí obcí o stanovení základní doby pro oddávání a místa konání slavnostních obřadů.

1.5 Směrnice

- Směrnice Ministerstva vnitra ze dne 2. června 2005 č. j. VS-95/60/2-2005 k jednotnému postupu matričních úřadů při souběžném vedení matričních knih pomocí výpočetní techniky (dále „směrnice 4/2005“),
- směrnice Ministerstva vnitra ze dne 19. prosince 2014 č. j. MV-151468/VS-2014 k jednotnému vedení evidence tiskopisů na úseku matrik a státního občanství („směrnice k matričním tiskopisům“).

Základní historické právní úpravy relevantní pro matriční činnost³

- Císařský patent o vedení matrik narozených, oddaných a zemřelých farními úřady z 20. 2. 1784 – účinný v českých zemích do konce roku 1949 Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. ze dne 1. 6. 1811, Obecný zákoník občanský (dále ABGB) - účinný od 1. 1. 1812 do 31. 12. 1950,
- zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách – účinný od 1. 1. 1950 do 30. 6. 2001,
- zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném – účinný od 1. 1. 1950 do 31. 3. 1964,
- zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních – účinný od 1. 1. 1950 do 31. 3. 1964,
- vyhláška č. 1225/1949 Ú. I., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách – účinná od 1. 1. 1950 do 30. 9. 1959,
- zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení – účinný od 3. 7. 1950 do 30. 6. 2001,
- vyhláška č. 479/1950 Ú. I., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o užívání a změně jména a příjmení – účinná od 3. 7. 1950 do 30. 6. 2001,
- zákon č. 141/1950 Sb., Občanský zákoník (tzv. Střední občanský zákoník) – účinný od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964,
- vyhláška č. 182/1959 Ú. I., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách – účinná od 1. 10. 1959 do 30. 6. 1977,
- zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník – účinný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013,
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině – účinný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013,
- zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním – účinný od 1. 4. 1964 do 31. 12. 2013,
- vyhláška č. 22/1977 Sb., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o matrikách – účinná od 1. 7. 1977 do 30. 6. 2001.

Kontrolní otázky:

1. Vyjmenujte základní aktuálně platné právní předpisy na úseku matrik, jména a příjmení.

³ Většina uváděných předpisů byla postupně novelizována. Při posuzování matričních otázek je nutno vycházet ze znění předpisů platných a účinných v době, kdy k předmětným matričním událostem nebo skutečnostem došlo. V seznamu jsou uváděny základní názvy předpisů bez novelizací.

2 MATRIKA – POJEM, VÝZNAM, DĚLENÍ, HISTORIE

2.1 Co je matrika

Zákon o matrikách vymezuje matriku jako **státní evidenci**⁴:

- narození, uzavření manželství, vzniku registrovaného partnerství (dále „partnerství“) a úmrtí fyzických osob na území České republiky,
- narození, uzavření manželství, vzniku partnerství a úmrtí, k nimž došlo v cizině, jde-li o státní občany České republiky (dále „občan“),
- uzavření manželství, k nimž došlo v cizině, byl-li život snoubence přímo ohrožen, nejde-li o občany.

Poznámka:

Uzavírat manželství v ohrožení života mimo území České republiky mohou snoubenci buď před:

- orgány státu, v němž se snoubenci nacházejí⁵, nebo
- velitelem námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitelem letadla zapsaného v leteckém rejstříku České republiky (v tomto případě nezáleží na státním občanství snoubenců – lze oddat občany i cizince, včetně párů smíšených), nebo
- velitelem vojenské jednotky České republiky – jen za předpokladu, že alespoň jeden ze snoubenců je občanem.

2.2 Význam matrik

Smyslem (účelem) matricy je, zjednodušeně řečeno, evidovat tzv. matriční události a matriční skutečnosti, ke kterým došlo na území České republiky, nebo ke kterým došlo u občanů v zahraničí. Matrika je tzv. **primární evidenci** – údaje o matričních událostech se tedy nejprve zaznamenávají do ní a stanoví-li tak právní předpisy, jsou dále údaje předávány do dalších evidencí, zejména evidence obyvatel a cizineckého informačního systému. Vybrané údaje jsou také hlášeny České správě sociálního zabezpečení, soudům, Českému statistickému úřadu a dalším orgánům veřejné moci. Matriční data jsou v podstatě z velké části zdrojovými daty pro řadu veřejnoprávních orgánů či institucí.

Evidování hlavních osobních údajů a právně relevantních událostí o občanech určité země, tedy vedení matricy, má **velkou historickou tradici**. Stručná historie matrik v českých zemích je popsána v následující kapitole.

Upozornění:

V souvislosti s aplikací práva na úseku matrik je nutno si uvědomit, že platí pravidlo, že při vydávání matričních dokladů ze zápisů v matričních knihách se údaje uvádějí v souladu s právními předpisy platnými v době vzniku matriční události. Obdobně se postupuje při dodatečných zápisech matričních událostí, dodatečných záznamech a jejich změnách.⁶ Je proto třeba mít povědomí nejen o aktuální právní úpravě, ale i o právních úpravách předcházejících.

⁴ § 1 odst. 1 zákona o matrikách

⁵ Takové manželství by se zapisovalo do zvláštní matricy v České republice, ovšem pouze za předpokladu, že by alespoň jeden ze snoubenců byl občanem.

⁶ § 92 zákona o matrikách

2.3 Historie matrik – základní historické souvislosti

2.3.1 Stručný nástin vývoje matriční agendy do josefínských reforem

Různé formy evidence obyvatel lze najít již u starověkých civilizací. Jmenné seznamy obyvatel sloužily primárně k fiskálním účelům, tedy pro výměru a výběr daní a obdobných povinností. Matriky v pojetí blízkém dnešnímu, tedy evidence klíčových životních událostí, se na našem území rozšiřují až cca ve 12. století. Původně byly vedeny církví a sloužily pro potřeby duchovní správy. Výjimkou byly rodové kroniky šlechtických rodů, které si vedly jednotlivé rody pro sebe. S ohledem na církevní povahu matrik byly původně evidovány především křty, biřmování a sňatky. Vedení matrik ve středověku však bylo nepovinné. Pokud vedeny byly, byly matriky nejednotné a zapisované údaje byly kusé.

Až 24. Tridentský koncil v roce 1563 zavedl pro katolické faráře povinnost evidovat křty a manželství. V Čechách a na Moravě však byla uvedená povinnost respektována poměrně sporadicky. Povinnost vést matriční knihy začala být v českých zemích respektována až na přelomu 16. a 17. století po zasedání olomoucké a pražské synody.⁷ I poté ovšem byly matriky vedeny značně nejednotně.

Poznámka:

Forma zápisů byla textová, tzn., nebyla dělena na jednotlivé oddíly jako dnes.

Upozornění:

V této době ještě nebyly farnostmi vedeny matriky úmrtí. K povinné evidenci úmrtí dochází až od 17. století.

Všechny matriční události byly zapisovány **do jedné matriční knihy pro každou farnost**, a to chronologicky. Neexistovalo tedy dnešní dělení na jednotlivé matriční knihy podle matričních událostí.

Po roce 1620 převzala v českých zemích vedení matrik i pro nekatolíky Římskokatolická církev.

Zhruba od 40. let 17. století už jsou matriky vedeny prakticky ve všech farnostech na našem území a začíná se zlepšovat i kvalita zápisů. Zápisy jsou vedeny především v češtině, němčině a latině. V příhraničních oblastech s Polskem byly některé zápisy i v polštině. Latina postupně vytěsňuje češtinu a němčinu, což trvá až do josefínských matričních dekretů (viz dále).

V 18. století se matriky dostávají i do zájmu státu a přestávají být výlučně církevní záležitostí. Prvotní důvody pro zavedení jednotných pravidel pro zápisy do matrik byly převážně hospodářské. Následně však získává matrika na významu jako jeden z důležitých pilířů správy státu.

Prvním panovníkem, který významněji zasáhl do matriční oblasti, byla Marie Terezie. Na základě jejích nařízení se např. vedou matriční knihy ve strukturovaném formátu, podobném jako jej známe dnes, tedy s jednotlivými oddíly. Marie Terezie rovněž umožnila zápis jména otce u nemanželského dítěte a zavedla bezplatné zápisy do matrik.⁸ Marie Terezie zavedla i povinnost užívání příjmení, které se stalo neměnným znakem každé osoby (na rozdíl od předchozího příjímí).

2.3.2 Josefínská matriční reforma a navazující změny

V roce **1781** prohlásil **Josef II. matriky za veřejné listiny**.

Dne 20. 2. **1784** vydal Josef II. **císařský patent, o vedení matrik narozených, oddaných a zemřelých farními úřady**, který v podstatě založil moderní podobu matrik a převedl matriční agendu pod správu státu. S ohledem na propojenost státu s církví je ještě poměrně dlouho vedení matrik svěřeno

⁷ Olomoucká synoda příkazující dodržování závěrů Tridentského koncilu z roku 1563 k matrikám se konala v roce 1591 (závazné pro Moravu) a pražská synoda řešící stejnou otázku se konala v roce 1605 (závazné pro Čechy)

⁸ Stalo se tak dvorským dekretem ze dne 20. 7. 1770

zástupcům církví. Ti se však při jejich vedení již neřídili primárně církevním právem (i když toto právo svůj význam pro vedení matrik zcela neztrácí), ale postupovali především podle státních norem. Citovaným císařským patentem o vedení matrik bylo farářům uloženo vedení samostatných knih pro každý druh zápisu. Místo jedné matriční knihy se od uvedené doby vedly tři, a to matrika narození, matrika oddaných a matrika zemřelých. Patentem ze dne 19. 7. 1784 bylo uloženo vést záznamy zvlášť pro každou osadu v rámci farnosti. Na základě zmíněných patentů se matriky zapisovaly do předtištěných formulářů a byla stanovena přesná podoba nadpisů jednotlivých sloupců. Tím se podoba matrik zásadně sjednotila. V německy mluvících oblastech byly matriční záznamy vedeny v němčině, v česky mluvících oblastech v češtině.

Upozornění:

Zásadní změnou vedení matrik na základě císařského patentu z roku 1784 bylo i to, že se nově již neevidovaly křty, ale narození dítěte.

Pro zajímavost:

Uvozující text k patentu Josefa II. o vedení matrik narozených, oddaných a zemřelých matričními úřady

*„Knihy o sňatcích, porodech a úmrtích mají jak **pro veřejnou správu, tak pro jednotlivé rodiny největší důležitost**. Veřejná správa nabývá z nich užitečných vědomostí o poměru, rozmnožení nebo zmenšení manželstev, o přírůstku nebo úbytku narozených, o vzrůstu nebo poklesu úmrtnosti. Jednotlivým rodinám slouží v četných případech za průkazné listiny a nezřídka jsou základem soudních rozhodnutí, na nichž závisí stav občana a celých příbuzenstev. Z toho důvodu jsme povinni péči o blaho našich poddaných dáti těmto rejstříkům, jichž úprava byla dosud zcela libovolná a hodnověrnost na jediné osobě závislá, takové zařízení, jež činíc je vhodným pro účely, s **všeobecnou jednostejností** spojuje zároveň **zákonnou jistotu**.“*

Od roku 1870 bylo svěřeno vedení civilních matrik, tj. pro osoby bez vyznání nebo nepříslušejících ke státům uznaným církvím, okresním orgánům.⁹ Většina matrik však byla i nadále vedena církevními orgány, i když dohled nad činností měli i krajsí úředníci.

2.3.3 Vznik Československa

Po vzniku Československa platil na jejím území trojí matriční režim podle jednotlivých oblastí. V Čechách, na Moravě a ve Slezsku platily nadále předpisy rakouské platné ke dni 28. 10. 1918¹⁰, samozřejmě se zohledněním případných dalších změn přijatých již československými orgány. Na Hlučínsku platily předpisy německé a pruské platné ke dni 13. 2. 1920.¹¹ Na Slovensku a v Podkarpatské Rusi platily předpisy uherské platné ke dni 28. 10. 1918.

Ve statusových věcech platil pro území dnešní České republiky na základě tzv. recepčního zákona, tedy zákona č. 11/1918 Sb. z. a n. ze dne 28. října 1918, obecný občanský zákoník z roku 1811.

2.3.4 Matriky v období okupace v letech 1939–1945

Na odtrženém území Sudet byly matriky vedeny jinak než matriky v Protektorátu Čechy a Morava (ve kterých stále platila dosavadní právní úprava). Ke dni 1. 1. 1939 byly v Sudetech zavedeny tzv. stavovské úřady neboli **Standesamt**. Jejich úkolem byla evidence narození, uzavření manželství a úmrtí. Uzavíraly se před nimi rovněž sňatky. Na území Sudet byly matriční knihy vedeny dvojmo, psány byly

⁹ Zákon č. 51/1870 ř. z. ze dne 9. dubna 1870

¹⁰ Opatření Stálého výboru č. 450/1920 Sb.

¹¹ Zákon č. 76/1920 Sb.

ve většině případů strojově a jejich jmenné rejstříky byly vedeny jako samostatně svazované seznamy za celý kalendářní rok.¹² Částečně odlišný od českých matričních knih je i obsah zmíněných matričních knih.

2.3.5 Matriky od roku 1950

Třemi zákony upravujícími vedení matrik vydanými v roce 1949 došlo k zásadnímu zlomu ve vedení matrik. Počínaje dnem 1. 1. 1950 byly zrušeny všechny dosavadní matriční právní předpisy ještě z dob Rakouska-Uherska. Výkon matriční činnosti byl přenesen na národní výbory – dochází tak k plnému **zestátnění matrik**.

Zákony, které matriční reformu přinesly, jsou:

- zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách,
- zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném,
- zákon č. 266/1949 Sb., o zatímních změnách v některých občanských věcech právních.

Zákon č. 268/1949 Sb., o matrikách byl proveden vyhláškou č. 1225/1949 Ú. I., následně vyhláškou č. 182/1959 Ú. I., která byla ode dne 1. 7. 1977 nahrazena vyhláškou č. 22/1977 Sb.

Kromě zestátnění matrik zavedly právní předpisy povinný občanský sňatek, rovné postavení mužů a žen v rodinných věcech a dále zrovnoprávnění manželských a nemanželských dětí.

V první polovině ledna 1950 došlo k soupisu všech matričních knih a indexů na farách. V lednu roku 1952 byly všechny „živé“ matriky předány příslušným národním výborům. „Neživé“ matriky (matriční knihy i doprovodný spisový materiál) byly předány tehdejšími krajským (dnes oblastním) archivům¹³. Do krajských (oblastních) archivů byly předány pouze matriky církve římsko-katolické a církví protestantských. Židovské matriky byly předány Národnímu archivu.

Dalšími klíčovými právními předpisy s dopadem do oblasti matrik byl zákon č. 55/1950 Sb., o užívání a změně jména a příjmení, a vyhláška č. 479/1950 Ú. I., kterou se vydávají bližší předpisy k zákonu o užívání a změně jména a příjmení.

2.3.6 Matriky od 1. 7. 2001 dosud

V roce 2000 došlo k přijetí nového zákona upravujícího matriční agendu. Jedná se o zákon č. **301/2000 Sb.**, o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících předpisů, který nabyl účinnosti dne **1. 7. 2001**¹⁴. Zákon provádí vyhláška č. **207/2001 Sb.**, kterou se provádí zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících předpisů, která nabyla účinnosti ke stejnému datu. Právní úprava, v mezidobí opětovně novelizovaná, platí dosud.

K významnější změně na úseku matrik došlo od 1. 1. 2003 v souvislosti s reformou územní veřejné správy, kdy mj. vznikly obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady a zanikly okresní úřady. V souvislosti se zánikem okresních úřadů došlo k rozdělení jejich kompetencí na úseku matrik mezi obecní úřady obcí s rozšířenou působností a krajské úřady.

Další významnou změnou ve vedení matrik bylo zavedení povinnosti od 1. 1. 2006 vést matriční zápisy vedle rukopisných zápisů v matričních knihách i pomocí výpočetní techniky.

¹² JEŽKOVÁ, J. *Matrika v praxi*, AZ KORT, s.r.o., 2012, str. 17–18

¹³ Blíže např. <http://www.genea.cz/informace/badani-v-archivu/matriky/>

¹⁴ Výjimkou bylo ustanovení § 6 odst. 2 zákona o matrikách, které upravuje souběžné elektronické vedení matričních záznamů, jež je účinné až od 1. 1. 2006.

Podstatný dopad do matriční agendy mělo i přijetí nového občanského zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.), kterým došlo mj. k začlenění rodinného práva do občanskoprávního kodexu.

Od 1. 1. 2015 jsou vydávány matriční doklady a potvrzení o způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do registrovaného partnerství na přísně zúčtovatelných tiskopisech se zabezpečovacími prvky (vodoznak).

Upozornění:

Změny tiskopisů od 1. 1. 2015 nemají vliv na platnost již vydaných tiskopisů.

2.4 Matriční události a matriční skutečnosti

Jak bylo uvedeno výše, v matrice jsou vedeny matriční události a matriční skutečnosti. Tyto pojmy je třeba objasnit a je mezi nimi nutno důsledně rozlišovat.

Matričními událostmi¹⁵ jsou:

- narození,
- uzavření manželství,
- vstup do partnerství, a
- úmrtí.

Matričními skutečnostmi jsou skutečnosti vážící se k matričním událostem. Jedná se například o určení otcovství, změnu jména nebo příjmení, rozvod nebo osvojení.

Upozornění:

Matriční skutečnosti nejsou v matrikách nikdy evidovány samy o sobě, ale vždy jsou vázány na nějakou matriční událost.

Příklady:

Situace 1:

Na území České republiky se narodí mimo manželství dítě, ke kterému nebylo určeno otcovství. Narození dítěte je zapsáno do matriky narození, přičemž v údajích o rodičích je uvedena pouze matka. Po zápisu dítěte do matriky narození učiní jeho matka s mužem, který se hlásí k otcovství k uvedenému dítěti, u matričního úřadu souhlasné prohlášení o určení otcovství. Toto souhlasné prohlášení je matriční skutečností k události evidované v české matrice narození. Dojde tedy k dodatečnému záznamu určení otcovství, a to zápisem do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ v listu knihy narození.

Situace 2:

Státní občané Ukrajiny, kteří uzavřeli manželství na Ukrajině, mají aktuálně trvalý pobyt na území České republiky. Jejich manželství není v české knize manželství evidováno, jelikož k němu nedošlo na území České republiky a ani se netýká občanů České republiky. V České republice dojde k rozvodu jejich manželství. Tento rozvod nebude do české matriky zapisován, neboť v ní není zapsána matriční událost uzavření manželství.

¹⁵ § 1 odst. 4 zákona o matrikách

2.5 Dělení matriky

Od matričních událostí se odvíjí vedení matriky a matričních knih. Matrika se dělí na:

- a) matriku narození, pro kterou se vede kniha narození,
- b) matriku manželství, pro kterou se vede kniha manželství,
- c) matriku partnerství, pro kterou se vede kniha partnerství, a
- d) matriku úmrtí, pro kterou se vede kniha úmrtí.

Matriční knihy jsou vytvořeny z předem svázaných tiskopisů. Jejich podoba je přesně stanovena matriční vyhláškou.

Upozornění:

Listy matričních knih (matriční knihy) nejsou tzv. přísně zúčtovatelnými tiskopisy a nemají ani žádné zabezpečovací prvky. Vyrábí je více subjektů a matriční úřady si mohou zvolit, od koho je budou pořizovat.

K obsahu jednotlivých matričních knih a způsobu jejich vedení bude pojednáno níže.

Kontrolní otázky:

1. Co je matrika a jak se dělí?
2. Podle jaké právní úpravy (z hlediska časového) se postupuje v případě zápisu matričních událostí a matričních skutečností?
3. Co jsou matriční události a co jsou matriční skutečnosti?
4. Které matriční události a které matriční skutečnosti se zapisují do českých matričních knih?
5. Který panovník zavedl jednotnou podobu matrik pro území dnešní České republiky?
6. Od kdy jsou matriky v České republice zcela státní?

3 PŮSOBNOST NA ÚSEKU MATRIK

Působnost na úseku matrik mají především matriční úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady a Ministerstvo vnitra. Významné úkoly v matriční působnosti ovšem zastávají i zastupitelské úřady České republiky v zahraničí.

Působnost na úseku matrik, jména a příjmení, kterou vykonávají orgány obcí a krajů, je **výkonem přenesené působnosti**¹⁶ neboli přenesené státní správy. Při této činnosti jsou orgány obcí a krajů vázány nejen obecně závaznými právními předpisy, jako jsou ústavní zákony, mezinárodní smlouvy, zákony, nařízení vlády a vyhlášky ministerstev, ale i usneseními vlády, směrnicemi ústředních správních úřadů a opatřeními kontrolních orgánů uloženými v rámci kontrolní činnosti.¹⁷

Upozornění:

Vykonavatelem státní správy jsou i oddávající v rámci vedení sňatečného obřadu, a to i přesto, že se jedná o volené zástupce obcí.

3.1 Matriční úřady

Matričními úřady jsou:

- obecní úřady,
- v hlavním městě Praze úřady městských částí,
- v územně členěných statutárních městech, úřady městských obvodů nebo městských částí,
- pro území vojenských újezdů újezdní úřady,

kteří jsou určeni **v příloze č. 1 matriční vyhlášky**.

Poznámka:

Od 1. 1. 2023 je v České republice 1 269 matričních úřadů. Jejich počet se ovšem v čase mírně mění. Dále aktuálně existují 4 vojenské újezdy, a to Boletice, Březina, Hradiště a Libavá¹⁸.

Matriční úřady především:

- vedou matriční knihy a zajišťují související činnosti, zejména vydávání matričních dokladů a jejich druhopisů, vydávání doslovných výpisů z matričních knih a potvrzení o údajích zapsaných v matričních knihách vedených do 31. 12. 1958,
- vedou sbírky listin,
- plní úkoly spojené s narozením, uzavíráním manželství, vstupem do partnerství a úmrtím osob,
- vydávají osvědčení o splnění podmínek k uzavření církevního sňatku,
- vydávají vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství,
- rozhodují o povolení změny jména a příjmení,
- přijímají prohlášení a oznámení o změně jména a příjmení (např. volba druhého jména, zpětvzetí předchozího příjmení po rozvodu).

¹⁶ § 95a zákona o matrikách

¹⁷ § 61 odst. 2 písm. b) zákona o obcích

¹⁸ Viz zákon č. 15/2015 Sb., o zrušení vojenského újezdu Brdy, o stanovení hranic vojenských újezdů, o změně hranic krajů a o změně souvisejících zákonů (zákon o hranicích vojenských újezdů)

Matriční úřady plní úkoly nejen na úseku matrik, ale i v navazujících agendách, zejména:

- přidělují **rodná čísla** fyzickým osobám narozeným na území České republiky,¹⁹
- zapisují do informačního systému evidence obyvatel údaje stanovené zákonem – jedná se o údaje vážící se na zápis matričních událostí a matričních skutečností,²⁰
- přijímají ohlášení o **ztrátě cestovních dokladů** vystavených Českou republikou,²¹
- přijímají žádosti o tzv. **zprostředkování kontaktu** podle zákona o evidenci obyvatel.²²

Upozornění:

Ohlášení o ztrátě občanského průkazu matriční úřady nepřijímají.

Poznámka:

Tzv. zprostředkování kontaktu spočívá v tom, že jeden občan má zájem kontaktovat jiného, na nějž nemá kontaktní údaje, a za tímto účelem využívá Ministerstva vnitra a údajů ze základního registru obyvatel. Kontaktovaná osoba je oslovena Ministerstvem vnitra a s kontaktem musí souhlasit. Matriční úřady jsou jen jedněmi z naběrových míst pro uvedené žádosti o zprostředkování kontaktu. V některých případech může být využití zmíněného institutu pro dotčené osoby vhodnější než komplikované vyhledávání v matričních knihách, do kterých je navíc přístup omezen jen oprávněným osobám.

Odkaz na formulář žádosti o zprostředkování kontaktu je k dispozici na webových stránkách: <https://www.mvcr.cz/clanek/zprostredkovani-kontaktu-411838.aspx>.

3.2 Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

Obecní úřady obcí s rozšířenou působností (dále „úřad s rozšířenou působností“) na úseku matrik²³ **kontrolují** vedení matričních knih a sbírek listin u všech matričních úřadů ve svém správním obvodu. Kontrola je realizována minimálně 1x ročně. V případě potřeby ovšem nic nebrání tomu, aby bylo v jednom kalendářním roce uskutečněno u matričního úřadu ze strany úřadu s rozšířenou působností více kontrol.

Dále provádějí mezistupeň **ověřování pro účely vyššího ověření (Apostille, superlegalizace)**, a to pokud se jedná o:

- matriční doklady vydané matričními úřady v jejich správním obvodu,
- vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství,
- potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize a potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin a v druhopisu matriční knihy vedené do 31. 12. 1958.

Rovněž vydávají **potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin** ze sbírek listin předaných jim matričními úřady v jejich správním obvodu a dále z druhopisů matričních knih vedených do dne 31. 12. 1958. Vydat mohou samozřejmě i potvrzení ze svých sbírek listin po dobu, po kterou je mají k dispozici. Také vedou a aktualizují **sbírky listin** a druhopisy matričních knih vedených do dne

¹⁹ § 14 odst. 1 písm. a) zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

²⁰ § 4a zákona o evidenci obyvatel

²¹ § 32 odst. 2 zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů

²² § 8b zákona o evidenci obyvatel

²³ § 4 zákona o matrikách

31. 12. 1958. V neposlední řadě **ověřují vyplnění úvodního listu matričních knih** vedených matričními úřady ve svém správním obvodu.

Upozornění:

Ode dne 1. 1. 1950 do 31. 12. 1958 byly vedeny matriční knihy jak v prvopisech, tak v druhopisech. Ode dne 1. 1. 1959 je místo druhopisu matriční knihy vedena sbírka listin, na jejímž základě je možné v případě ztráty prvopisu matriční knihy záznamy zrekonstruovat.

Poznámka:

Úřady s rozšířenou působností mají kontrolní oprávnění vůči matričním úřadům omezené pouze na kontrolu vedení matričních knih a sbírek listin. Nemohou například kontrolovat agendu jména a příjmení, tedy zejména rozhodování o změně jména a příjmení a přijímání prohlášení týkajících se jména a příjmení. Agendu ovšem mohou kontrolovat krajské úřady a Ministerstvo vnitra – blíže k uvedenému tématu níže.

Je třeba si uvědomit, že úřady s rozšířenou působností jsou zároveň vždy matričními úřady. Zastávají proto jakousi dvojjedinou roli, když jsou zároveň jak matričními úřady, tak úřady, kterým nad rámec základní matriční agendy přísluší další pravomoci.

3.3 Krajské úřady

Krajské úřady především:

- **Kontrolojí** výkon přenesené působnosti na úseku matrik, užívání a změny jména a příjmení u úřadů s rozšířenou působností ve svém správním obvodu, a to minimálně 1x ročně.
- Provádějí mezistupeň **ověřování pro účely vyššího ověření (Apostille, superlegalizace)**, a to pokud se jedná o:
 - o matriční doklady vydané matričními úřady a úřady s rozšířenou působností zařazenými v jejich správním obvodu,
 - o vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství vydaná úřady s rozšířenou působností zařazenými v jejich správním obvodu,
 - o potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize a potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin a v druhopisu matriční knihy vedené do dne 31. 12. 1958.
- Vedou a aktualizují **sbírky listin** a druhopisy matričních knih vedených do dne 31. 12. 1958.
- Provádějí **zkoušky odborné způsobilosti** k výkonu matriční agendy (vedení matričních knih a sbírek listin) u zaměstnanců obcí ve správním obvodu kraje, kteří mají v úmyslu stát se matrikáři. Zkoušku provádějí i vůči zaměstnancům újezdních úřadů ve svém kraji.
- **Metodicky vedou** matriční úřady ve svém správním obvodu.
- **Ověřují vyplnění úvodního listu matričních knih** vedených úřady s rozšířenou působností ve svém správním obvodu.

Upozornění:

Krajské úřady mohou kontrolovat nejen výkon matriční agendy (včetně agendy jména a příjmení) u úřadů s rozšířenou působností, ale mohou kontrolovat kterýkoli matriční úřad ve svém správním obvodu. Oprávnění ovšem krajským úřadům nezakládá zákon o matrikách, ale zákon o obcích.²⁴ Na kontroly už ovšem nedopadá roční periodicita – jedná se o kontroly buď namátkové, nebo na základě zjištění konkrétních problémů.

Krajské úřady jsou rovněž odvolacím orgánem proti rozhodnutím matričních úřadů a úřadů s rozšířenou působností vydaných v prvním stupni. Nejčastěji se jedná o zamítavá rozhodnutí ve věci nepovolení změny příjmení. Fungují i jako orgán dozorový, když mohou posuzovat i zákonnost již pravomocných rozhodnutí matričních úřadů a úřadů s rozšířenou působností a v případě, že shledají podstatnou nezákonnost, mohou taková rozhodnutí v rámci přezkumného řízení změnit nebo zrušit, případně zrušit a vrátit věc k novému projednání.

3.4 Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra je **ústředním orgánem státní správy**, do jehož působnosti spadá **agenda matrik, jména a příjmení**.²⁵ Jeho úloha je především koordinační, metodická a kontrolní. Zpracovává rovněž tzv. vládní návrhy zákonů, vyhlášky a směrnice Ministerstva vnitra s dopadem do oblasti matrik, jména a příjmení.

Ministerstvo vnitra **kontroluje výkon přenesené působnosti** na úseku matrik, jména a příjmení u všech podřízených orgánů vykonávajících matriční agendu, tj. u krajských úřadů, úřadů s rozšířenou působností i matričních úřadů.²⁶ Kontroly krajských úřadů jsou pravidelné na základě tříletého plánu kontrol schváleného vládou. Lze rovněž, aby byly v případě potřeby prováděny mimořádné kontroly mimo stanovený plán kontrol. Kontroly ostatních úřadů jsou prováděny dle potřeby.

Ministerstvo vnitra je i odvolacím orgánem proti rozhodnutím vydaným v prvním stupni krajským úřadem. Jedná se zejména o odvolání proti zamítavým rozhodnutím krajských úřadů ve věci nepovolení uzavřít manželství zmocněncem. Ministerstvo vnitra je také dozorovým orgánem ve vztahu k pravomocným rozhodnutím krajských úřadů.

3.5 Zastupitelské úřady České republiky v zahraničí

Zastupitelské úřady vykonávají v určitém rozsahu i matriční agendu. Přitom musí postupovat nejen v souladu s právním řádem České republiky, ale rovněž s právním řádem přijímajícího státu.

Zastupitelské úřady na úseku matrik vykonávají především následující činnosti:

- Uzavírají na zastupitelském úřadu **manželství**²⁷,
- **přijímají** zejména **žádosti** o:
 - o zápis matriční události do zvláštní matriky²⁸ (narození, uzavření manželství, vstup do partnerství a úmrtí občanů v cizině),
 - o vydání druhopisu matričního dokladu,
 - o vydání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo vstupu do partnerství,
 - o povolení změny jména nebo příjmení,
- přijímají souhlasná **prohlášení o určení otcovství**.

²⁴ § 129 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení)

²⁵ § 12 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky

²⁶ § 4b zákona o matrikách

²⁷ § 668 občanského zákoníku

²⁸ § 42 až § 44 zákona o matrikách

Poznámka:

Postavení konzulárních pracovníků (jeden z druhů pracovníků zastupitelských úřadů) jakožto civilních matrikářů zakotvuje i Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (publikována v ČR jako vyhláška č. 32/1969 Sb.).

Upozornění:

Na zastupitelském úřadu České republiky mohou uzavřít manželství pouze snoubenci, z nichž alespoň jeden je občanem České republiky, nestanoví-li dvoustranné úmluvy, jimiž je Česká republika vázána, jinak.

3.6 Zvláštní působnost na úseku matrik

Některým matričním úřadům zákon o matrikách přiznává speciální působnost na úseku matrik.

3.6.1 Zvláštní matrika

Zvláštní matrika je matriční úřad, který je pověřen vedením matričních knih a s nimi souvisejících sbírek listin pro **zápisy matričních událostí občanů, ke kterým došlo v zahraničí**²⁹. Dále zvláštní matrika vede zápisy matričních událostí občanů, ke kterým došlo na zastupitelském úřadu České republiky v cizině, námořním plavidle nebo v letadle mimo území České republiky a na místě, které nepatří pod pravomoc žádného státu.³⁰ Zvláštní matrika zapisuje matriční skutečnosti vázající se k matričním událostem zapsaným v jí vedených matričních knihách. Zvláštní matrika je v České republice **pouze jedna**.

Zvláštní matriku vede **Úřad městské části Brno-střed**, a to konkrétně oddělení zvláštní matrika odboru matrika zmíněného úřadu.

Smyslem zvláštní matriky je shromáždit veškeré údaje o matričních událostech občanů u jednoho úřadu.

Poznámka:

Zvláštní matrika vznikla až v roce 1950. Do té doby byly matriční události státních občanů tehdejšího Československa, ke kterým došlo v zahraničí, zapisovány do lokálních matrik v zásadě v návaznosti na domovské právo. Tento systém byl velmi nepraktický zejména v případě, kdy bylo nezbytné dohledávat údaje o zmíněných zápisech, přičemž nebylo známo místo, kde měl občan, jehož se zápis týkal, domovské právo.

Zvláštní matrika zapisuje údaje ve většině případů na žádost, méně často přímo z moci úřední. Zápisy z moci úřední se nejčastěji týkají zápisů úmrtí občanů v zahraničí.

Na rozdíl od ostatních matričních úřadů nezapisuje zvláštní matrika údaje chronologicky, tj. dle časové posloupnosti, v níž se staly, ale podle toho, jak obdržela žádosti o zápis nebo podněty k zápisu z moci úřední.

Příklad:

V knize narození vedené zvláštní matrikou pro rok 2021 může být zapsán občan narozený ve Vídni dne 2. 8. 2021 a v téže knize může být zároveň zápis narození fyzické osoby, která se narodila na Ukrajině dne 1. 3. 1967 a nabyla dne 30. 8. 2021 státní občanství České republiky. Dva po sobě jdoucí zápisy v matriční knize mohou dělit i desítky let od doby, kdy k nim došlo.

²⁹ § 3 odst. 5 zákona o matrikách

³⁰ § 42 odst. 1 a 2 zákona o matrikách

Žádost o zápis do zvláštní matriky se podává:

- u zastupitelského úřadu České republiky v zahraničí,
- u kteréhokoli matričního úřadu v České republice,
- u krajského úřadu, před nímž občan složil státoobčanský slib nebo učinil prohlášení o nabytí státního občanství, nebo
- přímo u zvláštní matriky.³¹

Upozornění:

Zatímco v případě zastupitelských úřadů České republiky v zahraničí, českých matričních úřadů nebo přímého podání žádosti může být podána žádost o zápis do zvláštní matriky ve všech případech, krajské úřady slouží jako „náběrové místo“ pro žádosti pouze v případech, kdy je žádost o zápis do zvláštní matriky podávána z důvodu nabytí státního občanství České republiky. Žádost o zápis do zvláštní matriky lze přitom podat ve zmíněných případech pouze u krajského úřadu, u nějž byl složen státoobčanský slib nebo přijato prohlášení o nabytí státního občanství.

Příklad:

Pan Karol Sloboda nabyl státní občanství České republiky udělením na žádost. Státoobčanský slib složil s ohledem na své trvalé bydliště u Krajského úřadu Středočeského kraje. Pan Sloboda může požádat o zápis do zvláštní matriky u těchto úřadů:

- Krajského úřadu Středočeského kraje,
- kteréhokoli matričního úřadu v České republice,
- kteréhokoli zastupitelského úřadu České republiky v cizině, nebo
- přímo u zvláštní matriky.

Úřad, přijímající žádost, vyhotoví **písemné oznámení**, ve kterém uvede skutečnosti zapisované do matričních knih. Oznámení zašle, pokud možno bezodkladně, spolu s předloženými doklady zvláštní matrice.

3.6.2 Úřad městské části Praha 1

Úřad městské části Praha 1 je nad rámec běžných matričních činností, vykonávaných všemi matričními úřady, pověřen:

- vedením **zápisů úmrtí** u osob, které byly na území České republiky soudně **prohlášený za mrtvé**,³²
- vedením **zápisů manželství**, které byly uzavřeny v cizině **v ohrožení života** před velitelem námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo před velitelem letadla registrovaného v České republice, přičemž **oba snoubenci** byli **cizinci**,³³
- vydáváním vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo ke vstupu do partnerství občanům, kteří nikdy neměli na území České republiky trvalý pobyt,³⁴

³¹ § 43 zákona o matrikách

³² § 10 odst. 4 zákona o matrikách

³³ § 41 odst. 1 písm. b) zákona o matrikách

³⁴ § 45 zákona o matrikách

- rozhodováním o povolení změny jména nebo příjmení v případě občanů, kteří nikdy neměli v České republice trvalý pobyt.³⁵

3.6.3 Registrující matriční úřady

Za registrující matriční úřady jsou označovány matriční úřady, které nad rámec běžných matričních činností přijímají prohlášení o vstupu do partnerství. Tyto úřady jsou vymezeny v příloze č. 4 matriční vyhlášky a je jich 14 – v každém kraji jeden. Matriční vyhláška zároveň vymezuje správní obvody registrujících matričních úřadů.

Jedná se o následující úřady:

	Matriční úřad	Správní obvod
1.	Úřad městské části Praha 1	území hlavního města Prahy
2.	Magistrát města Kladno	území Středočeského kraje
3.	Magistrát města České Budějovice	území Jihočeského kraje
4.	Úřad městského obvodu Plzeň 3	území Plzeňského kraje
5.	Magistrát města Karlovy Vary	území Karlovarského kraje
6.	Úřad městského obvodu Ústí nad Labem-město	území Ústeckého kraje
7.	Magistrát města Liberec	území Libereckého kraje
8.	Magistrát města Hradec Králové	území Královehradeckého kraje
9.	Magistrát města Pardubice	území Pardubického kraje
10.	Magistrát města Jihlava	území Kraje Vysočina
11.	Úřad městské části Brno-střed	území Jihomoravského kraje
12.	Magistrát města Olomouc	území Olomouckého kraje
13.	Úřad městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz	území Moravskoslezského kraje
14.	Magistrát města Zlín	území Zlínského kraje

Poznámka:

Registrující matriční úřady mají v podstatě dva různé správní obvody. Jeden pro „běžnou“ matriční agendu, a to v případě, kdy vystupují jako neregistrující matriční úřady. Správní obvody jsou vymezeny v příloze č. 1 matriční vyhlášky. Druhý správní obvod (odlišný od prvního) mají pro agendu registrovaného partnerství. Správní obvody jsou vymezeny v příloze č. 4 matriční vyhlášky.

³⁵ § 74 odst. 2 zákona o matrikách

Kontrolní otázky:

1. Jaké správní orgány mají působnost na úseku matrik?
2. Kde lze nalézt seznam matričních úřadů, úřadů s rozšířenou působností a jejich správní obvody?
3. Jakou působnost má zvláštní matrika?
4. Co jsou registrující matriční úřady?
5. Jaké hlavní úkony v matriční agendě vykonávají zastupitelské úřady České republiky v zahraničí?

4 MATRIKÁŘ

Matrikářem může být jen:

- **občan**³⁶,
- který je zároveň **zaměstnancem obce** nebo pražské městské části, **kteřá je matričním úřadem**,
- prokázal odborné znalosti na úseku matrik **zkouškou** stanovenou zákonem.

Upozornění:

Matrikář má při výkonu matriční činnosti **postavení úřední osoby**. To mj. znamená, že pokud svého postavení např. zneužije, může být stíhán za trestný čin zneužití postavení úřední osoby. Zároveň je při své činnosti zákonem více chráněn, neboť pokud by na něho někdo pro výkon matriční činnosti zaútočil, např. by jej fyzicky napadl agresivní klient, dopustil by se klient trestného činu útoku na úřední osobu.

Zkouškou prokazující odbornou způsobilost k výkonu matriční agendy je:

- zkouška zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství (dále „ZOZ“), nebo
- zkouška odborné způsobilosti vykonaná před krajským úřadem (dále „matriční zkouška“).

Podmínky pro vykonání matriční zkoušky stanoví jak § 9 odst. 2 až 4 zákona o matrikách a tak § 35 až 37 matriční vyhlášky.

Podmínky pro vykonání ZOZ stanoví zákon č. 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zejm. § 21 a násl.) a vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů.

Upozornění:

ZOZ musí mít povinně pouze matriční úředníci vykonávající činnost úřadu s rozšířenou působností a úředníci krajských úřadů, kteří vykonávají agendu matrik v působnosti krajských úřadů. Matrikářům vykonávajícím agendu „základních“ matrik postačuje matriční zkouška realizovaná před krajským úřadem. ZOZ obsahuje rozsáhlou část týkající se státoobčanské agendy, která je však pro matrikáře ze základní matriky zbytečně rozsáhlá a složitá.

Zaměstnavatel musí matrikáři umožnit odbornou přípravu na zkoušku a její vykonání. Zaměstnavatel jej rovněž ke zkoušce přihlašuje.

Příprava na **matriční zkoušku** je realizována kombinací organizovaného studia (zabezpečuje krajský úřad, v jehož správním obvodu je zařazen matriční úřad a u nějž matrikář, připravující se na zkoušku, působí) a individuálního studia. Po přihlášení uchazeče k matriční zkoušce mu krajský úřad do 15 dnů zašle seznam studijní literatury a přehled právních předpisů, které budou předmětem zkoušky.

Matriční zkouška je složena z písemného testu a ústní zkoušky. Aby byl uchazeč připuštěn k vykonání ústní části zkoušky, musí odpovědět správně alespoň dvě třetiny otázek v písemném testu. Pro úspěšné vykonání zkoušky je nezbytné, aby uchazeč správně zodpověděl minimálně dvě třetiny otázek z ústní zkoušky. Zkouška se hodnotí stupni „vyhověl“ nebo „nevyhověl“.

Jestliže uchazeč při matriční zkoušce neuspěl, může ji opakovat nejdříve 60 a nejpozději 90 dnů od neúspěšného pokusu. Nevyhoví-li uchazeč při matriční zkoušce, může ji až dvakrát opakovat.

ZOZ se skládá před zkušební komisí jmenovanou Ministerstvem vnitra.

³⁶ Myšleno občan ve smyslu shora zavedené zkratky, tedy státní občan České republiky

Poznámka:

ZOZ zabezpečuje Ministerstvo vnitra prostřednictvím Institutu pro veřejnou správu, který je jím zřízenou státní příspěvkovou organizací.

ZOZ má obecnou a zvláštní část. Pokud již úředník složil obecnou část zkoušky v souvislosti s prokazováním odborné způsobilosti pro jinou správní činnost, skládá pouze část zvláštní. Obecná část ZOZ je pro všechny zkoušky zvláštní odborné způsobilosti stejná. Zvláštní část je vždy vázána na konkrétní správní činnost, resp. činnosti.

Při zkoušení ZOZ je zkušební komise vázána předem stanovenými otázkami. Tyto otázky jsou dostupné na www.institutpraha.cz/overeni-zoz/zkusebni-otazky/.

Obecná i zvláštní část ZOZ mají písemnou i ústní část. Úspěšné složení písemné zkoušky (alespoň dvě třetiny správně zodpovězených otázek) umožňuje uchazeči skládat část ústní.

Upozornění:

Není-li uchazeč úspěšný v písemné zkoušce **pro obecnou i zvláštní část**, nemůže být připuštěn ke zvláštní části ZOZ.

Příklad:

Uchazeč získal 15 bodů z 30 z písemného testu z obecné části ZOZ a 22 bodů z 30 z písemného testu ze zvláštní části ZOZ. Neuspěl tedy v písemném testu z obecné části ZOZ. Uchazeč nemůže skládat ústní část zkoušky ani z obecné, ani ze zvláštní části ZOZ.

Uchazeč složí úspěšně ústní část ZOZ za předpokladu, že prokáže znalosti předpisů uvedených v příloze k vyhlášce č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů a schopnost jejich aplikace.

Jestliže uchazeč při ZOZ neuspěl, může ji **zopakovat** nejdříve 30 a nejpozději 90 dnů od neúspěšného pokusu. Nevyhoví-li uchazeč při ZOZ, může ji až dvakrát zopakovat.

Odbornou způsobilost k výkonu matriční agendy prokazuje úředník buď **osvědčením** o vykonání matriční zkoušky před krajským úřadem (vydává krajský úřad) nebo osvědčením o vykonání ZOZ (vydává Ministerstvo vnitra).

Matrikář je povinen zachovávat **mlčenlivost** o údajích vedených v matričních knihách a sbírkách listin, a to i po skončení výkonu jejich funkce.

Kontrolní otázky:

1. Kdo může být matrikářem?
2. Jakými zkouškami může matrikář prokázat odbornou způsobilost k výkonu matriční agendy?
U koho se tyto zkoušky skládají?

5 MATRIČNÍ KNIHY

5.1 Druhy matričních knih, jejich obsah a základní podmínky vedení

Existují čtyři matriční knihy odvíjející se od čtyř matričních událostí. Jedná se o:

- knihu narození,
- knihu manželství,
- knihu partnerství, a
- knihu úmrtí.

Podrobnosti o technickém způsobu vedení matričních knih upravuje matriční vyhláška, a to v § 3 a následujících.

Matriční knihy jsou tvořeny z **předem svázaných tiskopisů**. Podobu těchto tiskopisů stanoví matriční vyhláška. Tiskopisy ovšem **nejsou přísně zúčtovatelné**. To znamená, že nevyplněná matriční kniha nemá jedinečné identifikační označení, jako je tomu např. u matričních dokladů.

Upozornění:

K jedinečné identifikaci matriční knihy dochází vyplněním úvodního listu matriční knihy.

Každý svazek matriční knihy má na přední straně vazby (na obalu) vyznačen:

- druh matriční knihy (tj. zda se jedná o knihu narození, manželství, partnerství nebo úmrtí),
- název matričního úřadu,
- název obce/města, v hlavním městě Praze a územně členěných statutárních městech i název městské části nebo městského obvodu, nebo název vojenského újezdu, pro které se matriční kniha vede,
- pořadové číslo svazku matriční knihy,
- počáteční a konečné datum zápisů do matriční knihy.

Poznámka:

1. Na **obalech matričních knih** je z tiskárny obvykle vyraženo pouze označení matriční knihy, tj. např. KNIHA NAROZENÍ. Ostatní údaje, které se na obalu matriční knihy uvádějí, se na ni vyznačují nalepením štítku, na němž jsou vyplněny.
2. Svazky matričních knih, vedených zvláštní matrikou, mají na obalu uvedeno místo názvu obce „Zvláštní matrika“.

Matriční knihy, u nichž neuplynula zákonem stanovená lhůta, jsou **neveřejné**. Nahlížet do matričních knih mohou pouze subjekty, jimž to umožňuje zákon o matrikách (blíže k tomu viz kapitola 5.5).

„Standardní“ **matriční úřad**³⁷ vede matriční knihy a sbírky listin pro obec, v níž má sídlo, a dále pro obce patřící do jeho správního obvodu vymezeného matriční vyhláškou (příloha č. 1).

V hlavním městě **Praze** a ve městech **Brno, Ostrava a Plzeň** vede matriční úřad matriční knihy a sbírky listin pro městskou část/obvod, v níž má sídlo, a pro další městské části/obvody vymezené matriční vyhláškou (příloha č. 1).

³⁷ Tímto pojmem je myšlen matriční úřad, který je obecním úřadem nikoli v Praze nebo územně členěných statutárních městech a má obvyklou působnost stanovenou matričním úřadům, tj. jedná se o běžný matriční úřad bez specifického zaměření, postavení nebo typu

Matriční úřad, který je **újezdním úřadem**, vede matriční knihy a sbírky listin pro území vojenského újezdu, v němž působí.

Registrující matriční úřad vede jednu matriční knihu pro správní obvod vymezený matriční vyhláškou.

Příklad:

Matriční úřad Třeboň má ve svém správním obvodu obce Cep, Domanín, Dunajovice, Hrachoviště, Stříbřec a Třeboň. Pro každou z uvedených obcí povede samostatně knihu narození, manželství a úmrtí. Knihu registrovaného partnerství nevede, neboť není registrujícím matričním úřadem.

Celkově tak matriční úřad Třeboň vede minimálně 18 matričních knih. Je přitom možné, aby např. pro Třeboň vedl souběžně více knih, třeba 2 knihy manželství, pokud to odůvodňuje počet manželství uzavíraných v Třeboni.

Souběžné vedení více matričních knih stejného typu je obvyklé zejména pro velké obce, nebo obce, kde je hodně matričních událostí stejného typu, např. v místech, kde jsou porodnice. Je celkem časté, že se pro obec, v níž porodnice sídlí, vedou dvě nebo i více knih narození. Pro obec, v níž je oblíbené místo uzavírání manželství, je běžné vést dvě či více knih manželství, pro obce s nemocnicí nebo léčebnou dlouhodobě nemocných zase bývá poměrně obvyklé vedení více knih úmrtí.

Každý svazek matriční knihy obsahuje:

- úvodní list,
- listy podpisových vzorů,
- listy, na které se zapisují matriční události (tzv. matriční listy),
- listy pro abecední jmenný rejstřík.

Jednotlivé matriční listy jsou **předem očíslovány**. Svazek matriční knihy obsahuje maximálně 300 matričních listů. Matriční knihy se nejčastěji prodávají ve dvou verzích, a to po 100 a po 300 matričních listech.

Upozornění:

Za překročení maximálního limitu 300 matričních listů se nepovažuje vlepování listů do matričních knih pro případný nedostatek místa v oddíle „Dodatečné záznamy a opravy“.

Svazky matričních knih se číslují arabskými číslicemi. Vede-li matriční úřad více než jeden svazek pro jeden druh matriční knihy pro jednu obec (městkou část/obvod), označí se na přední straně vazby každý jednotlivý svazek matriční knihy římským číslem lomeným arabským číslem svazku.

Každá z matričních knih má svůj vzor **úvodního listu** matriční knihy. Obsahově jsou údaje v podstatě identické, liší se v názvu knihy, v níž je úvodní list zařazen.

Upozornění:

Vyplnění údajů v úvodním listu vždy předchází prvnímu zápisu do příslušné matriční knihy.

Úvodní list vyplňuje matrikář matričního úřadu, který matriční knihu vede. Údaje uvedené na úvodním listu ověřuje v případě:

- matričních úřadů úřad s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu je matriční úřad zařazen,
- úřadů s rozšířenou působností krajský úřad, v jehož správním obvodu je úřad s rozšířenou působností zařazen.

Vzor úvodního listu knihy narození je uveden níže.

List podpisových vzorů je v podstatě tabulka následující po úvodním listu matriční knihy, v níž je uvedeno jméno a příjmení matrikáře a jeho podpisový vzor. V posledním sloupci jsou uvedeny údaje

o ověřujícím úředníkovi z úřadu s rozšířenou působností nebo krajského úřadu. Jak již bylo řečeno výše, podpisové vzory matrikářů ověřují v případě matrikářů matričních úřadů úřady s rozšířenou působností a v případě matrikářů úřadů s rozšířenou působností krajské úřady.

Upozornění:

V listu podpisových vzorů musí být zaznamenáni všichni matrikáři, kteří do dané matriční knihy zapisují, nebo zapisovali.

Po listu podpisových vzorů již následují jednotlivé matriční listy. Za posledním matričním listem v knize jsou řazeny listy abecedního jmenného rejstříku (někdy nazývaný též index).

Jednu matriční knihu lze používat i více let, ovšem po skončení zápisů z daného kalendářního roku je nutné vynechat dostatečný počet stran pro případné dodatečné zápisy.

Vzor úvodního listu knihy narození 1

KNIHA NAROZENÍ

Počet matričních listů:

(název matričního úřadu)

okres:

Matriční kniha je vedena pro:

Uvedené údaje ověřil matrikář úřadu s rozšířenou působností nebo krajského úřadu - jméno a příjmení:

Úřední razítko úřadu s rozšířenou působností
nebo krajského úřadu:

Datum ověření:

Podpis:

Úvodní list matriční knihy narození – 110 g

5.2 Zápisy do matričních knih³⁸

5.2.1 Terminologie

Dříve, než se budeme věnovat problematice zápisů do matričních knih, je vhodné si ujasnit terminologii vážící se k zápisům.

Zápisem do matriční knihy se rozumí zapsání údajů o matriční události podle časové posloupnosti.³⁹

Dodatečným zápisem do matriční knihy se rozumí zápis údajů o matriční události mimo časovou posloupnost⁴⁰. Jedná se například o situaci, kdy byla nalezena s odstupem několika let po úmrtí určitá osoba.

Dodatečným záznamem do matriční knihy se rozumí zápis matričních skutečností po uzavření zápisu. Jedná se například o zápis otcovství k nemanželskému dítěti, k němuž bylo určeno otcovství poté, co již bylo jeho narození v matrice zapsáno.

Opravou zápisu se rozumí opravení chybných nebo nesprávných údajů v zápise, dodatečném zápise nebo dodatečném záznamu.

Uzavření zápisu/dodatečného zápisu/dodatečného záznamu je realizováno podpisem matrikáře s uvedením data, kdy byly pořizeny.

5.2.2 Obecné podmínky provádění zápisu, příslušnost k zápisu, lhůty

Jak již bylo uvedeno výše, do matričních knih se zapisují matriční události a matriční skutečnosti. Zápisy do matričních knih se provádějí **rukopisně, čitelně** a tzv. dokumentním **inkoustem**.

Poznámka:

Dokumentní inkoust je fotostabilní inkoust, který vydrží i delší expozici světelnému záření, vč. přímého slunečního osvětlení a vlhkosti. Kromě standardních plnicích per plněných dokumentním inkoustem lze používat i některé speciální typy popisovačů (např. Centropen dokument 2631 nebo 2635 nebo Centropen 4665 ARCHIVE).

Příslušný k zápisu matriční události je primárně matriční úřad, v jehož správním obvodu **k matriční události došlo**. V případě úmrtí, u něž není zřejmé, kde dotyčný zemřel, je příslušný k zápisu úmrtí matriční úřad, v jehož obvodu byl zemřelý nalezen. V případě narození dítěte v dopravním prostředku, nebo úmrtí v dopravním prostředku je příslušný k zápisu narození/úmrtí matriční úřad v místě, ve kterém došlo k vyložení novorozence nebo zemřelého.

V případech **prohlášení za mrtvého** je příslušný k zápisu úmrtí Úřad městské části Praha 1. V případě matričních událostí občanů, ke kterým došlo v zahraničí, je k zápisu příslušná zvláštní matrika.

Do matričních knih se standardně zapisuje v úřední místnosti v sídle matričního úřadu. Úřad s rozšířenou působností může na návrh matričního úřadu povolit provádění zápisů a vydávání matričních dokladů a potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize na jiném vhodném místě. Rovněž může povolit krajský úřad provádění zápisů mimo úřední místnost úřadu s rozšířenou působností.

Poznámka:

Vhodným místem může být např. budova, ve které jsou prováděny sňatečné obřady, má-li k dispozici odpovídající zázemí pro práci s matričními knihami a vydávání matričních dokladů. Rovněž může být místem vhodná místnost v porodnici nebo v nemocnici.

³⁸ § 5 až 7 zákona o matrikách a § 4 a 5 matriční vyhlášky

³⁹ § 47 zákona o matrikách

⁴⁰ § 48 zákona o matrikách a § 15 matriční vyhlášky

Matriční události a matriční skutečnosti se zapisují **do 30 dnů** ode dne, kdy matriční úřad obdržel podklady pro zápis (např. hlášení o narození dítěte) nebo mu byly ústně oznámeny porody mimo zdravotnická zařízení (resp. porody bez poskytnutí lékařské péče). V praxi je ale naprosto obvyklé, že k zápisům dochází podstatně dříve, obvykle v řádu několika málo pracovních dnů či jednotlivých týdnů.

5.2.3 Data a místa v zápisech⁴¹

5.2.3.1 Data v zápisech

Data v zápisech, vč. zápisů dodatečných, dodatečných záznamů a v opravách zápisů se uvádějí ve formátu den, měsíc a rok arabskými číslicemi podle gregoriánského kalendáře, a to tak, že se pro kalendářní den použije označení 01 až 31, pro kalendářní měsíc 01 až 12 a pro kalendářní rok pořadové číslo. Uvedená označení se oddělují tečkami.

Příklad:

01. 04. 2021 (pro zápis data 1. dubna 2021)

Obsahují-li podklady pro zápis údaje podle jiného počítání času než užívaného v České republice (tedy podle gregoriánského kalendáře), uvedou se údaje v zápise v souladu s časovými údaji platnými v České republice. Skutečnost, že došlo k takové „korekci“ data se poznamená v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“.

5.2.3.2 Místa v zápisech

Způsob zápisu místa se odvíjí od toho, zda je zapisováno místo matriční události, nebo zda se zápis místa týká jiného údaje.

Místo matriční události se v zápise uvede:

- názvem obce, a je-li členěna na části, i názvem její části, popřípadě také názvem katastrálního území, a číslem popisným nebo evidenčním; shoduje-li se název obce s názvem části obce, část obce se neuvádí,
- v hlavním městě Praze názvem obvodu, katastrálního území, číslem popisným nebo evidenčním.

Příklad:

Místo narození dítěte narozeného ve Fakultní Thomayerově nemocnici v Praze Krči bude uvedeno ve formátu **Praha 4 – Krč, č. p. 800**.

Místo úmrtí osoby zemřelé v nemocnici v Táboře bude uvedeno ve formátu: **Tábor, č. p. 2000**.

Nemá-li místo matriční události číslo popisné nebo evidenční, připojí se k názvu obce **blížejší označení místa matriční události**. Jedná se například o případy uzavírání manželství na různých zahradách apod. V této souvislosti je vhodné upozornit, že čísla popisná nebo evidenční obvykle nemají ani kostely, kaple a neobývané věže, ačkoli se jedná o budovy. Dojde-li k uzavření manželství v takovéto budově, uvádí se místo čísla popisného/evidenčního její označení např. kostel sv. Jiljí.

U místa uzavření manželství nebo vzniku partnerství **lze** vedle čísla popisného nebo evidenčního **připojit blížejší označení místa**, např. Státní zámek Hluboká nad Vltavou.

Místo matriční události nastalé **v cizině** se uvede názvem obce, popřípadě blížejším označením místa matriční události a názvem státu.

Zeměpisná místa v cizině jsou označována jako **exonyma**. Při uvádění zeměpisných jmen do matričních knih s ohledem na metodická doporučení Ministerstva vnitra platí, že pokud pro určité cizozemské

⁴¹ § 8 až 10 a § 39 odst. 3 matriční vyhlášky

místo existuje české exonymum uvedené v některé z níže citovaných publikací, použije se primárně uvedené exonymum. Pokud však české exonymum pro dané místo není, resp. nefiguruje v dotčených publikacích, použije se název uvedený v úředním překladu cizozemského dokladu.

- **Index českých exonym.** Praha: Český úřad zeměměřický a katastrální – aktuálně je platné 3. rozšířené vydání z roku 2020, publikace je dostupná na webových stránkách [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(ixzspymhd0pfusowj14ba41\)\)/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextMeta&side=mapy_publicace&metadataID=CZ-CUZK-EXONYMA-PDF](https://geoportal.cuzk.cz/(S(ixzspymhd0pfusowj14ba41))/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextMeta&side=mapy_publicace&metadataID=CZ-CUZK-EXONYMA-PDF).
- **Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.** Praha: ACADEMIA, zatím poslední vydání z roku 2012 (poslední revidované vydání z roku 2003, ostatní vydání jsou stejného znění).
- **Pravidla českého pravopisu.** Praha: ACADEMIA, poslední vydání z roku 2021.

Využít lze i Internetovou jazykovou příručku Ústavu pro jazyk český (První vydání vyšlo se schvalovací doložkou MŠMT pod názvem *Akademická příručka českého jazyka* (APČJ) v nakladatelství Academia v únoru 2014.) Internetová jazyková příručka je dostupná na prirucka.ujc.cas.cz.

Místa **narození, nejedná-li se o zápis matriční události**, se uvedou v zápise:

- názvem obce nebo vojenského újezdu a okresu, v hlavním městě Praze názvem obvodu, jde-li o narození v České republice, nebo
- názvem obce a názvem státu, jde-li o místo narození v cizině.

Poznámka:

Obvody se v hlavním městě Praze rozumí Praha 1 až 10⁴². U místa narození v hlavním městě Praze v případě, že nejde o zápis matriční události, se tedy uvede ve formátu např. Praha 4, okr. ———.

O zápisu exonym platí v tomto případě vše uvedené výše.

5.2.4 Zápis státního občanství, pohlaví, rodného příjmení a trvalého pobytu

Státní občanství se v zápise uvede názvem státu. Jde-li o osobu, která není státním občanem žádného státu, údaj o státním občanství se proškrtne a do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ se uvede, že zapsaná osoba je osobou bez státního občanství.

Pohlaví se v zápise uvede zkratkou M pro pohlaví mužské a F pro pohlaví ženské.

Údaj o **rodném příjmení** se v zápise k příjmení zapisované osoby vyplní pouze tehdy, je-li její aktuálně užívané příjmení odlišné od příjmení rodného.

Příklad:

Snoubenec Josef Novák, který je svobodný a stále nese své rodné příjmení, uzavírá manželství. Po vstupu do manželství ponese nadále své dosavadní příjmení. V zápisu manželství se u jeho osoby uvede pouze příjmení Novák, rodné příjmení se uvádět nebude, neboť aktuálně užívané příjmení je jeho příjmením rodným.

Místo trvalého pobytu se v zápise uvede:

- názvem obce, a je-li členěna na části, též názvem její části, popřípadě i názvem katastrálního území, a číslem popisným nebo evidenčním; shoduje-li se název obce s názvem části obce, část obce se neuvádí,
- v hlavním městě Praze názvem obvodu, katastrálního území, číslem popisným nebo evidenčním, doplněným o název ulice, číslo orientační, je-li přiděleno, a název okresu.

⁴² § 5 zákona č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu)

Pokud osoba nemá trvalý pobyt v České republice, uvede se místo jejího pobytu v zahraničí názvem obce, popřípadě bližším označením místa matriční události a názvem státu.

5.3 Dodatečný zápis, dodatečný záznam, oprava zápisu

5.3.1 Dodatečný zápis

Dodatečný zápis matriční události se provádí v ročníku matriční knihy, v němž matriční událost nastala, a to nakonec za poslední zápis v daném roce. **Dodatečný zápis se provádí podle právní úpravy platné v době, kdy matriční událost nastala.**

Příklad:

Matriční úřad Tábor obdrží od Policie ČR hlášení o tom, že na území města Tábor nalezla osobu, která zemřela pravděpodobně před více lety. K oznámení připojí list o prohlídce zemřelého a podklady k šetření data úmrtí. Přesné datum úmrtí nebude zjištěno a bude následně na podnět matričního úřadu určeno soudem na 8. září 2000. Matriční úřad zapíše úmrtí do knihy úmrtí vedené pro město Tábor pro rok 2000, a to za poslední záznam v roce 2000. Postupovat přitom bude podle zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách, ve znění účinném dne 8. září 2000 (tj. podle právní úpravy platné v této době).

Nelze-li pro nedostatek místa provést dodatečný zápis do matriční knihy v příslušném ročníku, v němž matriční událost nastala, provede se:

- do matriční knihy na konci ročníku 1949, nastala-li matriční událost před 1. 1. 1950,
- do matriční knihy nejbližšího následujícího ročníku, nastala-li matriční událost po 1. 1. 1950.

Dodatečné zápisy matričních událostí, ke kterým došlo před 1. 1. 1950, se zapíší do matričních knih pro osoby bez náboženského vyznání.

5.3.2 Dodatečný záznam

Dodatečný záznam se provádí v oddíle „Dodatečné záznamy a opravy“ u zápisu, ke kterému náleží. Pokud je oddíl zcela zaplněn, vlepi se pro další záznamy ke středu matriční knihy příslušného zápisu list papíru. Tento list by neměl přesahovat okraje knihy (tj. měl by být tak velký, aby při zavření matriční knihy nepřechýlával). Vlepený list se opatří na dvou místech, kde byl přilepen, otiskem úředního razítka matričního úřadu, a to tak, aby část otisku razítka byla na vlepovaném listu a část v matriční knize. Na vlepeném listu se uvede text:

Dodatek k zápisu narození/uzavření manželství/vzniku partnerství/úmrtí* č. matriční knihy sv. (označení matričního úřadu)

* Uvede se druh dané matriční události, které se zápis týká.

5.3.3 Oprava matričního zápisu

Chybné nebo nesprávné údaje zjištěné v zápise matrikář podtečkuje nebo podčárkuje.

Upozornění:

Chybné nebo nesprávné údaje v zápise se nepřeskrtavají, ani se nezačernují, případně nezabělují korektorem nebo nevyškrabávají!

Správné údaje matrikář uvede v závislosti na tom, zda je oprava prováděna až po uzavření zápisu, nebo ještě před uzavřením zápisu následovně:

- **před uzavřením** zápisu do oddílu „**Záznamy a opravy před podpisem**“,
- **po uzavření** zápisu do oddílu „**Dodatečné záznamy a opravy**“.

Poznámka:

Výjimkou ze zákazu škrtnutí chybných zápisů je oprava chybného pořadového čísla zápisu. V případě, že k takové chybě dojde, chybné číslo se přeškrtně, tak aby zůstalo nadále čitelné, a nad něj se uvede nové správné.

Při opravě chybných nebo nesprávných údajů nebo chybně zapsaného čísla **v rejstříku** (indexu) se oprava provede jejich přeškrtnutím a nadepsáním správného údaje nebo správného čísla.

5.3.4 Zrušení matričního zápisu

Ke zrušení matričního zápisu⁴³ dochází v případě, kdy k zápisu došlo chybně. Může jít například o případy, kdy již byl stejný zápis proveden v jiné matriční knize, a to správně, nebo o případy, kdy dodatečně vyšlo najevo, že měl být zápis proveden jiným matričním úřadem.

Příklad:

Matriční úřad v Jihlavě zapsal úmrtí muže, který byl nalezen v jeho správním obvodu mrtvý. V rámci šetření úmrtí tohoto muže Policie ČR následně (po zápisu úmrtí) zjistila, že muž byl zavražděn, přičemž místem jeho úmrtí byl Jindřichův Hradec. Tato skutečnost je potvrzena i v rámci trestního řízení před soudem. Na základě písemného sdělení uvedených zjištění od Policie ČR, případně soudu, zruší matriční úřad Jihlava zápis úmrtí a úmrtí daného muže запиše matriční úřad v Jindřichově Hradci.

Může se rovněž jednat o případy, kdy došlo nedopatřením ke dvojímu zápisu téže matriční události, přičemž si tohoto pochybení matrikář všiml ještě před uzavřením zápisu.

Příklad:

Matriční úřad vede pro narození pro danou obec dvě knihy narození, neboť se v jeho správním obvodu nachází velká porodnice. Narození zapisují dvě matrikářky. Jedna matrikářka na základě hlášení o narození dítěte zapsala narození dítěte do jí vedené knihy narození. Podklady k zápisu ovšem nedopatřením odložila na hromádku nevyřízených věcí. Druhý den na základě stejného hlášení začala zapisovat narození dítěte její kolegyně do druhé matriční knihy. Dříve než zápis uzavřela, si však všimla, že narození již zapsáno je. Zápis tedy zrušila ještě před jeho uzavřením.

V případě zrušení zápisu postupuje matrikář tak, že chybný zápis zruší jeho přeškrtnutím napříč (zápis zůstává čitelný) a v oddíle „Dodatečné záznamy a opravy“ se poznamená, že se zápis považuje za zrušený s uvedením důvodu. Pokud za rušeným zápisem nenásleduje další zápis, považuje se za zrušené i pořadové číslo rušeného zápisu. Následuje-li ovšem za rušeným zápisem další zápis (zápisy), jejich pořadová čísla zůstávají beze změny, tj. v důsledku zrušení zápisu se nepřechíslovávají.

5.3.5. Vynechání matričního listu

Vynechá-li matrikář jeden nebo dokonce více matričních listů, přeškrtně prázdný list čarou napříč a tento list označí doložkou „omylem vynecháno“. K doložce připojí svůj podpis a datum.

⁴³ § 7 matriční vyhlášky

5.4 Elektronické vedení matrik

Od 1. 1. 2006 jsou všechny zápisy, dodatečné zápisy a dodatečné záznamy a opravy vedené v matričních knihách vedené i prostřednictvím prostředků výpočetní techniky, tedy elektronicky⁴⁴. Pro elektronický zápis výše uvedených údajů zatím neexistuje jednotný centrální informační systém, ani jednotná forma lokálních systémů. **Každý matriční úřad má svůj elektronický systém pro zápis matričních údajů.** Ten musí splňovat požadavky kladené na elektronické vedení matrik, tedy obsahovat stejné údaje, jako jsou vedeny v matričních knihách. Dále musí dostát požadavkům směrnice č. 4/2005 (viz shora seznam předpisů).

Do budoucna je plánován centrální informační systém pro vedení matričních údajů.

Poznámka:

Na trhu je aktuálně cca 20 různých systémů elektronického vedení matrik od řady dodavatelů. Uvedený stav bohužel není optimální, zejména proto, že komplikuje přenosy dat mezi jednotlivými lokálními systémy v případě změny dodavatele systému nebo při převodu některých obcí do správního obvodu jiného matričního úřadu, pokud má tento úřad jiný elektronický systém, než měl matriční úřad, v jehož správním obvodu se obec původně nacházela.

Zápisy v elektronické podobě provádí, stejně jako zápisy do matričních knih, výlučně matrikář. Není možné tyto zápisy svěřit jinému pracovníkovi než matrikáři. Zápisy do elektronického systému se provádí na základě uzavřeného zápisu v matriční knize. To ovšem neznamená, že by nebylo možné některé úkony v elektronickém systému realizovat již před uzavřením zápisu. Typicky se bude jednat o situace, kdy je konkrétní elektronický systém propojen s evidencí obyvatel nebo evidencí rodných čísel a umožňuje tak načtení těchto údajů do matričního systému. Práce s těmito údaji zároveň slouží k druhotnému ověření identity zapisovaných osob, nebo třeba ke generování rodného čísla novorozence. Dopsání všech požadovaných údajů a uzavření zápisu v elektronické podobě následuje až po uzavření zápisu v rukopisně vedené matriční knize.

Upozornění:

Jestliže se údaje v rukopisně vedené matriční knize a v elektronickém systému rozcházejí, považují se za správné údaje uvedené v rukopisně vedené matriční knize. Rukopisně vedené matriční knihy mají z hlediska validity údajů prioritu.

Po uzavření zápisu/dodatečného záznamu v rukopisně vedené knize i elektronickém systému matrikář **vytiskne list počítačového záznamu** a vloží jej do **sbírky listin**.⁴⁵

Z elektronických systémů se provádí též **tisk** matričních dokladů, doslovných výpisů a potvrzení o údajích zapsaných ve svazku matriční knihy. Tisk uvedených dokladů se provádí **vždy z uzavřeného zápisu!**

Podrobnosti k zápisu matričních údajů prostřednictvím výpočetní techniky jsou uvedeny ve směrnici č. 4/2005, která je dostupná na webových stránkách <https://www.mvcr.cz/clanek/vestnik-vlady-pro-kraje-a-obce-rok-2005.aspx>.

5.5 Nahlížení do matričních knih

Nahlížení do matričních knih se odvíjí od toho, o jak staré zápisy se jedná. V případě, že od zápisu:

- **narození**, uběhla lhůta **100 let**,
- **manželství** nebo **partnerství**, uběhla lhůta **75 let**, a
- **úmrť**, uběhla lhůta **30 let**,

⁴⁴ § 6 odst. 2 a 3 zákona o matrikách

⁴⁵ § 89 zákona o matrikách

povolí matriční úřad nahlédnout na daný zápis **kterékoli fyzické osobě**.⁴⁶

Poznámka: Matričním knihám, u nichž dosud neuplynuly výše uvedené lhůty, se někdy říká tzv. živé matriky.

V případě, že dosud **neuplynuly** výše uvedené **lhůty**, může do matričních knih nahlížet pouze zákonem o matrikách **stanovený okruh subjektů**.⁴⁷ Matriční úřad v takovém případě povolí nahlédnout do matriční knihy a umožní činit výpisy z ní:

- fyzické osobě, které se zápis týká, nebo členům její rodiny (viz poznámka), jejím sourozencům a dále zmocněncům těchto osob,
- pro úřední potřebu státních orgánů nebo výkon **přenesené** působnosti orgánů územních samosprávných celků,
- statutárním orgánům církví nebo duchovním jimi zmocněným, jde-li o matriční knihy vedené těmito církvemi do 31. prosince 1949,
- fyzické osobě, která prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jejích práv před orgány státu nebo před orgány územních samosprávných celků.

V některých případech však zákon o matrikách **zuzuje** i výše uvedený **okruh subjektů oprávněných k nahlédnutí** do matriční knihy z důvodu zvýšeného zájmu na ochraně soukromí. Jedná se konkrétně o případy osvojení a zápisy narození dětí, jejichž matka požádala v souvislosti s porodem o utajení své osoby⁴⁸.

V případě **osvojení** mohou nahlédnout do zápisu pouze osvojitelé a po dovršení 12 let i osvojenec, pokud nebylo soudem rozhodnuto o utajení osvojení. Pokud bylo soudem rozhodnuto o utajení osvojení, může osvojenec nahlédnout do zápisu až po nabytí svéprávnosti.

Do zápisu narození dítěte, jehož matka požádala o **utajení své osoby v souvislosti s porodem**, může nahlédnout pouze matka dítěte a po dovršení 12 let i dítě.

Dalším případem zúžení okruhu osob oprávněných nahlížet do matričních knih je nahlížení do **knih partnerství**. Do zmíněných knih nemohou nahlížet členové rodiny a sourozenci osob, jichž se zápis týká.

V případě, že matriční úřad žadateli nahlédnutí do matriční knihy **neumožní**, vydá o tom **zamítavé správní rozhodnutí**.⁴⁹

Poznámka:

Za členy rodiny jsou považováni manžel, partner, rodiče, děti, prarodiče, vnuci a pravnuci.⁵⁰

Stejné podmínky, jak je uvedeno výše, platí pro nahlížení do druhopisů matričních knih.

Upozornění:

Nahlížení do matričních knih se děje vždy za přítomnosti matrikáře!

Nahlížení do matričních knih je zpoplatněno správními poplatky, které se odvíjejí od toho, zda se jedná o **nahlížení** na konkrétní zápis/y, nebo o **vyhledávání** v matričních knihách. V případě nahlížení žadatel nahlíží na konkrétní zápis/y, o něž matriční úřad požádal (např. na úmrtí Anny Staré ze dne 2. 2. 1987). V případě vyhledávání (pátrání v matričních knihách) žadatel nepožaduje nahlédnutí na konkrétní záznam, ale chce v knize nahlížet na neurčitý počet záznamů, přičemž často ani neví, zda se v dané

⁴⁶ § 25b odst. 1 zákona o matrikách

⁴⁷ § 25 zákona o matrikách

⁴⁸ § 37 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)

⁴⁹ § 87 zákona o matrikách

⁵⁰ § 8a odst. 6 zákona o matrikách

matriční knize zápisy k osobám, po nichž pátrá, nacházejí. Jedná se typicky o případy, kdy žadatel nezná údaje postačující k identifikaci určitého zápisu.

Výše správního poplatku za nahlédnutí na konkrétní zápis v matriční knize a nahlédnutí do podkladů uložených ve sbírce listin ke konkrétnímu matričnímu zápisu je 50,- Kč (za jednu matriční událost). Pro vyhledávání v matričních knihách nebo sbírkách listin je stanoven správní poplatek ve výši 200,- Kč za každou i započatou hodinu, po kterou žadatel v matričních knihách vyhledává (pátrá).⁵¹

Upozornění:

Vyhledávat lze pouze v matričních knihách, u nichž již uplynuly výše uvedené lhůty (100 let od zápisu narození, 75 let od zápisu manželství/partnerství, 30 let od úmrtí).

5.6 Uložení matričních knih

Matriční knihy zůstanou uloženy **po provedení posledního zápisu** u matričního úřadu po dobu, která se odvíjí od druhu matriční knihy.

Kniha narození zůstává uložena u matričního úřadu po dobu **100 let** od provedení posledního zápisu v dané knize. **Ostatní knihy**, tj. kniha manželství, partnerství a úmrtí zůstávají u matričního úřadu uloženy po dobu **75 let** od posledního zápisu.⁵² Po uplynutí stanovené doby se matriční knihy předávají k archivaci příslušnému státnímu oblastnímu archivu.⁵³ Příslušnost matričních úřadů jednotlivých okresů k ukládání matričních knih, druhopisů matričních knih a sbírek listin je vymezena v příloze č. 3 matriční vyhlášky. Státní oblastní archivy jsou primárně vymezeny v § 48 odst. 1 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví, spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V případě rozporu mezi textem přílohy č. 3 matriční vyhlášky a zákonem o archivnictví má přednost právní úprava obsažená v zákoně o archivnictví. K problematice archivování matričních knih a sbírek listin viz blíže kapitola 8.

Upozornění:

Úložní lhůta se odvíjí od posledního zápisu v konkrétní matriční knize, nikoli od zápisu konkrétní matriční události. Jednu matriční knihu lze totiž používat pro zápisy i po několik let (v případě malých obcí dokonce více let).

Matriční úřad předává matriční knihy po uplynutí úložní lhůty příslušnému státnímu oblastnímu archivu v průběhu 1. čtvrtletí následujícího roku. Před předáním matriční knihy však nejprve ověří, že je vedena sbírka listin nebo druhopis matriční knihy. Pokud by tomu tak nebylo, bylo by nejprve nutné druhopis matriční knihy vedený do 31. 12. 1958 nebo sbírku listin obnovit. Postup pro obnovu stanoví § 55 zákona o matrikách. K problematice obnovy matriční knihy nebo sbírky listin viz podrobně kapitola 7.

Příklad:

Zápis manželství uzavřeného mezi snoubenci Alžbětou Suchou a Antonínem Novým dne 5. 8. 1951 v Kouřimích byl do knihy manželství proveden dne 9. 8. 1951. Poslední zápis do knihy manželství, v níž je toto manželství zaznamenáno, byl proveden dne 31. 12. 1952. Kniha manželství bude u matričního úřadu uložena do 31. 12. 2027. Po ověření existence druhopisu matriční knihy bude kniha manželství předána státnímu archivu v Praze do 31. 3. 2028.

⁵¹ Podrobnosti k vyměřování správních poplatků za nahlížení a vyhledávání v matričních knihách stanoví metodická informace Ministerstva vnitra č. 19/2019.

⁵² Tyto lhůty bývají označovány jako úložní lhůty.

⁵³ § 23 zákona o matrikách

5.7 Druhopisy matričních knih

Od 1. 1. 1950 do 31. 12. 1958 byly podle v té době platných právních předpisů vedeny tzv. opisy (druhopisy) matričních knih. V podstatě to znamenalo, že všechny zápisy byly vedeny dvojmo, resp. do dvou matričních knih stejného obsahu.

Poznámka:

S účinností od 1. 1. 1950 dle § 27 zákona č. 268/1949 Sb., o matrikách bylo vedení matrik svěřeno do správy národních výborů, tzn., že všechny vedené církevní matriky se staly majetkem státu.

Matriky se v této době vedly v prvopisu a opisu (druhopisu). Prvopis zůstával v úschovně místního národního výboru. Opis za běžný rok zaslal národní výbor bezprostředně nadřízenému národnímu výboru. Listiny, které výlučně sloužily jako doklad pro zápis nebo změnu zápisu narození, uzavření manželství nebo úmrtí, uschoval místní národní výbor ve sbírce listin. Podle § 1 vládního nařízení č. 93/1958 Sb., o změnách působnosti v matričních věcech, se s účinností od 1. 1. 1959 nevyhotovuje opis matriky a místo opisu matriky se po uplynutí běžného roku nadřízenému orgánu posílá sbírka listin. Tento postup je v současné době stále zachován s odkazem na § 8 zákona o matrikách.

Kontrolní otázky:

1. Jak se dělí matriční knihy?
2. Jsou matriční knihy veřejné? Kdo a za jakých podmínek do nich může nahlížet?
3. Z čeho se matriční knihy (jejich svazky) skládají?
4. Co se rozumí zápisem do matriční knihy a co se rozumí dodatečným zápisem do matriční knihy?
5. Co se rozumí dodatečným záznamem do matriční knihy? Co je opravou zápisu?
6. Čím je uzavřen zápis v matriční knize?
7. Kdo je příslušný k zápisu matriční události?
8. Kam se zapisují matriční skutečnosti?
9. Vedou se matriční údaje i elektronicky? Pokud ano, za jakých podmínek?

6 SBÍRKA LISTIN

6.1 Co je sbírka listin, způsob vedení a ukládání sbírky listin

Sbírku listin tvoří listiny, které slouží jako poklad pro matriční zápis, jeho změnu nebo opravu. Součástí sbírky listin je i výtisk počítačového záznamu v případě matričních událostí zapsaných ode dne 1. 1. 2006.

Sbírku listin vede matriční úřad **pro každou z matričních knih**. Sbírka listin se vede za každý kalendářní rok samostatně. V případě, že je určitá matriční kniha vedena pro více let (což je běžné zejména u knih vedených pro malé obce), je k jedné matriční knize vedeno více sbírek listin.

Příklad:

Matriční úřad vede knihu manželství pro obec Lukavec. První zápis do této matriční knihy byl proveden dne 3. 1. 2010 a poslední dne 29. 12. 2018. K matriční knize je vedeno celkem 9 sbírek listin, a to za roky 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017 a 2018.

Listiny, které tvoří sbírku listin, označí matrikář číslem zápisu, matričního listu, svazku a ročníku matriční knihy.

Upozornění:

Sbírku listin uloží matrikář odděleně od matriční knihy tak, aby byla zabezpečena proti zničení či poškození. Matriční knihy a sbírky listin se tedy neuchovávají na stejném místě, např. v jedné skříni.

Matriční úřad **předá sbírku listin za kalendářní rok** úřadu s rozšířenou působností, do jehož správního obvodu patří, nejpozději **do konce února následujícího kalendářního roku**. Úřad s rozšířenou působností předá jím vedené sbírky listin ve stejném termínu krajskému úřadu, do jehož správního obvodu patří. Na **sbírce listin za kalendářní rok** vyznačí matrikář název matričního úřadu a název obce, městské části nebo městského obvodu, pro které se matriční kniha vede. Dále uvede druh matriční knihy, ročník, svazek a čísla zápisů v ní obsažených.

Dojde-li k **dodatečným zápisům, dodatečným záznamům nebo opravám** poté, co je již sbírka listiny odevzdána nadřízenému úřadu k uložení, zašle matriční úřad listiny, na jejichž základě byly zápisy/záznamy/opravy provedeny **1x měsíčně nadřízenému úřadu**. Na tyto listiny matrikář vyznačí, kdy byly dodatečný zápis, dodatečný záznam nebo oprava provedeny a připojí datum, podpis a úřední razítko matričního úřadu.

V případě, že se provádí dodatečný zápis, dodatečný záznam nebo oprava zápisu matriční události, která nastala do konce roku 1958, zašle matrikář nadřízenému úřadu (úřadu s rozšířenou působností/krajskému úřadu) spolu s listinami do sbírky listin také doslovný výpis z matriční knihy (v případě dodatečného zápisu matriční události) nebo znění provedeného dodatečného záznamu nebo opravy.

Poznámka:

Důvodem zaslání uvedených dalších podkladů v případě zápisů k matričním událostem do konce roku 1958 je skutečnost, že se k událostem vedly druhopisy matričních knih. Zápisy provedené do prvopisů matričních knih vedených za uvedené období se musí promítnout i do druhopisů matričních knih. Dodatečné zápisy/záznamy/opravy do druhopisů matričních knih provádí ten orgán, u nějž jsou uloženy. Vzhledem k tomu, že zápisy v prvopisu i druhopisu matriční knihy musí být obsahově totožné, je zakotvena povinnost zaslání výše uvedených dalších podkladů.

6.2 Nahlížení do sbírky listin

Nahlížení do sbírek listin se řídí v podstatě stejnými pravidly jako nahlížení do matričních knih. Okruh subjektů oprávněných k nahlížení se odvíjí od toho, kdy byl učiněn zápis určité matriční události do matriční knihy.

Upozornění:

K nahlížení do sbírky listin se předkládá pouze ta její část, která se vztahuje k příslušné matriční události.

Pokud uplynulo od zápisu:

- narození 100 let,
- manželství nebo partnerství 75 let, a
- úmrtí 30 let.

může do sbírky listin vedených k uvedené matriční události nahlížet kdokoli.⁵⁴

Došlo-li k zápisu matričních událostí později, může do sbírky listin nahlížet jen zákonem stanovený okruh subjektů. Ten je shodný jako okruh subjektů oprávněných k nahlížení do „živých“ matričních knih, a to včetně omezení týkajících se osvojených osob a případů, kdy matka požádala o utajení své osoby v souvislosti s porodem.

Nahlížení do sbírky listin je **zpoplatněno správními poplatky**⁵⁵, a to následovně:

- nahlédnutí do podkladů uložených ve sbírce listin ke konkrétnímu matričnímu zápisu pevnou částkou 50,- Kč za nahlédnutí na sbírky k jednomu zápisu,
- vyhledávání ve sbírkách listin částkou 200,- Kč za každou i započatou hodinu.

Kontrolní otázky:

1. Co je to sbírka listin a jak se vede?
2. Kdo může do sbírky listin nahlížet?

⁵⁴ § 25b odst. 2 zákona o matrikách

⁵⁵ Položka 2 písm. a) a f) sazebníku správních poplatků

7 OBNOVENÍ MATRIČNÍ KNIHY A SBÍRKY LISTIN

7.1 Zničení nebo ztráta matriční knihy

V případě, že dojde ke:

- ztrátě nebo zničení prvopisu matriční knihy vedené do 31. 12. 1958,
- ztrátě nebo zničení druhopisu matriční knihy vedené do 31. 12. 1958, nebo
- ztrátě nebo zničení matriční knihy vedené po 1. 1. 1959,

musí matriční úřad, který uvedené knihy vede, zajistit jejich obnovu. U prvopisů matričních knih vedených do dne 31. 12. 1958 lze, aby matriční úřad určil druhopis matriční knihy za prvopis a zabezpečil vyhotovení nového druhopisu.

S ohledem na skutečnost, že k obnově matričních knih bude nezbytné získat údaje ze sbírky listin vedené ke ztraceným či poškozeným matričním knihám, bude prakticky vždy muset při obnově matričních knih spolupracovat buď s příslušným úřadem s rozšířenou působností, nebo s krajským úřadem (podle toho, u kterého z těchto úřadů jsou v daném případě sbírky listin uloženy).

Poznámka: Výjimkou z nutné spolupráce s úřadem s rozšířenou působností, případně s krajským úřadem by byla situace, kdy došlo ke ztrátě nebo zničení matriční knihy v případě, kdy sbírka listin ještě nebyla předána k uložení příslušnému úřadu⁵⁶.

Postup a způsob obnovy matriční knihy upravuje § 55 zákona o matrikách.

Matriční knihy se primárně obnovují buď podle druhopisu matriční knihy (v případě matričních knih vedených do dne 31. 12. 1958). Není-li druhopis, postupuje se dle sbírky listin.

Ztratí-li se, nebo zničí **opis matriční knihy** pořízený podle dřívějších předpisů a není-li zachována sbírka listin, zajistí úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad, u něhož byl opis matriční knihy uložen, vyhotovení nového opisu matriční knihy.

Zákon o matrikách řeší v § 55 obnovení **celé** matriční knihy, resp. druhopisu matriční knihy, a kompletní sbírky listin, nikoliv pouze jejich částí. V případě, že však dojde k poškození pouze části matriční knihy lze výjimečně postupovat analogicky následujícím způsobem⁵⁷:

1. Zničí-li se **část prvopisu matriční knihy**, nebo jejího **druhopisu** vedeného **do 31. 12. 1958**, zabezpečí matriční úřad jejich obnovení tak, že zajistí opis poškozené části matriční knihy (matričního zápisu) podle prvopisu, resp. druhopisu matriční knihy, na samostatný list papíru nepřesahující list papíru matriční knihy, který vlepí ke středu matriční knihy u příslušného zápisu. Zmíněný list se opatří na dvou místech, na kterých byl přilepen, otiskem úředního razítka matričního úřadu, aby část otisku razítka byla otištěna do matriční knihy. Na vlepěném listu se v horní části uvede označení matričního úřadu, svazek matriční knihy (narození, manželství, úmrtí, registrovaného partnerství), ročník, strana/list a pořadové číslo zápisu, a to ve spolupráci s úřadem s rozšířenou působností nebo krajským úřadem. Postup bude analogický jako v případě provádění dodatečného záznamu do matriční knihy za situace, kdy je oddíl „Dodatečné záznamy a opravy“ zcela zaplněn⁵⁸.
2. Zničí-li se **část matriční knihy** vedené **po 1. 1. 1959**, zabezpečí matriční úřad obnovení příslušné části podle sbírky listin a dále postupuje podle předcházejícího bodu.
3. Zničí-li se **část opisu** matriční knihy pořízeného podle dřívějších předpisů a není-li zachována sbírka listin, zajistí obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo krajský úřad, u něhož byl opis matriční knihy uložen, vyhotovení nového opisu části matriční knihy. Je-li matriční kniha

⁵⁶ § 8 odst. 2 zákona o matrikách

⁵⁷ Viz Informace Ministerstva vnitra č. 3/2011 ze dne 20. 1. 2011, č. j. MV-3752-2/VS-2011

⁵⁸ Viz § 15 matriční vyhlášky

vedena v cizím jazyce, či je obtížně čitelná, může obecní úřad obce s rozšířenou působností zajistit opis části matriční knihy vyhotovením fotokopíí matriční knihy a dále postupuje podle bodu 1.

7.2 Zničení nebo ztráta sbírky listin

Ztratí-li se, nebo zničí **sbírka listin**⁵⁹ uložená u úřadu s rozšířenou působností nebo krajského úřadu, nahradí se **opisem matriční knihy**. Ztracenou nebo poškozenou sbírku listin lze nahradit pořízením fotokopie matriční knihy.

Ztratí-li se, nebo zničí **část sbírky listin** uložené u obecního úřadu obce s rozšířenou působností nebo krajského úřadu, zajistí příslušný úřad vyhotovení opisu části matriční knihy, nebo její fotokopie.

Dojde-li ke **zničení matriční knihy i sbírky listin k ní vedené** (v případě, kdy neexistuje druhopis matriční knihy), je nutno matriční knihu obnovit na základě jiných veřejných listin a dokladů, které matriční úřad zabezpečí svým šetřením. Listiny, případně doklady, které sloužily k obnovení matriční knihy, tvoří novou sbírku listin. Totéž platí v případě zničení části matriční knihy a k ní se vážící sbírky listin.

Kontrolní otázky:

1. Jak se postupuje při obnovení matriční knihy v případě její ztráty nebo zničení?
2. Jak se postupuje při obnově sbírky listin v případě její ztráty nebo zničení?

⁵⁹ Viz § 55 odst. 4 zákona o matrikách

8 ARCHIVACE MATRIČNÍCH KNIH A SBÍREK LISTIN

Matriční úřad je povinen zabezpečit ochranu technického vybavení a matričních knih před zneužitím údajů v nich obsažených a před zničením nebo poškozením a uchovávat matriční knihy po dobu stanovenou zákonem⁶⁰ (§ 7 odst. 3 zákony o matrikách, viz také § 8 odst. 5 zákona o matrikách).

Doba, po níž jsou matriční knihy uloženy u matričních úřadů, je stanovena zákonem o matrikách⁶¹ a je vázána na jednotlivé typy matričních událostí. Matriční knihy zůstanou uloženy u matričního úřadu **po provedení posledního zápisu:**

- knihy **narození** po dobu **100 let**,
- knihy **manželství** po dobu **75 let**,
- knihy **partnerství** po dobu **75 let**,
- knihy **úmrť** po dobu **75 let**.

Stejně lhůty platí i pro **druhopisy matričních knih a sbírky listin** s tím, že se lhůty počítají od provedení posledního zápisu v prvopisu matriční knihy. Druhopisy matričních knih a sbírky listin jsou po výše uvedené dobu uloženy buď:

- u úřadů s rozšířenou působností – pro druhopisy knih a sbírky listin „základních“ matričních úřadů, nebo
- u krajských úřadů – pro knihy a sbírky listin úřadů s rozšířenou působností.⁶²

Poznámka:

Sbírku listin tvoří od 1. ledna 2006 též výtisk počítačového záznamu⁶³.

Po uplynutí stanovené doby se matriční knihy, druhopisy matričních knih a sbírky listin **předají k archivaci příslušnému** státnímu oblastnímu **archivu**. V hlavním městě Praze zůstanou uloženy v Archivu hlavního města Prahy. Matriční knihy musí být ve státních oblastních archivech **uloženy odděleně** od druhopisů matričních knih, popřípadě sbírek listin.⁶⁴

Aktuálně jsou v České republice následující **státní oblastní archivy**, kterým se předávají matriční knihy:

- Státní oblastní archiv v **Praze** (je určen pro okresy ve Středočeském kraji, nikoli pro území hlavního města Prahy),
- Státní oblastní archiv v **Třeboni**,
- Státní oblastní archiv v **Plzni**,
- Státní oblastní archiv v **Litoměřicích**,
- Státní oblastní archiv v **Hradci Králové**,
- Moravský zemský archiv v **Brně**, a
- Zemský archiv v **Opavě**.

Vymezení, pod který státní oblastní archiv spadá který matriční úřad, je uvedeno v příloze č. 3 matriční vyhlášky.

⁶⁰ § 7 odst. 3 zákona o matrikách

⁶¹ § 23 odst. 1 zákona o matrikách

⁶² K povinnosti předávat sbírky listin úřadu s rozšířenou působností nebo krajskému úřadu viz § 8 odst. 2 a 3 zákona o matrikách.

⁶³ § 89 zákona o matrikách

⁶⁴ § 23 odst. 4 a 5 zákona o matrikách

Jak již bylo uvedeno výše, matriční knihy, druhopisy matričních knih a sbírky listin v hlavním městě Praze se předávají Archivu hlavního města Prahy.

Upozornění:

Židovské matriky se nacházejí v Národním archivu a vojenské matriky archivuje Vojenský historický ústav.

Matriční knihy **předává** matriční úřad po uplynutí stanovené lhůty vždy v průběhu I. čtvrtletí následujícího roku po ověření, že je k těmto knihám vedena sbírka listin nebo druhopis matriční knihy. Úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad, u něhož jsou uloženy druhopisy matričních knih nebo sbírky listin, předává druhopisy matričních knih nebo sbírky listin příslušnému státnímu oblastnímu archivu vždy v průběhu I. čtvrtletí následujícího roku po pověření, že je veden prvopis matriční knihy. Z výše uvedeného vyplývá, že než dojde k předání matričních knih do příslušného oblastního archivu, musí dojít k ověření, že k uvedené knize existuje buď druhopis matriční knihy (pro matriční knihy vedené do 31. 12. 1958), nebo sbírka listin (pro matriční knihy vedené od 1. 1. 1959). A naopak – pokud se jedná o předávání druhopisů matričních knih nebo sbírek listin, musí být před jejich předáním do příslušného oblastního archivu ověřeno, že k druhopisům matričních knih nebo sbírkám listin existuje prvopis matriční knihy.⁶⁵

O předání matriční knihy vyhotoví matrikář **předávací protokol**⁶⁶, v němž uvede druh matriční knihy, která se předává, obec, pro kterou se kniha vedla, pořadové číslo svazku a počáteční a konečný den zápisu.

Při předávání sbírky listin uvede matrikář úřadu s rozšířenou působností nebo matrikář krajského úřadu rovněž předávací protokol, v němž uvede údaje o matriční knize, pro kterou byla sbírka listin vedena.

Předávací protokol k prvopisu matriční knihy se vyhotovuje ve třech exemplářích. Jeden se spolu s matriční knihou nebo se sbírkou listin předá příslušnému archivu. Druhý vyhotovení protokolu se uloží u matričního úřadu, který knihu vedl do jeho spisové dokumentace. Třetí výtisk zasílá matrikář buď úřadu s rozšířenou působností, nebo krajskému úřadu, ke kterému zasílá k ukládání sbírky listin.

Předávací protokol k druhopisu matriční knihy vedené do 31. 12. 1958 nebo ke sbírce listin se vyhotovuje pouze ve dvou exemplářích. Jeden se předává spolu s druhopisem matriční knihy nebo se sbírkou listin příslušnému archivu a druhý si ponechává úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad, který dokumentaci archivu předal a založí si jej do své spisové dokumentace.

Kontrolní otázky:

1. Po jakou dobu zůstávají matriční knihy uloženy u matričních úřadů, které je vedou?
2. Po jakou dobu zůstávají sbírky listin a druhopisy matričních knih uloženy u úřadů s rozšířenou působností nebo krajských úřadů?
3. Kterým archivům se předávají matriční knihy, sbírky listin a druhopisy matričních knih vedených do 31. 12. 1958?

⁶⁵ § 40 matriční vyhlášky

⁶⁶ § 41 matriční vyhlášky

9 MATRIČNÍ DOKLADY

9.1 Co jsou matriční doklady, jak vypadají, kdo je vydává a komu

9.1.1 Vymezení matričních dokladů

Matriční doklad⁶⁷ je **veřejná listina**, která obsahuje údaje zapsané v matriční knize.

Matriční doklady jsou opatřeny zajišťovacími prvky proti jejich padělání a pozměnění. Matriční doklady jsou **přísně zúčtovatelnými tiskopisy** a mají ochranné prvky od 1. 1. 2015. Jejich **vzory** jsou stanoveny **v matriční vyhlášce**. Jsou tištěny na speciálním papíru a mají chemickou ochranu. Obsahují i průběžný vodoznak s českým lvem ve štítu (odpovídá malému státnímu znaku) a lipové listy.

Poznámka:

Pravidla pro evidenci matričních dokladů, jakožto přísně zúčtovatelných tiskopisů, jsou upravena ve směrnici k tiskopisům, publikované v částce 4 Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí – rok 2014 (dostupná: [Věstník vlády pro orgány krajů a orgány obcí - rok 2014 - Ministerstvo vnitra České republiky \(mvcr.cz\)](http://www.mvcr.cz)).

Upozornění:

Formuláře matričních dokladů tiskne pouze Tiskárna Ministerstva vnitra. Tiskárna Ministerstva vnitra dodá formuláře matričních dokladů na základě objednávky pouze matričním úřadům.

Pro vydávání matričních dokladů lze použít výlučně předepsané tiskopisy.

Jelikož máme 4 druhy matričních knih, existují i 4 druhy matričních dokladů. Jedná se o:

- **rodný list**, kterým se prokazuje narození,
- **oddací list**, který se prokazuje uzavření manželství,
- **doklad o partnerství**, kterým se prokazuje vznik partnerství, a
- **úmrtní list**, kterým se prokazuje úmrtí.

Každý tiskopis matričního dokladu je opatřen písmenem (v závislosti na druhu matričního dokladu) a šestimístnou číslicí. Po vyčerpání všech číslic pro danou sérii následuje série označená dalším písmenem dle abecedního pořadí. Rodné listy mají jako první písmeno R, oddací O, doklady o partnerství P a úmrtní listy ÚL nebo ÚP, v závislosti na tom, zda se jedná o úmrtní list vydávaný osobě nesezdané/sezdané nebo zda zemřelý žil v době úmrtí v registrovaném partnerství. Matriční doklady se liší i barvou podtisku. Rodné listy mají podtisk zelený, oddací listy tmavě růžový, doklady o partnerství modrý a úmrtní listy tmavě šedý.

Příklad:

Rodný list je označován písmenem R a šestimístným číslem. Po vyčerpání šestimístných čísel za písmenem R jsou tištěny rodné listy na formulářích s označením RA a šestimístné číslo atd.

9.1.2 Vydávání matričních dokladů

Matriční doklad vydává ten matriční úřad, který vede matriční knihu, v níž je zapsána matriční událost, ke které je matriční doklad vydáván.

⁶⁷ § 24 až 28 zákona o matrikách a § 24 matriční vyhlášky

Originál/prvopis (tj. první vydání) matričního dokladu vydává matriční úřad příslušný k zápisu matriční události z moci úřední po provedení zápisu matriční události, dodatečného zápisu, dodatečného záznamu nebo opravě.

Druhopis matričního dokladu vydává příslušný matriční úřad na základě žádosti oprávněného subjektu nebo pro úřední potřebu. Úřední potřebou je plnění oznamovací povinnosti, vč. případné výměny matrik (viz níže).

Originál i druhopis mají stejnou právní sílu (ze samotného dokladu není patrné, zda se jedná o originál nebo druhopis). Rozdíl je hlavně ve zpoplatnění jeho vydání (viz níže).

Upozornění:

Matriční doklad se vydává vždy z uzavřeného zápisu!

To ovšem neznamená, že všechny kolonky matričního dokladu musí být vyplněny. Závisí na tom, co je vyplněno při uzavření zápisu v matriční knize. V případě, že některý údaj není znám, uvede se do příslušné kolonky v matriční knize „nezjištěno“, pokud se jedná o údaj, který se zjišťuje, resp. který bude případně dále doplňován, případně se daná kolonka proškrtne, pokud se jedná o údaj objektivně neexistující, který se ani následně doplňovat nebude.

Příklad:

1. Rodiče se do 30 dnů po narození nedohodli na jméno novorozeného dítěte. Matriční úřad o tom učiní oznámení příslušnému okresnímu soudu, který o jméno rozhodne. Do doby soudního rozhodnutí zůstává dítě bez jména. Neznamená to ovšem, že zápis jeho narození nelze kvůli tomu uzavřít. Zápis matrikář uzavře s údaji, které jsou mu známy, tj. v daném případě bez jména. Uvedeny budou další údaje – datum a místo narození, pohlaví dítěte, rodné číslo, příjmení, údaje o rodičích v rozsahu stanoveném zákonem. V kolonce jméno dítěte bude uvedeno „nezjištěno“. Z uzavřeného zápisu vydá matrikář rodný list, v němž bude v kolonce jméno dítěte uvedeno též „nezjištěno“.
2. Do manželství vstupují snoubenci, kteří jsou oba svobodní a jimi aktuálně užívaná příjmení jsou příjmení rodnými. Kolonka vyhrazená pro „rodné příjmení“ se **proškrtne vodorovnou čarou**.

Údaje o skutečnostech zapsaných v matriční knize se v matričním dokladu uvádějí podle stavu ke dni vydání výpisu, tj. **v aktuálním stavu**.

Názvy obcí, okresů a států se v matričním dokladu uvádějí **názvem existujícím v době vydání matričního dokladu**. Na žádost osoby, které je matriční doklad vydáván, lze uvést původní název do poznámky matričního dokladu.

Příklad:

Pan Nový se narodil v roce 1953 v Gottwaldově. V roce 2021 žádá o vydání svého rodného listu (stejnopisu/druhopisu). Matriční úřad v rodném listu uvede jako místo narození Zlín. Pokud o to pan Nový požádá, uvede matriční úřad do poznámky rodného listu původní název Gottwaldov.

Matriční doklady k matričním událostem zapsané v „živých“ matrikách (tj. narození do 100 let od zápisu, uzavření manželství/vstup do partnerství do 75 let od zápisu a úmrtí do 30 let od zápisu) může obdržet jen omezený okruh subjektů. Jedná se o:

- fyzickou osobu, které se zápis týká, nebo členy její rodiny, její sourozence a dále zmocněnce uvedených osob,
- pro úřední potřebu státních orgánů nebo výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků,

- statutární orgány církví nebo duchovní jimi zmocněnými, jedná-li se o matriční knihy vedené těmito církvemi do 31. prosince 1949,
- fyzickou osobu, která prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jejích práv před orgány státu nebo před orgány územních samosprávných celků.

Na rozdíl od nahlížení do matričních knih a sbírek listin zde neplatí omezení pro vydávání matričních dokladů (rodných listů) výše uvedeným osobám v případě, že se jedná o zápis narození osvojeného dítěte nebo dítěte, jehož matka požádala v souvislosti s porodem o utajení své osoby.

Příklad:

Paní Nováková požádá o druhopis rodného listu svého otce, který byl v dětství osvojen. Na vydání druhopisu rodného listu má nárok. Naopak nemůže nahlédnout na zápis narození svého otce do matriční knihy ani do části sbírky listin vedené k jeho narození.

Upozornění:

Doklad o partnerství nelze vydat členům rodiny ani sourozencům partnerů.⁶⁸

Pokud od zápisu:

- narození uplynulo 100 let,
- uzavření manželství/vstupu do partnerství uplynulo 75 let, a
- úmrtí uplynulo 30 let,

Ize matriční doklad na žádost vydat **komukoli**.

Upozornění: Druhopisy matričních dokladů se vydávají na matričních tiskopisech, které jsou platné v době jejich vydání.

Příklad: Druhopis matričního dokladu k narození, k němuž došlo v roce 1975, který je vydáván v roce 2021, bude vydáván na matričním tiskopisu rodného listu ve verzi platné v roce 2021.

Matriční doklady nemají omezenou platnost. Platí, pokud údaje v nich uvedené odpovídají poslednímu stavu zápisu v příslušné matriční knize. Platné jsou tedy i matriční doklady vydané dříve na tehdy platných tiskopisech, i když se dnes již tento typ tiskopisů nevydává.

Matriční doklady se vydávají v českém jazyce.⁶⁹

Matriční knihy vedené do dne 31. 12. 1949 byly v některých případech a v některém období vedeny také v německém jazyce, popř. latině. V případě vydání matričního dokladu z takového zápisu se jméno bude uvádět v české podobě, tj. např. místo Heinrich se do matričního dokladu uvede Jindřich. To platí samozřejmě za předpokladu, že existuje český ekvivalent cizojazyčného jména.

Na žádost osoby, které se zápis týká, může být jméno, popřípadě jména, uvedeno v matričním dokladu dle původního zápisu, který nebyl v českém jazyce. Pokud k takové situaci dojde, vyznačí matrikář do matriční knihy, že byl vydán matriční doklad s uvedením jména/jmen podle původního zápisu. V případě, že by byly vydávány další matriční doklady ze stejného zápisu, budou již vydávány se jménem podle původního zápisu.

Na žádost **občana, který je příslušníkem národnostní menšiny**, jehož jméno, popřípadě jména, a příjmení jsou v matriční knize zapsána v českém nebo v jiném než českém jazyce, uvede se jeho

⁶⁸ Viz § 25a odst. 1 zákona o matrikách

⁶⁹ § 26 zákona o matrikách

jméno, popřípadě jména, a příjmení v matričním dokladu v jazyce národnostní menšiny. I v těchto případech se ale jméno a příjmení uvádí znaky přepsanými podle nařízení vlády o přepisu znaků.

Příklad:

Český občan slovenské národnosti má v knize narození vedené matričním úřadem v České republice uvedeno jméno Karel. S odkazem na příslušnost k národnostní menšině požádá o vydání rodného listu na jméno Karol. Matriční úřad mu rodný list se jménem Karol vydá a vyznačí do kolonky „Dodatečné záznamy a opravy“ v knize narození, že byl vydán rodný list na jméno Karol z důvodu žadatelova požadavku s odvoláním na jeho příslušnost k národnostní menšině. Veškeré další rodné listy občana budou vydávány na jméno Karol.

Účinky užívání jména a příjmení státního občana České republiky, který je jiné národnosti než české, nastávají dnem provedení dodatečného záznamu do knihy narození a vydání nového matričního dokladu.

V případě, že je vydáván **matriční doklad cizinci**, uvede se **do poznámky matričního dokladu tvar jeho jména/jmen a příjmení ve formě, v jaké je uveden latinkou v jeho cestovním dokladu**. Zápis jména a příjmení, zejména nejsou-li v originálním znění v latince, který je uveden v cestovním dokladu se totiž často liší od způsobu, jakým jsou znaky přepisovány do matričních knih (a tedy i do matričních dokladů). Důvodem je skutečnost, že neexistuje jeden univerzální způsob přepisu znaků⁷⁰ nelatinských abeced do latinky a každý stát si tedy tvoří transliteraci dle svých vlastních pravidel. To vede k tomu, že se způsoby přepisu v jednotlivých státech liší, někdy i výrazně. Není ani všeobecné pravidlo pro přepis méně obvyklých znaků latinky, např. ã, ř atd. Každý stát si i pro přepis zmíněných znaků v rámci latinky stanoví svá pravidla. Tím dochází k situacím, že jméno a příjmení jednoho člověka může být v různých státech zapsáno odlišně.

9.2 Vícejazyčné standardní formuláře

Od 16. 2. 2019 je možné na základě žádosti osoby oprávněné k získání matričního dokladu vydat k matričnímu dokladu též tzv. vícejazyčný standardní formulář. Jde o překladovou pomůcku zavedenou nařízením 2016/1191 pro matriční a některé jiné doklady vydávané orgány členských států EU k dokladům, které mají být použity v rámci EU. Tento formulář **na žádost** oprávněné osoby vyplní matrikář matričního úřadu, který doklad vydává a pevně jej spojí s matričním dokladem sešitím, které přelepí a opatří jej otiskem úředního razítka matričního úřadu z obou stran tak, že část otisku razítka zůstane na přelepce a část na formuláři.

Vícejazyčný standardní formulář **nahrazuje úřední překlad**.

Vícejazyčné standardní formuláře jsou dostupné na webových stránkách https://e-justice.europa.eu/35981/CS/public_documents_forms.

Vydání vícejazyčného standardního formuláře je aktuálně zdarma.

9.3 Poplatky spojené s vydáváním matričních dokladů⁷¹

První vydání matričního dokladu (tj. vydání tzv. prvopisu) není zpoplatněno. Stejně tak není zpoplatněno vydání druhopisu/stejnopisu matričního dokladu pro:

- úřední potřebu státních orgánů,

⁷⁰ Přepis znaků z jednoho typu abecedy do jiného se nazývá transliterace

⁷¹ Položka 3 písm. a) sazebníku správních poplatků, včetně ustanovení o osvobození a ustanovení o tom, co předmětem poplatku není

- úřední potřebu orgánů územních samosprávných celků pro výkon přenesené působnosti,
- pro orgány církví ve vztahu k matričním knihám, které do konce roku 1949 vedly, a
- pro plnění zákonem stanovených oznamovacích povinností a povinností plynoucích z výměny matrik.

Zpoplatněno částkou **100 Kč je vydání druhopisu** matričního dokladu na základě žádosti:

- fyzické osoby, které se zápis týká, nebo členů její rodiny, jejích sourozenců a dále zmocněnců těchto osob,
- fyzické osoby, která prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jejích práv před orgány státu nebo před orgány územních samosprávných celků.

Kontrolní otázky:

1. Co je to matriční doklad a jaké druhy matričních dokladů se v České republice vydávají?
2. Komu lze matriční doklad vydat?
3. Jaký správní poplatek se hradí za vydání druhopisu matričního dokladu?

10 DALŠÍ DOKLADY VYDÁVANÉ Z MATRIČNÍCH KNIH A SBÍRKY LISTIN

10.1 Doslovné výpisy z matričních knih

Doslovný výpis z matriční knihy je dokument obsahující všechny údaje zapsané v matriční knize v původním i pozměněném znění⁷². Je možné jej pořídit formou opisu příslušných matričních listů, formou fotokopie, nebo (u zápisů pořizovaných po 1. 1. 2006) formou výtisku vydaného z elektronického systému matrik (viz oddíl 5.4.). Doslovný výpis opatří matrikář doložkou, ve které uvede, z jaké matriční knihy byl výpis pořízen a dále připojí své jméno, příjmení, podpis, otisk úředního razítka matričního úřadu a datum vyhotovení doslovného výpisu.

Tyto výpisy jsou veřejnými listinami. Poskytovat je lze **fyzickým osobám, jichž se zápis týká, členům jejich rodiny, jejich sourozencům** a zmocněncům těchto osob a dále **pro úřední potřebu** státních orgánů nebo pro výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků. Pro výkon samostatné působnosti územních samosprávných celků však doslovné výpisy poskytovat nelze.

Upozornění:

Doslovný výpis z knihy (registrovaného) partnerství není možno vydat členům rodiny a sourozencům partnera, jehož se zápis týká.

Poznámka:

Orgány státu a orgány územních samosprávných celků jsou myšleny české orgány, nikoli orgány zahraniční.

Pokud žádá oprávněná osoba o vydání doslovného výpisu prostřednictvím plné moci, musí být podpis zmocnitele úředně ověřen.⁷³

Doslovné výpisy z matričních knih se předávají žadateli (fyzické osobě) buď osobně po prokázání totožnosti, nebo se zasílají doporučenou zásilkou na doručenkou do vlastních rukou.

Za vydání doslovného výpisu z matriční knihy, hradí žadatelé – fyzické osoby **správní poplatek** ve výši 50,- Kč za každou započatou stránku potvrzení nebo doslovného výpisu.⁷⁴ Státní orgány, orgány územních samosprávných celků při výkonu přenesené působnosti a orgány církví jsou od poplatku osvobozeny.⁷⁵

Upozornění: Nahlížení do matričních knih a sbírek listin uložených u příslušných státních oblastních archivů, stejně jako pořizování si fotokopií z nich, se řídí právními předpisy upravujícími archivnictví.

10.2 Potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize

Potvrzení o údajích⁷⁶ zapsaných v matriční knize se vydává ve dvou případech.

Jednak v případě, že takové údaje potřebuje fyzická osoba pro **uplatnění nároku v cizině**. Jde například o situace, kdy musí určitá osoba prokázat svoje příbuzenství v rámci dědického řízení vedeného v zahraničí. Využívá se za situace, kdy z nějakého důvodu nepostačuje k prokázání nároku matriční doklad nebo v případě, že jde o osobu, která nemá nárok na získání matričního dokladu, nicméně

⁷² § 24 odst. 2 zákona o matrikách

⁷³ § 25 odst. 8 zákona o matrikách

⁷⁴ Položka 3 písm. a) Sazebníku správních poplatků (příloha zákona o správních poplatcích)

⁷⁵ § 8 odst. 1 písm. a) a c) zákona o správních poplatcích

⁷⁶ § 24 odst. 3 zákona o matrikách

prokáže, že potvrzení určitých údajů z matriční knihy nezbytně potřebuje k prokázání svého nároku v cizině. Fyzická osoba musí prokázat, že potvrzení pro účely uplatnění nároku v cizině skutečně potřebuje. Může tak učinit například předložením veřejné listiny prokazující, že je účastníkem dědického řízení, přičemž zesnulý je osobou, z jejíhož zápisu v matriční knize dotyčná fyzická osoba potvrzení žádá.

Druhým případem jsou situace, kdy vydávání potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize vyžaduje nebo předvídá přímo **zvláštní zákon** (myšleno jiný zákon než zákon o matrikách).

Samozřejmě, že by se toto potvrzení vydalo i v případě, že by to umožňovala mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána.

Potvrzení obsahuje tyto údaje⁷⁷:

- označení matričního úřadu, který potvrzení vydal, a číslo jednací,
- údaj o tom, komu bylo potvrzení vydáno,
- důvod vydání potvrzení
- druh, datum a místo matriční události,
- jméno a příjmení osoby, jíž se matriční událost týká,
- potvrzovaná skutečnost uvedená v matriční knize,
- místo a datum vyhotovení,
- jméno, popř. jména a příjmení matrikáře, jeho podpis a otisk úředního razítka matričního úřadu.

Potvrzení o údajích zapisovaných v matričních knihách se předávají žadateli (fyzické osobě) buď osobně po prokázání totožnosti, nebo se zasílají doporučenou zásilkou na doručenkou do vlastních rukou.

Za vydání potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize hradí žadatelé – fyzické osoby **správní poplatek** ve výši 50,- Kč za každou započatou stránku potvrzení nebo doslovného výpisu.⁷⁸ Státní orgány, orgány územních samosprávných celků při výkonu přenesené působnosti a orgány církví jsou od poplatku osvobozeny.⁷⁹

10.3. Potvrzení o údajích zapsaných ve sbírce listin

Potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin lze vydat na žádost:

- fyzické osobě, které se zápis týká, nebo členům její rodiny a jejím sourozencům (případně zmocněncům těchto osob),
- pro úřední potřebu státních orgánů nebo výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků,
- statutární orgánům církví nebo duchovním jimi zmocněným, jde-li o sbírky listin vedené těmito církvemi do 31. 12. 1949, nebo
- fyzické osobě, která prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jejích práv před orgány státu nebo před orgány územních samosprávných celků.

⁷⁷ § 25 odst. 2 matriční vyhlášky

⁷⁸ Položka 3 písm. a) Sazebníku správních poplatků (příloha zákona o správních poplatcích)

⁷⁹ § 8 odst. 1 písm. a) a c) zákona o správních poplatcích

Potvrzení o údajích uvedených ve sbírce listin obsahuje⁸⁰

- označení úřadu, který potvrzení vydal, a číslo jednací,
- údaj o tom, komu bylo potvrzení vydáno,
- důvod vydání potvrzení,
- druh, datum a místo matriční události,
- jméno a příjmení osoby, jíž se matriční událost týká,
- potvrzovanou skutečnost uvedenou ve sbírce listin,
- místo a datum vyhotovení,
- jméno, popř. jména a příjmení matrikáře nebo matrikáře úřadu s rozšířenou působností, který plní úkoly pro matriční úřady, které jsou zařazeny do jeho správního obvodu, nebo matrikáře krajského úřadu, který plní úkoly pro úřady s rozšířenou působností, které jsou zařazeny do jeho správního obvodu, jeho podpis a otisk úředního razítka.

Poznámka:

Orgány státu a orgány územních samosprávných celků jsou myšleny české orgány, nikoli orgány zahraniční.

Upozornění:

V případě sbírek listin vedených ke knihám (registrovaného) partnerství mohou do knih nahlížet pouze partneři, jichž se zápis, ke kterému je příslušná část sbírky listin vedena, týká, nikoli jejich členové rodiny a sourozenci.

Za vydání potvrzení o údajích vedených ve sbírce listin hradí žadatelé – fyzické osoby **správní poplatek** ve výši 50,- Kč za každou započatou stránku potvrzení.⁸¹ Státní orgány, orgány územních samosprávných celků při výkonu přenesené působnosti a orgány církví jsou od poplatku osvobozeny.⁸²

Poznámka:

Nejčastěji jsou ze sbírek listin vydávána potvrzení o hodině narození.

Upozornění:

Správní poplatek za vydání potvrzení o údajích zapsaných ve sbírce listin se vyměřuje i v případě, když daný údaj ve sbírce listin není uveden (tj. i za negativní sdělení). I pokud tedy např. údaj o hodině narození v hlášení o narození dítěte (oznámení o narození dítěte osobou odlišnou od lékaře) nefiguruje, vydá se potvrzení, v němž je konstatováno, že tento údaj ve sbírce listin není obsažen. I za takové potvrzení se pak vybírá správní poplatek.

Kontrolní otázky:

1. Co je doslovný výpis z matričních knih a komu jej lze vydat?
2. K čemu slouží potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize?
3. Komu lze poskytnout potvrzení o údajích zapsaných ve sbírce listin?

⁸⁰ § 28 matriční vyhlášky

⁸¹ Položka 3 písm. a) Sazebníku správních poplatků (příloha zákona o správních poplatcích)

⁸² § 8 odst. 1 písm. a) a c) zákona o správních poplatcích

11 DORUČOVÁNÍ MATRIČNÍCH DOKLADŮ A POTVRZENÍ Z MATRIČNÍCH KNIH

11.1 Doručování

Obecné otázky doručování písemností řeší správní řád. Zákon o matrikách, a především matriční vyhláška, podmínky doručování některých dokladů vydaných na úseku matrik dále upřesňují.

Platí, že matriční doklady a potvrzení z matričních knih se:

- **předávají žadateli na základě prokázání jeho totožnosti.** Totožnost se prokazuje platným dokladem totožnosti; pokud jím osoba, jíž má být doklad předán nedisponuje, je možné její totožnost potvrdit na základě čestného prohlášení dvou svědků, které lze ztotožnit na základě platného dokladu totožnosti. V případě, že totožnost osoby, jíž má být doklad předán, potvrdí sociální pracovník, který má tuto osobu v rámci své činnosti na starosti, postačuje pouze jeho svědectví k výpovědi a druhého svědka již není zapotřebí,
- **zasílají na doručenkou do vlastních rukou;** postup doručování do vlastních rukou stanoví správní řád v § 20,
- **zasílají matričnímu úřadu, který poskytl podklady pro zápis do matriční knihy, k jejich předání;** tento matriční úřad pak zabezpečí osobní předání dokladů (viz první odrážka),
- **zasílají zastupitelskému úřadu cizího státu v České republice,** pokud o vystavení požádá; nebo
- zasílají úřadu s rozšířenou působností, nebo krajskému úřadu k ověření pravosti podpisu matrikáře a pravosti otisku úředního razítka, pokud o to zastupitelský úřad cizího státu nebo státní orgán požádá; úřad s rozšířenou působností, nebo krajský úřad po ověření zašle matriční doklad Ministerstvu zahraničních věcí – tento postup upravuje předávání matričních dokladů a potvrzení z matričních knih v případě procesu tzv. doložky Apostille nebo superlegalizace.

Doslovné výpisy a potvrzení z matričních knih lze zasílat též do datové schránky oprávněné fyzické osoby, a to s ohledem na § 17 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů.⁸³

11.2 Doručování do ciziny

Obecnou úpravu doručování písemností do ciziny upravuje správní řád v § 22. Toto ustanovení je však poměrně obecné, když konstatuje, že adresátům, kteří se zdržují v cizině nebo jejichž pobyt, popřípadě jiná adresa pro doručování je v cizině, lze doručit prostřednictvím provozovatele poštovních služeb nebo prostřednictvím orgánu státní správy pověřeného doručováním písemností do ciziny. Tímto orgánem je Ministerstvo zahraničních věcí.

Matriční vyhláška možnosti doručování do ciziny dále upřesňuje, pokud jde o **matriční doklady a vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství.**⁸⁴

Podle matriční vyhlášky v případě těchto dokladů matriční úřad na žádost osoby, která je oprávněná je získat, je zašle do ciziny **na doručenkou do vlastních rukou.** Takový postup je ale podmíněn tím, že byl uhrazen správní poplatek za vydání tohoto dokladu (pokud má být v konkrétním případě hrazen), případně pokud je vydání dokladu od správního poplatku osvobozeno.

V praxi je ovšem využíváno především doručování prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí tzv. konzulární poštou. Ministerstvo zahraničních věcí zašle konzulární poštou vystavený doklad

⁸³ Viz k tomu též Informace MV č. 14/2020

⁸⁴ § 26 matriční vyhlášky

zastupitelskému úřadu České republiky ve státě, kde má být doklad doručován. Doručení potom zabezpečí tento zastupitelský úřad. Hlavním důvodem je skutečnost, že řada zahraničních poskytovatelů poštovních služeb službu doručení do vlastních rukou neposkytuje, případně ji poskytuje za jiných podmínek, než je tomu v českém právu. Podmínky doručování v zahraničí přitom matriční úřad nemá reálně možnost ověřit. Při využití konzulární pošty je lépe garantováno řádné doručení matričního dokladu.

Poznámka:

K vydanému matričnímu dokladu matrikář přiloží dopis s instrukcemi, komu má zastupitelský úřad České republiky doklad doručit, zda byl uhrazen správní poplatek za jeho vydání, případně jiné informace, které jsou pro doručování dokladu v daném případě podstatné.

Ostatní písemnosti vydávané při výkonu matriční agendy (například rozhodnutí o změně jména nebo příjmení) je možné do zahraničí doručovat za obecných podmínek stanovených správním řádem. Je přitom ovšem třeba mít na paměti, že jde-li o písemnosti doručované do vlastních rukou, může být zabezpečení podmínek pro doručení požadovaných českým právním řádem prostřednictvím držitele poštovní licence v zahraničí problematické.

Další speciální úpravu obsahuje zejména Smlouva mezi ČR a SR o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství, která umožňuje přímé doručování matričních dokladů na Slovensko (a ze Slovenska do České republiky)⁸⁵.

Kontrolní otázky:

1. Jak se postupuje při doručování matričních dokladů do ciziny?
2. Lze do ciziny doručit rozhodnutí o změně jména/příjmení?

⁸⁵ Čl. 5 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství (publikována pod č. 235/1995 Sb.)

12 VÝMĚNA MATRIK S CIZINOU

Výměnou matrik s cizinou rozumíme zasílání matričních a jiných obdobných dokladů vydaných jedním státem jinému státu. Děje se tak obvykle na základě mezinárodních smluv, a to mnohostranných i dvoustranných.

Podle Vídeňské úmluvy o konzulárních stycích dochází k výměně matrik mezi smluvními státy této úmluvy **vždy, když dojde k úmrtí občana jednoho státu na území druhého státu**. Stejná povinnost ovšem plyne i přímo ze zákona o matrikách.⁸⁶ Úmrtí cizince na území České republiky se po zápisu do knihy úmrtí oznámí zastupitelskému úřadu cizího státu v České republice vždy úmrtním listem. Pokud stát, jehož občan na území České republiky zemřel, nemá u nás své zastoupení (tj. nemá zde velvyslanectví ani konzulát), posílá matrikář úmrtní list Ministerstvu zahraničních věcí ČR. To potom zabezpečí doručení úmrtního listu státu, jehož byl zemřelý občanem.

V případě ostatních matričních událostí dochází k výměně matrik v případě, že tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Takovou smlouvu máme s níže uvedenými státy.

Seznam států, s nimiž se provádí výměna matrik

- Afghánistán (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 44/1983 Sb.),
- Alžírsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 17/1984 Sb.),
- Bosna Hercegovina (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Bulharsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 3/1978 Sb.),
- Černá Hora (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Francie (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 83/1985 Sb.),
- Chorvatsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Jemen (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 76/1990 Sb.),
- Kosovo (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Kuba (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 80/1981 Sb.),
- Kypr (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 96/1983 Sb.),
- Laos (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 46/1987 Sb.),
- Maďarsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 63/1990 Sb.),
- Makedonie (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Mongolsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 106/1978 Sb.),
- Polsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 42/1989 Sb., ve znění sdělení č. 2/2006 Sb. m. s.),
- Rakousko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 9/1963 Sb.),
- Řecko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 102/1983 Sb.),
- Slovinsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Srbsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 207/1964 Sb.),
- Sýrie (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 8/1986 Sb.),

⁸⁶ § 54 odst. 2 zákona o matrikách

- Španělsko (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 6/1989 Sb.),
- Vietnam (na základě smlouvy vyhlášené pod č. 98/1984 Sb.).

Výměna matrik v těchto případech probíhá tak, že současně se zápisem narození, uzavření manželství nebo vstupem do partnerství cizince na území České republiky, se vydá rodný nebo oddací list nebo doklad o partnerství a zašle se do 3 pracovních dnů od jeho vydání zastupitelskému úřadu státu, jehož je tento cizinec občanem. Pokud stát, jehož je cizinec občanem nemá na území České republiky své zastoupení, zašle matriční úřad předmětný matriční doklad Ministerstvu zahraničních věcí, který zabezpečí jeho doručení danému státu. Tím samozřejmě není dotčeno vydání matričního dokladu pro dotčeného cizince, případně vypravitele pohřbu.

Kontrolní otázky:

1. Co znamená výměna matrik? Kdy k ní dochází?
2. Která matriční událost, k níž došlo na území České republiky, je cizímu státu hlášena vždy?

13 OZNAMOVACÍ POVINNOST

Matriční úřady plní oznamovací řadu oznamovacích povinností stanovených jak zákonem o matrikách, tak dalšími zákony. Hlavními oznamovacími povinnostmi jsou tyto:

1. **Oznámení do evidence obyvatel** ohledně matričních událostí a matričních skutečností, které se promítají do této evidence⁸⁷. Oznamovací povinnost se plní formou zápisu do agendového informačního systému evidence obyvatel prostřednictvím příslušného formuláře Czech POINT. Zápis do agendového informačního systému evidence obyvatel provede matrikář **do 3 pracovních dnů** od zápisu dané události nebo skutečnosti do matriční knihy.
2. **Oznámení matričních událostí a matričních skutečností cizinců bez zbytečného odkladu cizinecké policii.**⁸⁸ Oznamovací povinnost plní matriční úřad tím, že zašle kopii matričního dokladu ve formátu pdf **výhradně** do datové schránky Ředitelství služby cizinecké policie: **ybnqdw9** a do rubriky „Věc“ uvede text: **Matrika**.
3. **Oznámení úmrtí občanů ČR starších 15 let České správě sociálního zabezpečení**⁸⁹, a to do dvou týdnů ode dne zápisu do příslušné matriky. Oznamovací povinnost plní matriční úřady zasláním opisu úmrtního listu.
4. **Oznámení soudu v případě úmrtí** – matriční úřad zašle soudu příslušnému k projednání dědictví úmrtní list; pokud je mu znám vypravitel pohřbu, uvede tuto skutečnost do poznámky úmrtního listu.⁹⁰
5. **Pravidelné statistické hlášení Českému statistickému úřadu.**⁹¹ Matriční úřad zasílá vždy do 5. kalendářního dne následujícího měsíce statistické hlášení o narození, uzavření manželství a úmrtí, která zapsal do matričních knih. Činí tak na formulářích stanovených Českým statistickým úřadem.

Upozornění:

Je nutné, aby matriční úřady vždy do sbírky listin splnění oznamovací povinnosti příslušnému oprávněnému subjektu zaznamenaly, aby bylo možné prokázat i v budoucnu, že oznamovací povinnost byla skutečně splněna.

V případě uzavření manželství/vstupu do partnerství je plnění oznamovací povinnosti vyznačeno na konci protokolu o uzavření manželství/vstupu do partnerství.

Kontrolní otázky:

1. Kdy plní matriční úřady oznamovací povinnost vůči jiným orgánům veřejné moci?

⁸⁷ § 4a zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů

⁸⁸ § 158b zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁹ § 11 odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁰ § 82 odst. 2 zákona o matrikách

⁹¹ § 9 odst. 7 a § 15 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška o programu statistických zjišťování pro příslušný kalendářní rok. Pro rok 2022 jde o vyhlášku č. 404/2021 Sb.

14 NAROZENÍ

14.1 Zápis narození

Narození⁹² se zapisuje do knihy narození na základě oznámení o narození. To činí v podstatě dva okruhy subjektů (zdravotnická zařízení/lékaři a ostatní zákonem stanovené fyzické osoby).

- 1) Oznámení o narození živého nebo mrtvého dítěte činí poskytovatel zdravotnických služeb, ve kterém byl porod ukončen. Nebyl-li porod ukončen ve zdravotnickém zařízení, pak oznámení činí lékař, který jako první poskytl při porodu nebo po porodu zdravotní služby. Zdravotnická zařízení a lékaři činí oznámení na formuláři **Hlášení o narození**.

Poznámka:

Hlášení o narození je formulář stanovený Českým statistickým úřadem (aktuálně má Obyv 2-12 Hlášení o narození). Část ho vyplňuje zdravotnické zařízení/lékař, část pak matriční úřad.

K oznámení narození zdravotnickým zařízením tedy dochází v situacích, kdy se dítě narodilo ve zdravotnickém zařízení, nebo byl u jeho porodu, či krátce po porodu přítomen lékař.

V případě, že se dítě narodilo mimo zdravotnické zařízení a bez jakékoli asistence (i následné lékařské, zdravotnické zařízení nebo lékaři narození nehlásí).

Upozornění:

Narození oznamuje na formuláři Hlášení o narození výlučně zdravotnické zařízení nebo lékař, který poskytl ošetření v souvislosti s porodem. Nemohou jej využívat ani rodiče, ale např. ani porodní asistentky nebo doly, které byly u porodu přítomné.⁹³

- 2) V případě, že nedošlo k oznámení zdravotnickým zařízením/lékařem je povinen narození dítěte oznámit matričnímu úřadu jeden z rodičů, popřípadě jeho zákonný zástupce nebo soudem jmenovaný opatrovník. Ohlášení zákonným zástupcem nebo opatrovníkem by připadalo v úvahu u nezletilých rodičů, případně u rodičů s omezenou svéprávností.
- 3) Pokud by nedošlo k oznámení narození dítěte podle bodů 1) a 2), tedy zdravotnickým zařízením/lékařem nebo rodiči/jejich zákonnými zástupci/opatrovníky, má povinnost oznámit narození dítěte kterákoli fyzická osoba, která se o jeho narození dozvěděla.

Oznámení narození musí zdravotnická zařízení/lékaři a rodiče/jejich zákonní zástupci/opatrovníci učinit do 3 pracovních dnů. Určitou výjimku má v tomto směru matka dítěte, která má povinnost toto oznámení učinit do 3 pracovních dnů poté, co je toho schopna. Tím je mířeno primárně na případy domácích porodů (u nichž nebyl lékař) a v případě, kdy otec není znám, nebo z vážných důvodů nemůže oznámení učinit, například z důvodu zahraniční služební cesty. Matka v takovém případě musí narození dítěte matričnímu úřadu oznámit, její zdravotní stav však může být po porodu takový, že toho nemusí být do 3 pracovních dnů po porodu schopna.

Pokud jde o fyzickou osobu uvedenou pod bodem 3), lhůta pro oznámení jí běží od okamžiku, kdy se o narození dítěte dozvěděla.

Při ústním oznámení narození je oznamovatel povinen prokázat svoji totožnost. Je-li oznamovatel neslyšící, nebo němý, popřípadě učiní-li oznámení v jiném než českém, nebo slovenském jazyce, je nutná přítomnost tlumočnicka. Standardně by mělo jít o tzv. soudního tlumočnicka, tj. tlumočnicka splňujícího speciální kvalifikační požadavky a jmenovaného Ministerstvem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu. Nejde-li o soudního tlumočnicka, musí tlumočnick složit slib do rukou

⁹² § 14 až 19 zákona o matrikách a § 17 až 20 matriční vyhlášky

⁹³ Blíže viz Zápis narození dítěte narozeného mimo zdravotnické zařízení. Informace Ministerstva vnitra č. 19/2017. Dostupné online:

<https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-na-useku-matrik.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d>

matrikáře⁹⁴. V případě takového „nesoudního“ tlumočnicka by měl matriční úřad před jeho vzetím do slibu prověřit, že splňuje odborné předpoklady pro tlumočnický úkon a že je ochoten tlumočení zabezpečit. Vhodným způsobem zjištění těchto předpokladů je zejména zjištění, zda má tato osoba jazykové vzdělání vážící se k jazyku, v němž by měla případně tlumočit, nebo zda např. nějakou dobu žila v zahraničí v zemi, kde se daným jazykem hovoří.

K zápisu do knihy narození se předkládají různé doklady v závislosti na tom, zda jde o dítě narozené v manželství nebo mimo manželství a v případě dětí narozených mimo manželství, zda je jeho otec znám či nikoli. Specifickými případy jsou nalezené děti a děti, jejichž matka požádala v souvislosti s porodem o utajení své osoby. Níže je blíže pojednáno o jednotlivých případech.

K zápisu do knihy narození **dítěte narozeného za trvání manželství předloží jeden z rodičů**

- a) **oddací list**,
- b) občanský průkaz, nebo cestovní doklad, nebo průkaz povolení k pobytu cizince, byl-li mu vydán,
- c) souhlasné **prohlášení rodičů o jménu**, popřípadě jménech dítěte,

Upozornění:

Souhlasným prohlášením je i písemné prohlášení rodičů učiněné u poskytovatele zdravotních služeb na předepsaném tiskopise. Tato forma souhlasného prohlášení je velmi častá.

V případě, že se rodiče nedohodnou na jménu dítěte do jednoho měsíce od narození dítěte, nebo mu v této lhůtě žádné jméno neurčí nebo mu sice jméno určí, ale takové, které nelze zapsat do matriky, učiní o tom matriční úřad oznámení soudu. Ten potom o jménu dítěte rozhodne. Zápis v rodné matrice lze i v případě absence jména dítěte uzavřít a rodný list z něj vydat, ovšem s tím, že v kolonce jméno dítěte, bude uvedeno „nezjištěno“, a to jak v knize narození, tak na rodném listu. Důvody, proč nedošlo k zápisu jména i skutečnost, že bylo učiněno v této věci oznámení soudu, zapíše matrikář do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“.

K tomu, jaká jména mohou být zapsána, viz níže část týkající se jména.

- d) souhlasné **prohlášení rodičů o příjmení** dítěte, pokud údaj o příjmení dítěte není patrný z oddacího listu rodičů dítěte,

V takovém případě se rodiče dítěte musí dohodnout na příjmení pro dítě. Je-li dítě občanem ČR a aspoň jeden z rodičů občanem, musí tato dohoda respektovat pravidla pro tvorbu příjmení nezletilých dětí sezdaného páru (k tomu blíže viz kapitola 19). Pokud se rodiče na příjmení dítěte nedohodnou, nebo zvolí příjmení odporující platné právní úpravě, matriční úřad o tom učiní oznámení soudu, který ve věci příjmení dítěte rozhodne. Tak jako v případě nemožnosti zapsat jméno i v tomto případě lze zápis narození uzavřít a vydat z něj rodný list s tím, že v kolonce příjmení dítěte bude uvedeno „nezjištěno“. Důvody, proč nedošlo k zápisu příjmení i skutečnost, že bylo učiněno v této věci oznámení soudu, zapíše matrikář do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“.

- e) případně **další doklady** potřebné k zjištění, nebo ověření správnosti údajů, zapisovaných do knihy narození.

K zápisu do knihy **narození dítěte narozeného mimo manželství, jehož otec není znám**, předloží matka:

- a) prohlášení o jménu, popřípadě jménech dítěte – v případě, že matka dítěti do 30 dnů od narození jméno nezvolí, nebo mu zvolí jméno, které zapsat do matriky nelze, postupuje

⁹⁴ § 26 zákona č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnických a soudních překladatelích, ve znění zákona č. 166/2020 Sb.

matriční úřad stejně jako v případě, kdy nedošlo k určení jména dítěte sezdaných rodičů (viz výše),

- b) svůj rodný list,
- c) pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, je-li matka dítěte rozvedená, nebo úmrtní list manžela, je-li matka dítěte ovdovělá,
- d) občanský průkaz, nebo cestovní doklad, nebo průkaz povolení k pobytu cizince, byl-li jí vydán,
- e) případně další doklady potřebné k zjištění, nebo ověření správnosti údajů, zapisovaných do knihy narození.

K zápisu do knihy **narození dítěte narozeného mimo manželství, k němuž bylo určeno otcovství nebo jehož otcem je muž, který dal k umělému oplodnění souhlas**, předloží jeden z rodičů:

- a) souhlasné **prohlášení rodičů o jménu**, popřípadě jménech dítěte; v případě nemožnosti zapsat jméno dítěte platí, co bylo uvedeno výše u sezdaného páru,
- b) **souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství nebo písemný souhlas muže, který dal k umělému oplodnění**, potvrzený poskytovatelem zdravotních služeb, popřípadě **rozhodnutí soudu o určení otcovství k dítěti**; k podmínkám určení otcovství viz níže,
- c) **dohodu rodičů o příjmení dítěte**,
- d) rodný list matky a otce dítěte,
- e) pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, je-li matka dítěte rozvedená, nebo úmrtní list manžela, je-li matka dítěte ovdovělá,
- f) občanský průkaz, nebo cestovní doklad, nebo průkaz povolení k pobytu cizince, byl-li mu vydán,
- g) případně další doklady potřebné k zjištění, nebo ověření správnosti údajů, zapisovaných do knihy narození.

Upozornění:

Doklady, které mají rodiče k zápisu narození dítěte přikládat, nemusí předložit, pokud si skutečnosti v nich uvedené může matriční úřad ověřit z jím vedené matriční knihy, ze základního registru obyvatel, z informačního systému evidence obyvatel, z informačního systému cizinců, z informačního systému evidence občanských průkazů nebo z informačního systému evidence cestovních dokladů.⁹⁵

Příklad:

Matka dítěte se pravomocně rozvedla 4. 1. 2021. Dne 8. 12. 2021 se jí narodí dítě. Skutečnost, že je rozvedená, je již od konce ledna zapsána v knize manželství i v informačním systému evidence obyvatel. Nemusí proto při zápisu narození dítěte předkládat rozsudek o rozvodu manželství.

K zápisu do knihy narození **dítěte narozeného mimo zdravotnické zařízení**, jehož matce **nebyly ani následně poskytnuty zdravotní služby**, předloží jeden z rodičů kromě dokladů uvedených výše i další doklady potřebné k prokázání skutečnosti, že matkou dítěte je žena, která je porodila. Může jít např. o těhotenský průkaz, potvrzení gynekologa o těhotenství ženy atp. V případě, že žena žádnými takovými doklady nedisponuje, lze využít i výpovědi osob přítomných u porodu, nebo osob, které mohou dosvědčit těhotenství ženy a skutečnost, že porodila. Způsob prokázání skutečnosti, že dítě porodila konkrétní žena, závisí vždy na okolnostech posuzovaného případu.

⁹⁵ § 81a zákona o matrikách

V případech hodných zvláštního zřetele, zejména u osoby, která žádá o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky, azylanta nebo osoby požívající doplňkové ochrany, může matriční úřad připustit **nahrazení výše uvedených dokladů čestným prohlášením rodičů**, nebo jednoho z nich. To neplatí o dokladech a podkladech prokazujících mateřství matky, která tvrdí, že dítě porodila. Zde je nutno zjistit skutečný stav věci.

Do knihy narození se zapisuje

- a) jméno, popřípadě jména a příjmení dítěte,
- b) den, měsíc a rok narození dítěte,
- c) rodné číslo, místo narození a pohlaví dítěte,
- d) jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, data a místa narození, rodná čísla, státní občanství a místo trvalého pobytu rodičů,
- e) datum zápisu a podpis matrikáře.

Zápis narození provede matrikář vyplněním příslušného matričního listu v knize narození na základě učiněného oznámení o narození a dalších poskytnutých dokladů. V oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ se zejména uvede datum učiněného oznámení o narození (kdo a kdy oznámení učinil), dále skutečnost, že k dítěti bylo určeno souhlasné prohlášení o určení otcovství a pokud o to rodiče požádali užívání příjmení dítěte ženského pohlaví v mužském tvaru.

Upozornění:

Údaj o souhlasném prohlášení o určení otcovství se do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ uvádí pouze v případě, že takové platné prohlášení existuje v době zápisu narození do matriční knihy. Učinili-li rodiče toto prohlášení až později, zapisuje se do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“, kam se zároveň uvedou údaje o otci.

Utajený porod

Údaje o rodičích dítěte se do knihy narození nezapisují v případě, že matka dítěte požádala **o utajení své osoby v souvislosti s porodem**. Skutečnost, že matka požádala v souvislosti s porodem o utajení své osoby je zřejmá z hlášení o narození, které zasílá zdravotnické zařízení/lékař.⁹⁶

Upozornění:

Pokud dojde k narození dítěte mimo zdravotnické zařízení, nelze institut utajení matky v souvislosti s porodem využít.⁹⁷

Vícečetné porody

V případě **vícečetných porodů** matrikář děti zapisuje v časovém pořadí narození dětí (tj. to, které se narodilo jako první se také jako první zapíše do knihy narození). Zároveň do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ uvede, pod kterým pořadovým číslem v knize narození je zapsán jeho sourozenec (sourozenci).

⁹⁶ Viz § 14 odst. 4 a § 17 odst. 1 zákona o matrikách

⁹⁷ Viz § 37 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů

Příklad:

1. Dítě se narodilo z dvojčat, a to jako první. Záznam o jeho dvojčeti v knize narození v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ bude znít takto:
„Druhý sourozenec – dvojče, je zapsán pod poř. číslem xx⁹⁸“
2. Dítě se narodilo z dvojčat, a to jako druhé. Záznam o jeho dvojčeti v knize narození v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ bude znít takto:
„První sourozenec – dvojče, je zapsán pod poř. číslem xx⁹⁹“

Mrtvě narozené dítě

V případě mrtvě narozeného dítěte zapisuje matrikář **pouze** jeho narození, a to **do knihy narození**.

Upozornění:

Do knihy úmrtí se mrtvě narozené dítě nezapisuje!

V oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ se vyznačí skutečnost, že jde o dítě mrtvě narozené, a to např. slovy „Zde zapsané dítě je mrtvě narozené“.

Mrtvě narozenému dítěti rodiče mohou, ale nemusí určit jméno. Pokud mu jméno neurčí, uvede se v rubrice jméno „nezjištěno“. Oznámení soudu za účelem určení jména dítěte se v tomto případě nečiní!

K mrtvě narozenému dítěti lze i určit otcovství. V případě, že k němu bylo určeno otcovství před jeho narozením, zapíšu se do rubriky k otci údaje o otci. Pokud došlo k určení otcovství po narození dítěte, ale před zápisem narození do knihy narození, postupuje se stejně. V případě, že se rodiče rozhodnou určit otcovství k tomuto dítěti po uzavření zápisu narození, postupuje se shodně jako v případě dítěte živě narozeného (viz výše).

Zápis dítěte nezjištěné totožnosti

Zápis narození nalezeného dítěte nezjištěné totožnosti se provede po ověření, že jeho zápis narození nebyl dosud v matriční knize proveden. S ohledem na nezjištěnou totožnost nalezeného dítěte je obvykle obtížné zjistit, že jde o dítě již zapsané. Při zjišťování totožnosti dítěte postupuje matrikář v součinnosti s Policií ČR. Identifikace nalezeného dítěte ve vztahu k již provedenému zápisu, která tak vlastně vede k jeho ztotožnění, je v praxi velmi ojedinělá.

Poznámka:

Nalezeným dítětem je obvykle myšleno novorozeně, resp. malé dítě, které není schopno sdělit svoji totožnost nebo údaje vedoucí k identifikaci jeho rodičů. Podle zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky), ve znění pozdějších předpisů, se za nalezence považuje dítě mladší 3 let nalezené na území České republiky, jehož totožnost se nepodaří zjistit. Zákon o matrikách takto striktní není, musí jít o dítě, jehož rodiče nejsou známi. To se bude nejčastěji týkat skutečně malých dětí, typicky zejména dětí odložených do babyboxů. Nelze ovšem vyloučit, že půjde např. i o dítě starší (např. pětileté), zejména pokud by šlo o dítě nevedené v českých evidencích (matrikách, evidenci obyvatel, cizineckém informačním systému), které by neznalo totožnost svých rodičů dostatečně na to, aby mohli být ztotožněni. Takové případy jsou ovšem v praxi mimořádně vzácné.

⁹⁸ Uvede se pořadové číslo zápisu

⁹⁹ Uvede se pořadové číslo zápisu

V případě, že se dítě identifikovat nepodaří, dojde k zápisu dítěte jakožto dítěte nezjištěné totožnosti. Zápis dítěte se provede podle výsledků šetření orgánů policie a zprávy lékaře obsahující sdělení o pohlaví a pravděpodobném datu narození dítěte. Výsledek šetření i zprávu lékaře předává matričnímu úřadu orgán policie, který šetření prováděl.

V identifikačních rubrikách k dítěti a jeho rodičům v knize narození se uvedou pouze údaje o jeho místě narození, den, měsíc a rok narození na základě zprávy lékaře, který dítě ošetřil, rodné číslo a pohlaví. Nepodaří-li se místo narození dítěte na základě šetření zjistit, považuje se za místo narození sídlo matričního úřadu příslušného k provedení zápisu do knihy narození. Matričním úřadem příslušným k provedení zápisu je v takovém případě ten matriční úřad, v jehož správním obvodu bylo dítě nalezeno. Pokud se zjistí, kde k narození dítěte došlo, je příslušný k zápisu matriční úřad, v jehož správním obvodu k narození došlo.

O jménu a příjmení dítěte rozhodne na základě oznámení matričního úřadu soudu okresní soud v místě, v jehož správním obvodu se dítě nachází¹⁰⁰. Pokud se nepodaří určit datum narození dítěte, určí i toto datum soud. Přidělení rodného čísla dítěte je v takovém případě možné až po určení data narození dítěte soudem.

V oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ se uvede čas, místo a okolnosti, za kterých bylo dítě nalezeno, popis jeho zvláštních tělesných znaků, oděvu a označení jiných předmětů majících vztah ke zjištění jeho totožnosti včetně pravděpodobného věku.

Rodný list

Z uzavřeného zápisu narození vydá matrikář **rodný list**, který předá rodičům, v odůvodněných případech jiným oprávněným osobám. Vydává se v jednom vyhotovení, a to bezplatně. Pokud by rodiče chtěli rodné listy dva nebo více (tedy v podstatě by chtěli druhopisy/stejnopisy rodného listu), pak za každý další, krom prvního bezplatného, uhradí správní poplatek ve výši 100,- Kč.¹⁰¹

K předávání rodného listu, osobám oprávněným získat rodný list, nahlížet do zápisu v knize narození a do sbírky listin viz výše v obecném výkladu k matričním zápisům a matričním dokladům.

Rodný list lze vydat též školským zařízením pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a střediskům výchovné péče, pokud jde o rodný list dítěte umístěného v těchto zařízeních.

Rodný list **obsahuje**:

- jméno, popřípadě jména, a příjmení dítěte,
- den, měsíc a rok narození,
- rodné číslo, místo narození a pohlaví dítěte,
- jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, datum a místo narození a rodná čísla rodičů dítěte; v případě osvojení dítěte se namísto uvedených údajů o rodičích dítěte uvádějí tyto údaje o osvojiteli, popřípadě osvojiteli dítěte,
- datum, jméno, příjmení a podpis matrikáře, označení matričního úřadu a otisk razítka matričního úřadu, který doklad vydává.

K rodnému listu lze na žádost oprávněných osob připojit **vícejazyčný standardní formulář**.

¹⁰⁰ § 864 občanského zákoníku, § 18 odst. 4 písm. d) zákona o matrikách a § 4 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰¹ Položka 3 písm. b) Sazebníku správních poplatků (příloha k zákonu o správních poplatcích)

Vzor vyplněného matričního listu v knize narození pro dítě narozené z manželství; text psaný kurzívou reprezentuje rukopisný text vyplněný matrikářem

Pořadové číslo zápisu: 306

Dítě	Místo narození	<i>Tábor, č.p. 2000</i>
	Den, měsíc a rok narození	<i>18.11.2021</i>
	Rodné číslo	<i>211118/2645</i> Pohlaví <i>M</i>
	Jméno(a)	<i>Jan</i>
	Příjmení	<i>Pěkný</i>
	Otec dítěte	jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
datum narození		<i>31.01.1987</i> rodné číslo <i>870131/9209</i>
místo narození, okres/stát		<i>Písek</i> <i>okres Písek</i>
místo trvalého pobytu, okres/stát		<i>Tábor, Střelnická 301</i> <i>okres Tábor</i>
státní občanství		<i>Česká republika</i>
Matka dítěte		jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení
	datum narození	<i>06.11.1991</i> rodné číslo <i>916106/7993</i>
	místo narození, okres/stát	<i>Milevsko</i> <i>okres Písek</i>
	místo trvalého pobytu, okres/stát	<i>Tábor, Střelnická 301</i> <i>okres Tábor</i>
	státní občanství	<i>Česká republika</i>
	Záznamy a opravy před podpisem	
	Zapsáno na základě písemného hlášení o narození (ústního oznámení, cizozemského matričního dokladu) vystaveného (dne, kým) <i>18.11.2021, Nemocnice Tábor, a. s.</i>	
Datum provedení zápisu	Podpis matrikáře <i>Julie Ostrá</i>	
<i>22.11.2021</i>		

Vzor vyplněného matričního listu v knize narození pro dítě narozené mimo manželství, k němuž bylo před narozením určeno otcovství; text psaný kurzívou reprezentuje rukopisný text vyplněný matrikářem

Pořadové číslo zápisu: 297

Dítě	Místo narození <i>Tábor, č.p. 2000</i>

	Den, měsíc a rok narození <i>18.11.2021</i>
	Rodné číslo <i>211118/2645</i> Pohlaví <i>M</i>
	Jméno(a) <i>Jan</i>
	Příjmení <i>Pěkný</i>
Otec dítěte	jméno(a) a příjmení, <i>Jiří Pěkný</i> popř. rodné příjmení

	datum narození <i>31.01.1987</i> rodné číslo <i>870131/9209</i>
	místo narození, okres/stát <i>Písek</i>
	<i>okres Písek</i>
	místo trvalého pobytu, okres/stát <i>Tábor, Střelnická 301</i>
	<i>okres Tábor</i>
státní občanství <i>Česká republika</i>	
Matka dítěte	jméno(a) a příjmení, <i>Jana Novotná</i> popř. rodné příjmení

	datum narození <i>06.11.1991</i> rodné číslo <i>916106/7993</i>
	místo narození, okres/stát <i>Milevsko</i>
	<i>okres Písek</i>
	místo trvalého pobytu, okres/stát <i>Tábor, Střelnická 301</i>
	<i>okres Tábor</i>
státní občanství <i>Česká republika</i>	
Záznamy a opravy před podpisem	
Zapsáno na základě písemného hlášení o narození (ústního oznámení, cizozemského matričního dokladu) vystaveného (dne, kým)	
<i>18.11.2021, Nemocnice Tábor, a. s. a souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství učiněného před Matričním úřadem Písek dne 09.09.2021</i>	

Datum provedení zápisu <i>22.11.2021</i>	Podpis matrikáře <i>Julie Ostrá</i>

Vzor vyplněného matričního listu v knize narození pro dítě narozené svobodné matce, k němuž nebylo určeno otcovství; text psaný kurzívou reprezentuje rukopisný text vyplněný matrikářem

Pořadové číslo zápisu: 308

Dítě	Místo narození <i>Tábor, č.p. 2000</i>

	Den, měsíc a rok narození <i>18.11.2021</i>
	Rodné číslo <i>211118/2645</i> Pohlaví <i>M</i>
	Jméno(a) <i>Jan</i> Příjmení <i>Novotný</i>
Otec dítěte	jméno(a) a příjmení, _____ popř. rodné příjmení _____

	datum narození _____ rodné číslo _____
	místo narození, okres/stát _____

	místo trvalého pobytu, okres/stát _____

státní občanství _____	
Matka dítěte	jméno(a) a příjmení, <i>Jana Novotná</i> popř. rodné příjmení _____

	datum narození <i>06.11.1991</i> rodné číslo <i>916106/7993</i>
	místo narození, okres/stát <i>Milevsko</i> <i>okres Písek</i>
	místo trvalého pobytu, okres/stát <i>Tábor, Střelnická 301</i> <i>okres Tábor</i>
	státní občanství <i>Česká republika</i>
Záznamy a opravy před podpisem	
Zapsáno na základě písemného hlášení o narození (ústního oznámení, cizozemského matričního dokladu) vystaveného (dne, kým) <i>18.11.2021, Nemocnice Tábor, a. s.</i> _____	
Datum provedení zápisu 22.11.2021	Podpis matrikáře <i>Julie Ostrá</i>

Pokračování zápisu narození dítěte, k němuž v době zápisu narození nebylo určeno otcovství

Dodatečné záznamy a opravy

Ke zde zapsanému dítěti bylo určeno otcovství souhlasným prohlášením rodičů učiněným dne 14. 12. 2021 před matričním úřadem Městského úřadu Tábor. Otcem dítěte je Jaroslav Kučera, nar. 22. 01. 1989 Liberec, okres Liberec, rodné číslo 89 01 22/2789, státní občanství Česká republika, trvalý pobyt Liberec XIV - Ruprechtice, Jablonecká 2584/4, okres Liberec.

Rodiče se dohodli, že dítě bude užívat příjmení Kučera.

Zapsala dne 16. 12. 2021

*Julie Ostrá
matrikářka*

Vzor tiskopisu rodného listu

ČESKÁ REPUBLIKA

RODNÝ LIST

v knize narození matričního úřadu

okres

ve svazku roč. strana/list poř. č.

Místo narození	
Den, měsíc a rok narození	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Jméno, popř. jména dítěte	
Příjmení dítěte	
Otec dítěte: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení datum a místo narození, okres/stát rodné číslo	
Matka dítěte: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení datum a místo narození, okres/stát rodné číslo	
Poznámka	

V

dne

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: R 000000

PANTONE 365 U

14.2 Určení rodičovství

Matkou dítěte je vždy primárně žena, která dítě porodila¹⁰², a to bez ohledu na její biologické rodičovství k dítěti. Jiná žena se může stát v České republice právní matkou dítěte jen prostřednictvím institutu osvojení.

Poznámka:

Některé zahraniční právní úpravy umožňují originární nabytí rodičovství např. i prostřednictvím institutu tzv. náhradního mateřství. Žena, která dítě porodila, se tak v některých případech nestává matkou dítěte, tou je žena, která si narození dítěte „objednala“. V České republice však něco takového (aspoň zatím) možné není.

Otcem dítěte je muž, kterému svědčí jedna z tzv. domněnek otcovství.

Upozornění:

Domněnky otcovství je nutno aplikovat sestupně, tj. první domněnka má přednost před druhou a druhá před třetí.

*První domněnka otcovství*¹⁰³ stanoví, že otcem dítěte je **manžel matky**. Domněnka otcovství manžela matky platí za určitých okolností i po zániku manželství. Pokud se dítě narodí do 300 dnů od zániku manželství (ať již v důsledku rozvodu, jeho prohlášení za neplatné nebo úmrtí manžela) a matka dítěte se v této lhůtě znovu neprovdala, svědčí první domněnka otcovství bývalému manželovi. Totéž platí i v případě, kdy byl manžel matky prohlášen za nezvěstného. **V době, kdy je žena vdaná, nebo v ochranné 300denní lhůtě** po zániku manželství/prohlášení manžela za nezvěstného, **nemůže (až na výjimky), učinit s žádným mužem souhlasné prohlášení o určení otcovství.**

Výjimkou je pouze prohlášení formou tzv. **trojdohody u soudu**¹⁰⁴ v rámci probíhajícího soudního řízení. Souhlasné prohlášení lze ovšem v těchto případech učinit pouze **k již narozenému dítěti**. Speciální dohodu, při níž manžel matky otcovství popírá a jiný muž jej určuje, lze učinit pouze před soudem.

Pokud ovšem žena uzavře v 300denní lhůtě po zániku předchozího manželství nové manželství, svědčí první domněnka otcovství jejímu novému manželovi.

Speciálním případem určení otcovství je situace, kdy **dal muž souhlas s umělým oplodněním ženy**.¹⁰⁵ V případě, že je žena vdaná, aplikuje se i v těchto situacích první domněnka otcovství.¹⁰⁶ Určení otcovství z titulu uděleného souhlasu s oplodněním se tak aplikuje pouze v případě žen nesezdaných.

Poznámka:

Tato domněnka otcovství bývá někdy označována za první a půltou domněnku otcovství. Reálně stojí kdesi na pomezí mezi domněnkou první a druhou. Má přednost před domněnkou druhou v tom smyslu, že k dítěti takto počatému nemůže souhlasným prohlášením určit otcovství jiný muž než ten, který dal s umělým oplodněním souhlas. Dlužno ovšem dodat, že matriční úřad nemá možnost, jak zjistit, že se dítě narodilo prostřednictvím umělého oplodnění, pokud mu tuto skutečnost dobrovolně nesdělí samotní rodiče.

V praxi bývá naopak obvyklé, že nesezdaní rodiče, kterým se dítě narodilo prostřednictvím umělého oplodnění, tuto skutečnost matričnímu úřadu nesdělí a místo toho určí otcovství souhlasným prohlášením o určení otcovství.

¹⁰² § 775 občanského zákoníku

¹⁰³ § 776 občanského zákoníku

¹⁰⁴ § 777 občanského zákoníku

¹⁰⁵ § 778 občanského zákoníku

¹⁰⁶ V případě vdané ženy by ostatně zdravotnické zařízení provádějící asistovanou reprodukci nemělo umožnit, aby souhlas dal kdokoli jiný než manžel ženy, která jej podstupuje.

„První a půltá“ domněnka otcovství tak bývá využita v případě, kdy nesezdání rodiče dítěte narozeného prostřednictvím umělého oplodnění neurčili k tomuto dítěti otcovství formou souhlasného prohlášení.

Druhá domněnka otcovství¹⁰⁷ svědčí muži, jehož otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením nesezdané matky a tohoto muže. Matka nesmí být ani v „ochranné“ 300denní lhůtě po zániku předchozího manželství. Takto lze určit otcovství i k dítěti ještě nenarozenému, je-li již počato. **Právní účinky** určení otcovství k nenarozenému dítěti ovšem nastávají až **okamžikem jeho narození**.

Prohlášení se činí **osobně před soudem, matričním úřadem nebo zastupitelským úřadem České republiky v cizině**.

Upozornění:

Nezletilý, který není plně svéprávný, činí prohlášení vždy před soudem.

Určit otcovství souhlasným prohlášením rodičů lze **pouze jednou a nelze je vzít zpět**. Rodiče současně stvrdí svým podpisem, že neurčili otcovství k tomuto dítěti před jiným matričním úřadem nebo před soudem.

Pokud je rodič neslyšící, němý nebo nemluví nebo nerozumí česky, je nutná pro souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství přítomnost **tlumočnicka**. Účast tlumočnicka zajišťuje jeden z rodičů na vlastní náklady, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak. Bez přítomnosti tlumočnicka nelze souhlasné prohlášení rodičů o určení otcovství v těchto případech učinit. Standardně by mělo jít o soudního tlumočnicka, v odůvodněných (výjimečných) případech může jít o tlumočnicka vzatého do slibu matrikářem (viz k tomu shodně výše u oznámení narození dítěte).

Třetí domněnka otcovství¹⁰⁸ je založena **soudním rozhodnutím o určení otcovství**, ke kterému dochází na návrh matky, dítěte nebo muže, který tvrdí, že je otcem dítěte. Podkladem pro zápis otcovství je v tomto případě soudní rozhodnutí o určení otcovství (resp. oznámení soudu).

14.3 Domněnky otcovství podle občanského zákoníku z roku 1811

Stejně jako dnes, i podle Obecného občanského zákoníku z roku 1811¹⁰⁹ (dále ABGB) bylo otcovství určováno na základě systému tzv. právních domněnek. Tento občanský zákoník platil pro území Čech, Moravy a Slezska v rámci Československa až do 31. 12. 1949. Vzhledem k tomu, že na území České republiky dosud žije řada osob narozených do konce roku 1949 a jelikož se otázka určení otcovství řídí právem platným v době, kdy bylo otcovství určeno, je nezbytné, aby byli matrikáři seznámeni i s relevantní právní úpravou ABGB. Na rozdíl od dnešní právní úpravy **rozdíloval ABGB mezi manželskými a nemanželskými dětmi** a toto rozlišení mělo i určitý význam pro matriční zápisy.¹¹⁰

14.3.1 Děti narozené z manželství

Tak jako dnes považoval i občanský zákoník z roku 1811 za otce dětí narozených z manželství a do 300 dnů po zániku manželství manžela matky. Pokud však došlo k narození dítěte před 180. dnem od uzavření manželství, měl otec právo za zákonem stanovených podmínek otcovství popřít. Manželské děti nabývaly příjmení po otci.

¹⁰⁷ § 779 až 782 občanského zákoníku

¹⁰⁸ § 783 občanského zákoníku

¹⁰⁹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. ze dne 1. 6. 1811, Obecný zákoník občanský

¹¹⁰ V textu jsou uváděny způsoby zápisů poznámek a některých dalších údajů do matričních knih. Tyto se však v praxi mohou od uváděných vzorů lišit, neboť na téměř 140 let platnosti a účinnosti ABGB docházelo k různým dílčím změnám i v textaci matričních zápisů, vč. poznámek.

14.3.2 Děti narozené mimo manželství a legitimace

Děti narozené mimo manželství byly považovány za děti nemanželského původu. Zákon však dával možnost jejich **legitimace**. Legitimace umožňovala dítěti nemanželského původu nabytí práv dítěte původu manželského.

Legitimace nemanželského dítěte¹¹¹ byla podmíněna tím, že rodiče dítěte uzavřeli po jeho narození sňatek a že se otec přihlásil se souhlasem matky a před svědky za otce tohoto dítěte buď:

- a) u duchovního správce vedoucího správcem vedoucího matriku, příslušného podle bydliště rodičů nebo podle místa narození dítěte, nebo
- b) u okresního národního výboru, nebo
- c) u okresního soudu,

a, že o tomto prohlášení byl sepsán **legitimační protokol**.

Byl-li sepsán legitimační protokol u duchovního správce vedoucího matriku nebo u okresního národního výboru, v jehož rodné matrice bylo zapsáno narození dítěte, mohl matrikář provést zápis legitimace sám ve vlastní působnosti. Jinak se zápis legitimace dítěte v rodné matrice mohl provést teprve podle nařízení nadřízeného národního výboru (resp. v dobách před národními výbory nadřízeného orgánu). Legitimace se vyznačila v matrice tím způsobem, že se škrtno „lože nemanželské“ a tato rubrika zůstala buď nevyplněna, nebo se vyplnila slovem „*legitimováno*“.

Rubrika „otec“ se vyplnila textem: „*Dne ... přihlásil se u ... XY (jeho data) za otce tohoto dítěte, a žádal výslovně za zápis svého jména na rodné matrice.*“

Do sloupce „poznámka“ bylo zapsáno: „*Podle oddacího listu ... úřadu v ... ze dne ... čís. ... uzavřeli rodiče dítěte sňatek dne ... u ...*“. Pokud bylo označení legitimace nařízeno nadřazeným národním výborem, byl citován jeho výnos. **Dítěti se legitimací změnilo příjmení na příjmení otce.**

Šlo-li o zápis legitimace po smrti otcově, provedl řízení příslušný soud podle článku XVI uvozovacího zákona k jurisdikční normě¹¹² a podle tohoto soudního usnesení nařídil nadřazený národní výbor vyznačení legitimace.

Podle § 162 ABGB mohla být legitimace provedena také rozhodnutím vlády. Při legitimaci musel být manžel matky dítěte jeho přirozeným otcem a dítě sňatkem rodičů nabylo postavení a práv dítěte manželského. Děti legitimované rozhodnutím vlády obdržely příjmení svého otce jen tehdy, vztahovali se na to legitimační dekret (§ 162 ABGB).

Poznámka:

Na Slovensku se prováděla legitimace podle ustanovení § 140 až § 149 nařízení č. 80.000/1906 B. M. (uh. m. vnitra), o vystavování rodinných zpráv (dále jen „nařízení o vystavování rodinných zpráv“).

Obdobou legitimace podle ABGB bylo i ustanovení § 7 zákona č. 21/1948 Sb., **o právním postavení snoubenek a nemanželských dětí, pozůstalých po účastnících národního boje za osvobození.**

Podle zákona č. 21/1948 Sb. měla pozůstalá snoubenka po zemřelém účastníku národního boje za osvobození právo užívat jeho příjmení. Přiznání tohoto nároku ovšem podléhalo soudnímu rozhodnutí. Kladná pravomocná rozhodnutí se vyznačovala u zápisu narození snoubenky ve sloupci poznámka takto: „*Podle pravoplatného rozhodnutí okresního soudu v ... ze dne ... č. j. ... má zde zapsaná podle § 3 zák. č. 21/1948 Sb. právo užívat po zemřelém snoubenci XY (jeho data) jeho příjmení.*“

¹¹¹ § 161 ABGB

¹¹² Zákon ze dne 1. 8. 1895, jímž se uvádí zákon o vykonávání soudní moci a o příslušnosti řádných soudů v občanských věcech právních, publikovaný pod č. 110/1895 ř. z.

Uzavírala-li pozůstalá snoubenka manželství, uváděl se její stav v knize manželství slovy: „Pozůstalá po zemřelém účastníku boje za osvobození“.

Pokud šlo o dítě, které pozůstalá snoubenka porodila a kterému podle § 6 zákona č. 21/1948 Sb. svědčilo otcovství zesnulého účastníka národního boje za osvobození, zapsal se do poznámky zápisu narození dítěte tento text: „Podle pravoplatného rozhodnutí okresního soudu v ... ze dne ... č. j. ... pokládá se dítě zde zapsané podle § 7 zák. č. 21/1948 Sb. za manželské dítě XY (jeho data) a je proto oprávněno užívat jeho příjmení ...“.

Poznámka:

Dítě splňující podmínky § 6 zákona č. 21/1948 Sb. se považovalo za dítě manželské.

14.3.3 Zápis nemanželského otce do rodné matriky

Další možností určení otcovství k nemanželskému dítěti za situace, kdy rodiče nebyli sezdáni, bylo přihlášení se za otce. Otec se musel dostavit osobně k matrikáři nebo k okresnímu národnímu výboru a žádat před dvěma svědky výslovně o zápis svého jména a příjmení do rubriky otec v rodné matrice.

Poznámka:

Na Slovensku byla obsažena obdobná ustanovení v § 95 nařízení o vystavování rodinných zpráv.

Přihlášení se za otce poznamenalo se v rodné matrice v rubrice „otec“ takto: „Podle protokolu ze dne ... sepsaného u ... přihlásil se před dvěma svědky XY (jeho data) za otce zapsaného dítěte a žádal výslovně za zápis svého jména do rodné matriky dítěte.“ Rubrika „lože“ zůstala beze změny.

Upozornění:

I po přihlášení se za otce mělo dítě dívčí příjmení matky a zůstalo dítětem nemanželským.

Dívčí příjmení matky neslo i v případě, že jej již matka sama nenesla (byla např. vdova nebo rozvedená, pokud se dítě nenarodilo v ochranné lhůtě po zániku manželství a nebylo tedy považováno za dítě bývalého manžela matky).

Příklad:

Matkou dítěte narozeného 1. 2. 1890 byla paní Antonie Novotná, rozená Sedláková. Paní Novotná byla v době narození dítěte 3 roky vdovou, dítě se narodilo mimo manželství. Dítě neslo, bez ohledu na to, zda se k němu jeho biologický otec přihlásil, příjmení Sedlák/ová.

Krom dívčího příjmení matky mohlo nést dítě také příjmení udané matkou matrice v souladu s dekretem dvorské kanceláře z 21. října 1815, č. 1185 Sb. z. s.

Pokud byla v matrice poznámka přihlášení se za otce a **rodiče uzavřeli dodatečně manželství do 31. prosince 1949**, nebylo třeba, aby otec uznal otcovství znovu, nýbrž v rodné matrice se vyznačila pouze **poznámka o uzavření manželství**. Rodný list se vystavil tak, jako by legitimace byla již provedena, tj. jako příjmení dítěte se uvedlo příjmení otce a rubrika „otec“ se vyplnila údaji o otci.

Upozornění:

Tento postup platí i v případě, kdy by bylo žádáno dnes o rodný list (druhopis rodného listu) k takovému záznamu v knize narození.

Byla-li v matrice poznámka přihlášení se za otce a rodiče uzavřeli manželství počínajíc 1. lednem 1950, vztahovala se na toto dítě **dohoda o příjmení** učiněná při uzavření manželství.¹¹³

Nebylo-li v matrice vyznačeno přihlášení se za otce a rodiče dítěte uzavřeli manželství do 31. prosince 1949, bylo nutno, aby otec uznal otcovství. Zápisem tohoto uznání a poznámkou o uzavření manželství rodičů nabylo dítě společného příjmení rodičů.

Pokud v matrice nebylo vyznačeno přihlášení se za otce a rodiče uzavřeli manželství počínajíc 1. lednem 1950, bylo nutno rovněž provést uznání otcovství s poznámkou o uzavření manželství a na dítě se pak vztahovala dohoda o příjmení, učiněná při uzavření manželství.¹¹⁴

Ve všech výše uvedených případech má stejné účinky jako přihlášení se za otce pravomocné **soudní rozhodnutí o zjištění otcovství (v paternitním sporu) nebo přiznání otcovství u poručenského soudu.**

Upozornění:

Rozsudky ve sporech o zjištění otcovství k nemanželským dětem (v tzv. paternitních sporech) a přiznání otcovství u poručenského soudu se dříve nezapisovaly do rodné matriky a neměly vliv na matriční zápis!

Po 1. lednu 1950 bylo nutno i tyto rozsudky, pokud nabyly právní moci před 1. lednem 1950, a přiznání otcovství u poručenského soudu učiněné před 1. lednem 1950, vyznačit **na žádost** strany v matrice v rubrice „otec“.

Poznámka:

Nebyla-li ale taková žádost podána, nedocházelo k automatickému zápisu rozsudků do knihy narození. To v některých případech způsobuje problémy ještě dnes, když došlo k určení otcovství, ale tato skutečnost se nepromítla do matriky.

Dohoda o příjmení dítěte nebyla v obou výše uvedených případech nutná, ale praxe ji připouštěla.

14.3.4 Oduznání manželského původu

V některých případech bylo možno zpochybnit manželský původ dítěte. O oduznání manželského původu dítěte mohl rozhodnout jen soud.

Příklad:

Šlo například o situace, kdy manžel matky soudně zpochybnil své otcovství a soud vyslovil svým rozhodnutím, že dítě není dítětem manžela matky.

Soudní rozhodnutí o oduznání manželského původu, která nabyly právní moci do 31. prosince 1949, se vyznačila dodatečně v rodné matrice. Dítě tím přestalo být legitimním dítětem a zároveň nabylo dívčí příjmení matky. Po této změně byl vystaven nový rodný list, v němž se jako příjmení dítěte uvedlo dívčí příjmení matky a rubrika otec byla „nevyplněna“.

Upozornění:

Stejným způsobem by se postupovalo i nyní při vydání rodného listu (jeho druhopisu) z takového zápisu.

K dívčímu příjmení matky a jeho získání nemanželským dítětem viz výklad výše.

¹¹³ Právní poměry od roku 1950 se však již neřídily ABGB, ale zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

¹¹⁴ Právní poměry od roku 1950 se však již neřídily ABGB, ale zákonem č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.

14.3.5 Děti z neplatného manželství

V případě prohlášení manželství uzavřeného před 1. lednem 1950 za neplatné, závisel další matriční postup na tom, zda šlo o tzv. manželství putativní či nikoli. **Putativním manželstvím** se rozumělo manželství, kdy alespoň jeden z manželů nevěděl, že uzavírá neplatné manželství.

U zápisů narození dětí pocházejících z tohoto manželství se učinila do knihy narození poznámka o prohlášení manželství za neplatné. Jinak se zápis neměnil.

Upozornění:

Děti narozené z putativního manželství byly i po vyslovení neplatnosti manželství soudem považovány za děti manželského původu.

Nešlo-li o manželství putativní (tedy oba manželé věděli, že uzavírají neplatné manželství), bylo nutno změnit i příjmení dětí narozených před 1. lednem 1950.

14.3.6 „Dání jména“ podle občanského zákoníku z roku 1811

Podle § 165 ABGB mohl dát manžel nemanželskému dítěti své manželky, jehož nebyl otcem, své příjmení. Mohl tak učinit se souhlasem matky před dvěma svědky u okresního národního výboru. V rodné matrice bylo „dání jména“ (resp. příjmení) vyznačeno v rubrice „poznámka“ takto: *„Podle výměru okresního národního výboru v ... ze dne ... vzal tento okresní národní výbor na vědomí prohlášení československého občana XY, zaměstnáním ..., bytem v ..., manžela matky dítěte ..., rodem ..., učiněné dne ... u okresního národního výboru v ..., že zde zapsanému dítěti dává podle ustanovení § 165 odst. 2 občanského zákoníku ve znění § 8 odst. nařízení ze dne 12. října 1914, č. 216 ř. z., své jméno. Dítě nabývá napříště příjmení ...“.*

Rubrika „lože“ a „otec“ zůstaly beze změny. Udělením jména zůstávalo dítě **nadále dítětem nemanželským**.

Upozornění:

Na právě uvedené skutečnosti se nic neměnilo, byla-li poznámka o dání jména pro nedostatek místa nebo omylem vyznačena v rubrice „otec“.

Poznámka:

Ustanovení o dání jména nemělo na Slovensku obdoby, ale pokud matriční úřady dostávaly z českých zemí oznámení o dání jména, vyznačovaly je rubrice pro dodatečné záznamy a opravy. Dání jména, pokud bylo učiněno do 31. prosince 1949 a nebylo ještě v matrice vyznačeno, se vyznačilo dodatečně.

14.4 Popírání otcovství

Muž, kterému na základě některé z domněnek otcovství svědčí otcovství k určitému dítěti, může své otcovství za podmínek stanovených v občanském zákoníku popřít¹¹⁵. Děje se tak vždy v rámci soudního řízení. Jen soud může svým rozhodnutím prohlásit, zda otcovství bylo nebo nebylo úspěšně popřeno.

Upozornění:

Výlučná kompetence soudu rozhodovat o popření otcovství znamená, že není možné, aby takový úkon provedl např. sám matriční úřad, i když by měl za to, že podmínky pro popření otcovství jsou naplněny.

¹¹⁵ § 785 a následující občanského zákoníku

V případě, že na základě soudního rozhodnutí došlo k popření otcovství, zapíše příslušný matriční úřad tuto skutečnost na základě pravomocného soudního rozhodnutí do knihy narození k zápisu narození dítě, k němuž bylo otcovství popřeno. Popření otcovství se zapisuje do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy po podpisu“. Popřením otcovství (právní mocí soudního rozhodnutí) přestává být muž otcem dítěte. Pokud dítě neslo příjmení otce, má tato skutečnost vliv i na jeho příjmení – dítě automaticky získává příjmení po matce. Pokud však příjmení otce neneslo (neslo příjmení matky), zůstává jeho příjmení nedotčeno. Popření otcovství nemá vliv na jméno dítěte. V novém rodném listu, vystaveném po zápisu popření otcovství, již není otec uveden. V případě změny příjmení je v něm zároveň promítnuta tato změna.

14.5 Osvojení a jeho vliv na zápis do knihy narození

Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní¹¹⁶. O osvojení rozhoduje vždy **soud**. Osvojení je vnímáno jako **forma** rodičovství, to znamená, že osvojením nastupují osvojitelé obvykle do pozice rodičů. Osvojením zaniká příbuzenský poměr mezi osvojencem a původní rodinou. Je-li však osvojitel manželem jednoho z rodičů osvojence, nedotýká se osvojení příbuzenského poměru mezi osvojencem a tímto rodičem i jeho příbuznými, ani práv a povinností vyplývajících z tohoto poměru.¹¹⁷ To znamená, že rodič dítěte, jehož manžel dítě osvojil, zůstává nadále jeho rodičem. Jeho manžel se osvojením stává druhým rodičem dítěte. Osvojením naopak vzniká příbuzenský vztah mezi osvojitelem a osvojencem (vztah rodič-dítě) a zároveň vztah mezi osvojencem a příbuznými osvojitele.

Osvojitelé se (až na výjimky) **zapisují do matričních knih na místo rodičů**. V případě zápisu do knihy narození se tak bude dítě vždy formou dodatečného záznamu, který se projeví v oddíle „Záznamy a opravy po podpisu“. V rodném listě osvojence jsou osvojitelé uváděni na pozici rodičů. Z rodného listu není patrné, že je osoba osvojená.

Upozornění:

Výjimkou je v tomto směru osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

Dítě může osvojit buď **samostatná osoba, nebo manželé společně**. Občanský zákoník také připouští, aby dítě osvojil manžel rodiče dítěte. Dítě, které bylo společně osvojeno manžely, nebo manželem svého rodiče, má postavení společného dítěte manželů.

Upozornění:

Dítě nemůže osvojit nikdo jiný než výše uvedené osoby. Za stávajícího právního stavu v České republice nemůže dítě osvojit osoba žijící s rodičem v nesezdaném svazku ani registrovaný partner rodiče dítěte. Registrovaní partneři nemohou dítě osvojit společně.

Příklady:

1. Paní Novotná má pětileté dítě narozené mimo manželství, ke kterému neurčil otcovství žádný muž ani soud. Dítě je tedy bez právního otce. Paní Novotná uzavře manželství. Po dvou letech se s ohledem na vazby vytvořené mezi jejím synem a jejím manželem rozhodnou, že podají návrh soudu na osvojení nezletilého dítěte manželem paní Novotné. Soud tomuto návrhu vyhoví. Manžel paní Novotné se stane právním otcem jejího dítěte. Paní Novotná zůstává matkou dítěte.

2. Paní Novotná má pětileté dítě z předchozího rozvedeného manželství. Vstoupí do nového manželství s panem Novákem. Dítětem otce je předchozí manžel paní Novotné. Po dvou letech od uzavření manželství se s ohledem na vazby vytvořené mezi jejím synem a jejím manželem a zároveň proto, že otec dítěte o něj neprojevuje žádný zájem, rozhodnou, že podají návrh soudu na osvojení nezletilého

¹¹⁶ § 794 občanského zákoníku

¹¹⁷ § 833 občanského zákoníku

dítěte manželem paní Novotné. Otec dítěte s jeho osvojením souhlasí. Soud po provedeném řízení dospěje k závěru, že je v nejlepším zájmu dítěte, aby jeho právním otcem byl manžel jeho matky. Rozhodne proto, že se manžel stává osvojitelem dítěte. Ten se tímto stává právním otcem dítěte. Bývalý manžel matky právní mocí rozhodnutí o osvojení přestane být právním otcem dítěte. Matka zůstává i nadále matkou dítěte.

3. Paní Novotná má pětileté dítě z předchozího rozvedeného manželství. Žije v nesezdaném svazku s panem Novákem. Pan Novák má s jejím dítětem velmi pěkný vztah. Pokud by se rozhodli, že chtějí, aby se pan Novák stal na základě rozsudku o osvojení právním otcem dítěte, mělo by to za následek nejen zánik otcovství původního manžela paní Novotné vůči tomuto dítěti, ale i zánik mateřství paní Novotné. Mimo manželství totiž nelze dítě tzv. přiosvojit. V případě, že by k osvojení nezletilého panem Novákem došlo, stal by se pak Novák jeho jediným osvojitelem, resp. jediným rodičem.

4. Paní Novotná žije v (registrovaném) partnerství se svojí partnerkou. Z předchozího vztahu má patnáctileté dítě, které spolu se svojí partnerkou vychovávají již 10 let. Dítě, matka, její partnerka i biologický otec si přejí, aby partnerka mohla toto dítě osvojit. Tzv. přiosvojení partnerkou matky není za stávajícího právního stavu možné. Pokud by partnerka matky dítěte dítě osvojila, stala by se jeho jediným rodičem. Oba dosavadní rodiče by právní mocí rozsudku o osvojení přestali být rodiči tohoto dítěte. V rodném listu dítěte vydaném po osvojení by jako matka dítěte figurovala pouze osvojitelka (partnerka biologické matky).

5. Pan a paní Novotní se rozhodnou osvojit tříleté dítě umístěné v ústavní výchovné péči. Po splnění zákonných náležitostí procesu osvojení (včetně souhlasu rodičů dítěte s osvojením) soud rozhodl o společném osvojení tohoto dítěte manželi Novotnými. Manželé Novotní jsou na základě rozhodnutí o osvojení zapsáni do knihy narození u dítěte jako jeho noví rodiče (do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy po podpisu“). V rodném listě budou uvedeni na pozici rodičů. Údaje o dosavadních rodičích se do nového rodného listu vydaného po osvojení neuvádějí.

6. Slečna Novotná a pan Novák žijí v nesezdaném soužití. Rádi by osvojili nezletilé dítě umístěné v Klokánku. Za této situace může dítě osvojit pouze jeden z nich. Ten pak bude jediným osvojitelem nezletilého dítěte. Společné osvojení dítěte v této situaci aktuální právní úprava neumožňuje.

Z hlediska trvání občanský zákoník rozlišuje mezi osvojením **zrušitelným** a **nezrušitelným**. Každé osvojení je prvotně osvojením zrušitelným. Osvojením nezrušitelným se obvykle stává uplynutím tří let od právní moci rozsudku o zrušitelném osvojení. K takové změně druhu osvojení dochází ze zákona. Dříve je možné druh osvojení změnit jedině na základě zvláštního soudního rozhodnutí. Pokud by došlo ke zrušení osvojení, obnoví se tím původní rodičovské (a tedy i další příbuzenské) vazby.

Občanský zákoník dále rozlišuje mezi osvojením **nezletilého** a mezi osvojením **zletilého**¹¹⁸. V případě **osvojení nezletilého** se ruší vazby s dosavadními příbuznými a dítě se stává právně dítětem osvojitelů a příbuzným příbuzných osvojitelů. Jak již bylo uvedeno výše, osvojitelé se stávají právními rodiči dítěte a jako takoví se také zapisují do rodné matriky. Dítěti je také automaticky měněno příjmení (viz kapitola 19.2.1). V případě osvojení zletilého rozlišuje občanský zákoník mezi **osvojením zletilého**, které je obdobou osvojení nezletilého a osvojením zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

V případě osvojení zletilého, **kteř JE obdobou osvojení nezletilého** se osvojitelé zapisují **na místo rodičů**, což se projeví i v rodném listě.

V případě osvojení zletilého, **kteř NENÍ obdobou osvojení nezletilého**, nedochází ke zrušení původních příbuzenských vazeb. Rodiče osvojence zůstávají nadále jeho rodiči. Osvojitelé se zapisují do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy po podpisu“, rodný list ovšem zůstává v oddílech obsahujících údaje o rodičích beze změny. Osvojitele je možno uvést do poznámky rodného listu.

¹¹⁸ § 846 a násl. občanského zákoníku

Upozornění:

Ani jedna z forem osvojení zletilého nemá automatický vliv na jeho příjmení. Osvojenec si ponechává dosavadní příjmení¹¹⁹. Se souhlasem osvojitele však může ke svému příjmení připojit i příjmení osvojitele. Pokud žije osvojitel v manželství, je nutný nejen jeho souhlas s připojováním jeho příjmení k příjmení osvojence, ale též souhlas jeho manžela. Žije-li v manželství osvojenec a mají-li manželé společné příjmení, vyžaduje se k možnosti připojovat osvojitelovo příjmení i souhlas manžela osvojence.

Kontrolní otázky:

1. Který matriční úřad je příslušný k zápisu narození?
2. Na základě čeho matriční úřad narození do knihy narození zapisuje?
3. Komu lze vydat rodný list?
4. Co jsou domněnky otcovství? Jak se na jejich základě určuje otcovství?
5. Jak se projeví popření otcovství v matričních zápisech?
6. Jaké známe v českém právu druhy osvojení? Jaké mají dopady do matričních zápisů?

¹¹⁹ Viz § 851 občanského zákoníku

15 UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ, ZDÁNLIVÉ MANŽELSTVÍ A NEPLATNOST MANŽELSTVÍ

15.1 Vymezení manželství, formy, orgány oprávněné oddávat

V České republice je manželstvím¹²⁰ aktuálně výlučně **svazek muže a ženy**.¹²¹ Tento svazek by měl být trvalý a jeho účelem by mělo být založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.

Poznámka:

V řadě států existuje i manželství pro stejnopohlavní páry. I v České republice byla tato otázka opakovaně řešena na půdě Poslanecké sněmovny, změna právní úpravy však dosud přijata nebyla.

Manželství lze v České republice uzavřít buď před orgánem státu – **občanský (civilní) sňatek**, nebo před orgánem k tomu oprávněné církve – **církevní sňatek**. Byl-li uzavřen občanský sňatek, nemají následné náboženské obřady právní následky. Byl-li uzavřen církevní sňatek, nelze následně uzavřít občanský sňatek.

Obě formy manželství jsou si **rovnocenné**. V obou případech se manželství uzavírá veřejně, slavnostní formou a za **přítomnosti dvou svědků**.

Občanský sňatek – orgány

Občanský sňatek se uzavírá před **orgánem státu** (viz níže) a vždy i za **přítomnosti matrikáře**, v jehož správním obvodu se manželství uzavírá.

Orgánem státu oprávněným oddávat je:

- v *matriční obci* – starosta, místostarosta, pověřený člen zastupitelstva

Oprávnění těchto osob oddávat se vztahuje na celý správní obvod matriční obce (tj. matričního úřadu). Zastupitelů pověřených k oddávání může mít matriční obec i více.

Příklad: Starosta města Louny může oddávat nejen v městě Louny, ale také v např. obci Blšany u Loun, Cítoliby, Veltěže, stejně jako v dalších obcích ve správním obvodu Matričního úřadu Louny. Stejně tak ve všech těchto obcích mohou oddávat místostarosta a pověřený člen zastupitelstva města Louny.

- v *matriční městské/městském obvodu části územně členěného statutárního města (vč. Prahy)* – starosta, místostarosta, pověřený člen zastupitelstva městské části/obvodu.

Oprávnění těchto osob oddávat se vztahuje na celý správní obvod matričního úřadu. Zastupitelů pověřených k oddávání může mít matriční obec i více.

- v *nematriční obci* – starosta, místostarosta; mohou oddávat pouze na území obce, v níž jsou starostou/místostarostou; oddávat **nemůže** pověřený člen zastupitelstva!

Snoubenci mohou uzavřít manželství v nematriční obci před starostou nebo místostarostou této obce jen v případě, že alespoň 1 ze snoubenců má v této obci trvalý pobyt. Pokud by chtěli v určité obci uzavřít manželství, aniž by v ní měl alespoň jeden z nich trvalý pobyt, pak je to možné jen za předpokladu, že oddávajícím bude starosta, místostarosta nebo pověřený člen zastupitelstva matriční obce.

¹²⁰ § 655 až 676 občanského zákoníku, § 11, § 11a, § 12, § 20, § 30 a § 32 až 41 zákona o matrikách a § 21 matriční vyhlášky

¹²¹ § 655 občanského zákoníku

Příklad:

1. Snoubenci chtějí uzavřít manželství v obci Blšany u Loun (nematriční obec). Oba mají v obci trvalý pobyt. Snoubenci mohou uzavřít manželství před starostou nebo místostarostou obce Blšany u Loun. Mohou samozřejmě uzavřít v Blšanech u Loun manželství i před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva města Louny.
2. Snoubenci chtějí uzavřít manželství v obci Blšany u Loun. Snoubenka má v obci trvalý pobyt, snoubenec má trvalý pobyt v Jindřichově Hradci. Snoubenci mohou uzavřít manželství před starostou nebo místostarostou obce Blšany u Loun. Mohou, stejně jako v předchozím případě, uzavřít v Blšanech u Loun manželství i před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva města Louny.
3. Snoubenci chtějí uzavřít manželství v obci Blšany u Loun. Snoubenka má trvalý pobyt v Jihlavě, snoubenec v Ústí nad Labem. Snoubenci nemohou uzavřít manželství před starostou nebo místostarostou obce Blšany u Loun. Mohou však zde uzavřít manželství před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva města Louny.

- v *nematriční městské části/městském obvodu územně členěných statutárních měst* – starosta, místostarosta městské části/obvodu; mohou oddávat pouze na území městské části/obvodu, jejichž jsou starostou/místostarostou. Ani v tomto případě nemůže oddávat pověřený člen zastupitelstva městské části/obvodu, a i zde je dána podmínka trvalého pobytu jednoho ze snoubenců. Podmínky jsou tedy v zásadě shodné s těmi pro oddávání v nematričních obcích.
- *Praha a statutární města (jako celek)*¹²² – primátor, náměstek primátora, pověřený člen zastupitelstva. Mohou oddávat v celém správním obvodu statutárního města (u pražských zástupců v celém správním obvodu Prahy).

Upozornění: Oprávnění výše uvedených osob oddávat je vázáno na správní obvod matriční obce, jde-li o starostu, místostarostu nebo pověřeného zastupitele matriční obce. V případě nematričních obcí pak mohou starosta nebo místostarosta oddávat jen na území této obce. Totéž platí pro městské části a městské obvody územně členěných statutárních měst, včetně Prahy. Není tedy možné, aby starosta/místostarosta/pověřený zastupitel jedné matriční obce, oddával na území jiné matriční obce nebo obcí v jejím správním obvodu (resp. správním obvodu matričního úřadu), ani aby starosta/místostarosta nematriční obce oddával v jakékoli jiné než v té, kde je starostou/místostarostou.

Starosta Tachova tak nemůže například oddávat v Táboře, pověřený zastupitel Hodonína nemůže oddávat v Jihlavě atd.

Církevní sňatek – oprávnění a orgány

V případě církevního sňatku je manželství uzavíráno před orgánem **církve s oprávněním oddávat**. Toto oprávnění církvím uděluje Ministerstvo kultury, které také církve registruje. Aktuálně je oprávněno v České republice oddávat 21 církví. Jsou to tyto:

1. Apoštolská církev,
2. Bratrská jednota baptistů,

¹²² Okruh oprávněných osob a postup v městských částech a městských obvodech Prahy a územně členěných statutárních měst je popsán výše.

3. Církev adventistů sedmého dne,
4. Církev bratrská,
5. Církev československá husitská,
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů,
7. Církev řeckokatolická,
8. Církev římskokatolická,
9. Českobratrská církev evangelická,
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice,
11. Evangelická církev metodistická,
12. Federace židovských obcí v České republice,
13. Jednota bratrská,
14. Křesťanské sbory,
15. Luterská evangelická církev a.v. v České republice,
16. Náboženská společnost českých unitářů,
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi,
18. Novoapoštolská církev v České republice,
19. Pravoslavná církev v českých zemích,
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání,
21. Starokatolická církev v České republice.

Informace o registrovaných církvích a náboženských společnostech, včetně rozsahu jejich oprávnění, jsou dostupné v Rejstříku registrovaných církví a náboženských společností online je dostupný na webových stránkách https://www-cns.mkcr.cz/cns_internet/.

Který orgán uvnitř církve je oprávněn oddávat závisí na vnitřních předpisech každé církve. Matrikář při zápisu církevního manželství oprávnění konkrétního církevního představitele oddávat standardně neověřuje. K prověřování oprávnění by přistoupil pouze za předpokladu, že by měl v konkrétním případě vážné a důvodné pochybnosti, že oddávala oprávněná osoba. V takovém případě si může oprávnění dané osoby oddávat ověřit u příslušné církve.

Církevnímu obřadu, na rozdíl od obřadu civilního, **není přítomný matrikář**.

Upozornění:

V České republice je registrováno přes 40 církví. Ty, které nemají státem přiznané oprávnění oddávat, nemohou oddávat s právními důsledky. Někdy tyto církve uskutečňují církevní svatby podle vlastních vnitřních předpisů, ale ty nezakládají vznik manželství v České republice. Mohou mít dopady jen dovnitř dané komunity věřících.

Z pohledu matriční praxe je třeba si uvědomit, že vstup do **manželství má v podstatě 3 fáze**. První je tzv. předoddavkové řízení, v jehož rámci dochází k prověření splnění podmínek pro uzavření manželství, vč. doložení potřebných dokladů. Druhou fází je samotné uzavření manželství (svatba) a třetí je zápis uzavřeného manželství do knihy manželství a vydání oddacího listu. Tyto fáze jsou popsány dále.

15.2 Podmínky pro uzavření manželství (předoddavkové řízení)

Osoby, které hodlají uzavřít manželství, musí splnit určité podmínky. Jde v zásadě o **3 okruhy podmínek**. První se týká sňatečného věku, druhá způsobilosti k uzavření manželství z hlediska svéprávnosti a třetí absence překážek k uzavření manželství spočívajících v neexistenci jiného svazku (manželství/registrovaného partnerství). **Občanský zákoník zároveň zapovídá sňatek mezi některými osobami.**¹²³ Manželství tak nemůže být uzavřeno mezi předky a potomky, ani mezi sourozenci; totéž platí o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením. Manželství nemůže být uzavřeno ani mezi poručníkem a poručencem, mezi dítětem a osobou, do jejíž péče bylo dítě svěřeno, nebo pěstounem a svěřeným dítětem.

Manželství lze standardně uzavřít **dosažením 18. roku věku**, tedy nabytím zletilosti. V odůvodněných případech může **soud** na návrh dotčené osoby starší 16 let **povolit uzavření manželství před dosažením 18. roku věku**. Dříve než v 16 letech ovšem takové povolení udělit nelze. Rozhodnutí soudu o možnosti uzavřít manželství před dosažením 18. roku věku je v případech nezletilých, kteří hodlají uzavřít manželství, povinně předkládaným dokladem, který se stává součástí sbírky listin a toto soudní rozhodnutí je poznamenáno v protokolu o uzavření manželství i v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ matričního listu v knize manželství. Manželství mohou uzavřít též nezletilé osoby starší 16 let, které nabyly plné svéprávnosti na základě rozhodnutí soudu podle § 37 občanského zákoníku.

Poznámka:

Jedná se v podstatě o dvě různé situace.

V jednom případě nezletilý starší 16 let podal návrh soudu na získání plné svéprávnosti (§ 37 občanského zákoníku). Tento návrh přitom nemusel mít žádnou souvislost s uzavíráním manželství. Pokud soud tomuto návrhu vyhověl, stává se tím nezletilý plně svéprávnou osobou, tj. může i uzavírat manželství za stejných podmínek jako osoba zletilá a plně svéprávná. V takovém případě ani nepředkládá souhlas soudu s uzavřením manželství před dosažením zletilosti, nicméně předkládá rozsudek, z něž je patrné, že plnou svéprávnost nabyl před dosažením zletilosti.

Ve druhém případě jde o osobu, která je nezletilá, starší 16 let a nezískala plnou svéprávnost postupem uvedeným v předcházejícím bodě. Tato osoba musí požádat soud o povolení uzavřít manželství před nabytím plné svéprávnosti. Toto soudní povolení jí ovšem dává pouze možnost uzavřít manželství, nemá však samo o sobě za následek nabytí plné svéprávnosti. Tu daná osoba získá až za předpokladu, že manželství skutečně uzavře, a to právě jeho uzavřením.

Oba snoubenci musí být k uzavření manželství také svéprávní. **Svéprávnost** snoubenců nemusí být neomezená, ale její případné omezení se nesmí vztahovat na uzavření manželství. Pokud je osoba omezená ve svéprávnosti ve vztahu k uzavření manželství, pak není sňatečně způsobilá.

Oba snoubenci musí být k uzavření manželství **právně „volní“**. To znamená, že nesmí být v době uzavírání manželství ani sezdaní, ani žít v (registrovaném) partnerství. V praxi to znamená, že musí být buď svobodní (tj. nikdy zatím v manželství nebo partnerství nežili), rozvedení/jejich partnerství bylo zrušeno, ovdovělí nebo došlo rozhodnutím soudu k vyslovení neplatnosti nebo zdánlivého (neexistujícího) manželství.

Upozornění:

Uzavření předchozího manželství, došlo-li k jeho zániku, nebrání vstupu do partnerství a naopak. Jinými slovy řečeno, z právního hlediska nic nebrání tomu, aby určitá osoba byla postupně v manželství a v partnerství, nebo v partnerství a poté v manželství.

¹²³ § 675 a 676 občanského zákoníku

Před uzavřením manželství, ať již formou civilního nebo církevního sňatku, musí snoubenci vyplnit též tzv. **dotazník k uzavření manželství**, který předloží matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Jde o tiskopis stanovený matriční vyhláškou.¹²⁴

Poznámka:

Dotazník k uzavření manželství není přísně zúčtovatelným tiskopisem. Snoubenci si jej mohou vyplnit u matričního úřadu, nebo jej mohou předvyplnit i předem do formuláře, který si lze stáhnout z webových stránek např. <https://www.mvcr.cz/clanek/formulare-ke-stazeni-736999.aspx?q=Y2hudW09OA%3D%3D>. Na matriční úřad se tak již mohou dostavit s dotazníkem, který je v části, kterou vyplňují snoubenci, vyplněný.

Snoubenci prokážou matričnímu úřadu svoji totožnost a k dotazníku předloží další doklady v návaznosti na to, zda se jedná o občany s trvalým pobytem v České republice, občany s trvalým pobytem v zahraničí nebo o cizince.

Je-li snoubenec **občanem přihlášeným k trvalému pobytu**, je povinen k dotazníku k uzavření manželství připojit

- a) rodný list,
- b) doklad o státním občanství – občanství lze prokázat¹²⁵:
 - i. občanským průkazem České republiky
 - ii. cestovním dokladem České republiky
 - iii. osvědčením o státním občanství ne starším 1 roku
 - iv. listinou o nabytí nebo udělení státního občanství České republiky ne starší 1 roku,
- c) výpis údajů z informačního systému evidence obyvatel o místě trvalého pobytu,
- d) výpis z evidence obyvatel o osobním stavu,
- e) pravomocný rozsudek o rozvodu předchozího manželství, nebo úmrtní list zemřelého manžela, popřípadě pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, nebo úmrtní list zemřelého partnera.

Pokud je snoubenec **občanem s trvalým pobytem v zahraničí**, předkládá doklady jako občan s trvalým pobytem v České republice, nebo jim odpovídající doklady cizího státu. Doklady týkající se místa trvalého pobytu a výpisu o osobním stavu musí být vydány státem, v němž má snoubenec trvalý pobyt. Samozřejmě za předkladu, že je tento stát vydáván.

Je-li snoubenec **cizincem** k dotazníku k uzavření manželství, připojí:

- a) rodný list,
- b) doklad o státním občanství,
- c) doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo doklad o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství, je-li cizím státem vydáván,
- d) potvrzení o osobním stavu a pobytu, je-li cizím státem vydáváno,
- e) úmrtní list zemřelého manžela, jde-li o ovdovělého cizince; tento doklad není třeba předkládat, je-li tato skutečnost uvedena v dokladu o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo dokladu o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství,

¹²⁴ Vzor č. 16 matriční vyhlášky

¹²⁵ § 41 zákona č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky)

- f) pravomocný rozsudek o rozvodu manželství, jde-li o rozvedeného cizince,
- g) potvrzení o tom, že bude manželství v domovském státě cizince uznáno za platné, je-li uzavíráno zmocněncem,
- h) pravomocné rozhodnutí soudu o zrušení partnerství, anebo úmrtní list zemřelého partnera, jde-li o cizince, který žil v registrovaném partnerství,
- i) doklad, kterým je možné prokázat totožnost.

Je-li snoubenec cizincem, předloží matričnímu úřadu před uzavřením manželství také **potvrzení** vydané Policií České republiky o **oprávněnosti pobytu** na území České republiky; to neplatí, jde-li o občana Evropské unie, občana jiného smluvního státu Dohody o Evropském hospodářském prostoru, nebo jeho rodinné příslušníky. Toto **potvrzení nesmí být ke dni uzavření manželství starší 7 pracovních dnů**.

Údaje uvedené pod písmeny b) až d) mohou být uvedeny v jednom dokladu. Státní občanství lze rovněž prokázat cestovním dokladem. **Doklad o právní způsobilosti k uzavření manželství nesmí být k datu uzavření manželství starší 6 měsíců**.

Výše uvedené **doklady nemusí snoubenci předkládat, pokud si skutečnosti v nich uvedené matriční úřad může ověřit** z jím vedené matriční knihy, ze základního registru obyvatel, z informačního systému evidence obyvatel, z informačního systému cizinců, z informačního systému evidence občanských průkazů nebo z informačního systému evidence cestovních dokladů (samozřejmě za předpokladu, že jsou v těchto evidencích údaje kompletní a správné/nezpochybněné).¹²⁶ To platí obvykle o rodném listu, dokladu o státním občanství, dokladu o trvalém pobytu a ve většině případů i o dokladu o prokázání zániku předchozího manželství nebo partnerství, zejména jsou-li snoubenci státními občany ČR, kteří mají na území ČR trvalý pobyt.

Je-li **předložení dokladů spojeno s těžko překonatelnou překážkou**, může matriční úřad na žádost snoubence jejich předložení **prominout**.¹²⁷ Děje se tak ve správním řízení zakončeném správním rozhodnutím. Rozhodnutí se vydává i v případě, že je žádosti vyhověno. Existenci vážné překážky prokazuje žadatel.

Prominout lze nejen samotné předložení dokladů, ale v odůvodněných případech též **vyšší ověření cizozemských dokladů**, je-li v konkrétním případě vyžadováno¹²⁸. V tomto případě se ovšem vydává správním rozhodnutí pouze tehdy, je-li žádost zamítna. Je-li jí vyhověno, tato skutečnost se pouze poznamená ve spise a následně se promítne při zápisu do knihy manželství, kde je uvedena v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“.

Místo a doba uzavření manželství

Standardní místo a dobu konání svateb stanoví rada obce¹²⁹. Každá obec by takové místo a dobu stanovenou mít měla. Nikde však není zakotveno, na jakém místě se mají obřady odehrávat, ani v jakou dobu.

Poznámka:

Místo a doba zvolená obcí k uzavírání svateb by měly jednak respektovat zákonný požadavek na slavnostnost a veřejnost sňatečného obřadu a dále skutečnost, že se jedná o svého druhu veřejnou službu.

¹²⁶ § 81a zákona o matrikách

¹²⁷ § 664 odst. 2 občanského zákoníku, z hlediska procesního postupu správní řád

¹²⁸ § 57 odst. 2 a § 87 zákona o matrikách

¹²⁹ V obcích, kde není rada ustanovena, toto stanoví zastupitelstvo obce.

Koná-li se svatba ve standardní dobu a na místě stanoveném radou obce, není konání obřadu zpoplatněno (tím není dotčena možnost zpoplatnit po dohodě se snoubenci určité nadstandardní služby typu živá hudba, přípitek, květinová výzdoba atp.).

Na žádost snoubenců může matriční úřad, v jehož správním obvodu má být občanský sňatek uzavřen, **povolit uzavření manželství na jiném vhodném místě nebo v jinou vhodnou dobu**¹³⁰. V případě, že snoubencům vyhoví, nevydává o tom správní rozhodnutí.

Upozornění:

Způsob poznamenání vyhovění žádosti není přesně dán – obvykle se odvíjí od metodiky dané konkrétním krajským úřadem pro jeho správní obvod. Lze se setkat s tím, že je vyhovění žádosti a informace o uhrazení správního poplatku poznamenávána přímo na dotazník k uzavření manželství. Poměrně obvyklé jsou i případy, kdy jsou krajským úřadem stanoveny vzory žádosti pro snoubence, které mají kolonku pro údaj o vyhovění žádosti a případně i pro informaci o uhrazení správního poplatku.

Správní poplatek činí 1 000,- Kč a vybírá se pouze od jednoho ze snoubenců. V případě, že se svatba koná v jinou než radou stanovenou dobu a zároveň na jiném než radou stanoveném místě, vybírá se pouze jeden tisícikorunový správní poplatek.

V případě, že matriční úřad žádosti snoubenců nevyhoví, vydá o tom zamítavé správní rozhodnutí.

Uzavření manželství zmocněncem (v zastoupení)

Jsou-li pro to **důležité důvody**, může **krajský úřad**, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno, na žádost snoubenců povolit, aby projev vůle jednoho ze snoubenců o vstupu do manželství za něj učinil jeho zmocněnec.

K žádosti o povolení uzavřít manželství zmocněncem přiloží snoubenci doklady, které jsou přikládány k uzavření manželství, a **písemnou plnou moc s úředně ověřenými podpisy**.

Písemná plná moc obsahuje

- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, rodná čísla a místo trvalého pobytu snoubenců a zmocněnce,
- prohlášení o příjmení snoubenců a jejich společných dětí v mužském a ženském tvaru,
- prohlášení, že zmocniteli nejsou známy překážky, které by mu bránily uzavřít manželství, že je mu znám zdravotní stav druhého snoubence a že spolu zvážili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Zmocněncem může být pouze zletilá fyzická osoba, jejíž svéprávnost není v této oblasti omezena.

O žádosti o povolení uzavřít manželství zmocněncem rozhoduje krajský úřad v „klasickém“ správním řízení. O povolení nebo nepovolení uzavřít manželství zmocněncem vydá vždy správní rozhodnutí, proti kterému se lze odvolat k Ministerstvu vnitra.

15.3 Uzavření manželství

Jak již bylo uvedeno výše, manželství se uzavírá vždy veřejně, slavnostně a za přítomnosti 2 svědků. V případě občanského sňatku musí být kromě snoubenců, svědků a oddávajícího přítomen vždy též matrikář, v jehož správním obvodu se manželství uzavírá. U církevního sňatku matrikář přítomen není. V případě, že jeden nebo oba snoubenci nemluví nebo nerozumí česky nebo je neslyšící, němý, je při obřadu nutná přítomnost tlumočnicka. Nejde-li o soudního tlumočnicka, musí vzít matrikář osobu

¹³⁰ § 12 zákona o matrikách

zabezpečující tlumočení obřadu po zjištění jejích kvalifikačních předpokladů pro tlumočnický úkon do slibu podle zákona o soudních tlumočnících a soudních překladatelích¹³¹. Využití jiného než soudního tlumočnicka by mělo být výjimečné.

Snoubenci při sňatečném obřadu uvedou, dříve, než učiní sňatečný projev vůle, že jim nejsou známy překážky, které by jim bránily uzavřít manželství, že navzájem znají svůj zdravotní stav a že zvažili uspořádání budoucích majetkových poměrů, svého bydlení a hmotné zajištění po uzavření manželství.

Má-li být uzavřen církevní sňatek, musí snoubenci nejprve předložit oddávajícimu osvědčení vydané matričním úřadem, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. **Osvědčení** musí obsahovat potvrzení o tom, **že snoubenci splnili všechny požadavky stanovené občanským zákoníkem pro uzavření církevního sňatku**. Vydává jej na základě písemné žádosti snoubenců po předložení dokladů potřebných k uzavření manželství matriční úřad, v jehož správním obvodu má být manželství uzavřeno. Osvědčení se vydává na tiskopise stanoveném matriční vyhláškou.¹³²

Poznámka:

Na rozdíl od vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství není osvědčení k uzavření církevního sňatku přísně zúčtovatelným tiskopisem.

Osvědčení má **platnost 6 měsíců** od jeho vydání. Platnost osvědčení nelze prodloužit. V případě, že jeho platnost skončila dříve, než snoubenci hodlají manželství uzavřít, je nutno vydat osvědčení nové. Vydání osvědčení není zpoplatněno.

Upozornění:

Absence osvědčení nebo jeho neplatnost mají za následek neplatnost manželství. Matriční úřad vydává osvědčení pouze pro církevní sňatek, který se uskuteční v jeho správním obvodu!

¹³¹ Zákon č. 354/2019 Sb., o soudních tlumočnících a soudních překladatelích, ve znění zákona č. 166/2020 Sb.

¹³² § 13 zákona o matrikách, § 666 odst. 1 občanského zákoníku a § 29 matriční vyhlášky

Vzor osvědčení k církevnímu sňatku

Čj.:

OSVĚDČENÍ

.....
(název matričního úřadu)

OSVĚDČUJE,

ŽE SNOUBENCI

MUŽ:

jméno(a) a příjmení roz.

datum narození r. č.

státní občanství stav

bydliště

A

ŽENA:

jméno(a) a příjmení roz.

datum narození r. č.

státní občanství stav

bydliště

SPLNILI VŠECHNY POŽADAVKY OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU PRO UZAVŘENÍ CÍRKEVNÍHO SŇATKU.

Toto osvědčení je platné po dobu 6 měsíců ode dne vydání.

V

Dne

.....
jméno, příjmení a podpis matrikáře“.

Manželství se uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba, která jedná za orgán oprávněné církve, položí snoubencům jako oddávající **otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství; kladnou odpovědí obou snoubenců vznikne manželství**. Manželství vznikne i jinak, je-li zřejmé, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli.

O průběhu sňatku (občanského i církevního) je sepsán **protokol o uzavření manželství**. Součástí protokolu o uzavření manželství je i dohoda o příjmení manželů po uzavření manželství, jakož i dohoda o příjmení společných dětí. Protokol podepisují novomanželé, oddávající, svědci, matrikář (jen u občanského sňatku) a byl-li obřadu přítomen i tlumočnick.

Protokol o uzavření manželství je matričním tiskopisem, jehož vzor stanoví matriční vyhláška.

Poznámka:

Protokol o uzavření manželství není přísně zúčtovatelným tiskopisem.

Byl-li uzavřen **církevní sňatek**, je oddávající povinen **protokol o uzavření manželství doručit** matričnímu úřadu, v jehož správním obvodu bylo manželství uzavřeno, **do tří pracovních dnů**.

Uzavření manželství v ohrožení života

Specifickou situací je uzavření manželství v případě ohrožení života¹³³, kdy s ohledem na mimořádnou (urgentní situaci) zákon stanoví výrazně mírnější podmínky jak z hlediska toho, kdo a kde může oddávat, tak z hlediska požadavků na předkládané doklady. **Ohrožení života musí být bezprostřední a skutečně hrozící**.

Je-li život snoubence přímo ohrožen, snoubenci projeví vůli, že spolu vstupují do manželství před starostou, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města **nebo úředníkem zařazeným do obecního úřadu, a to na kterémkoli místě i bez přítomnosti matrikáře**.

V případě uzavírání manželství v ohrožení života není nutné předkládat doklady standardně předkládané k uzavření manželství. Snoubenci však musí předložit doklad totožnosti a prohlášení, že jim nejsou známy okolnosti, které by uzavření manželství vylučovaly.

Příklad:

Pacient ve finálním stádiu onkologického onemocnění, který je upoután na lůžko, hodlá uzavřít manželství se svojí dlouholetou družkou, s níž má i dítě. Zbývají mu pravděpodobně již jen jednotlivé dny nebo dokonce hodiny života. Obstarání formalit spojených s uzavřením manželství již je nad jeho časové i fyzické možnosti. Snoubenci požádají nejbližší obecní úřad o možnost uzavřít manželství v ohrožení života. V tomto případě, po ztotožnění snoubenců, může k uzavření manželství dojít, a to např. i jen před matrikářkou, tajemníkem obecního úřadu nebo jiným úředníkem obecního úřadu.

Specifickou situací **uzavírání manželství v ohrožení života** je uzavírání manželství v ohrožení života před velitelem námořního plavidla plujícího pod státní vlajkou České republiky nebo velitelem letadla zapsaného v leteckém rejstříku v České republice a je-li alespoň jeden ze snoubenců občanem tak i před velitelem vojenské jednotky České republiky **v zahraničí**. Pokud byli oba snoubenci cizinci (uzavření manželství na lodi nebo v letadle), je příslušný k zápisu manželství Úřad městské části Praha 1. Pokud byl alespoň jeden ze snoubenců občanem, je příslušná k zápisu zvláštní matrika. K protokolu o uzavření manželství v těchto případech oddávající přikládá i vyjádření lékaře o zdravotním stavu manžela a není-li to možné prohlášení manžela o zdravotním stavu.

¹³³ § 667 občanského zákoníku a § 11a odst. 4 zákona o matrikách

15.4 Zápis manželství

Zápis do knihy manželství se provede na základě protokolu o uzavření manželství. Zapisované údaje matrikář ověří z dokladů potřebných k uzavření manželství (jejich specifikace viz výše).

Do knihy manželství se zapisují:

- a) jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství muže a ženy, kteří uzavřeli manželství,
- b) den, měsíc, rok a místo uzavření manželství,
- c) jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození rodičů manželů,
- d) dohoda manželů o příjmení a v případě, že si manželé ponechají dosavadní příjmení, i dohoda o příjmení dětí v mužském a ženském tvaru,
- e) jména, příjmení a rodná čísla svědků; jde-li o cizince, který nemá rodné číslo, datum a místo jeho narození,
- f) datum zápisu a podpis matrikáře.

V oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ se zejména uvede pravomocné rozhodnutí o povolení krajského úřadu k uzavření manželství zmocněncem, pravomocné rozhodnutí soudu o povolení uzavřít manželství nezletilému staršímu šestnácti let, vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo pravomocné rozhodnutí o jeho prominutí, osvědčení o splnění všech požadavků občanského zákoníku pro uzavření církevního sňatku.

Na základě uzavřeného zápisu manželství vydá matriční úřad matriční doklad, kterým je oddací list, a to v jednom vyhotovení (pro oba manžele dohromady). První vydání (prvopis/originál) oddacího listu se vydává bezplatně. Pokud by měli novomanželé zájem o vydání druhého nebo dalšího oddacího listu, je jeho vydání zpoplatněno správním poplatkem ve výši 100,- Kč¹³⁴.

K oddacímu listu lze vydat **na žádost** oprávněných osob **vícejazyčný standardní formulář**. Jeho vydání není zpoplatněno.

¹³⁴ Položka 3 písm. b) Sazebníku správních poplatků (příloha k zákonu o správních poplatcích)

	státní občanství <i>Česká republika</i>
Rodiče ženy	Otec - jméno(a) a příjmení, <i>Karel Novotný</i> popř. rodné příjmení <hr/>
	den, měsíc, rok a místo narození, <i>28. 09. 1965 Praha 1</i> okres/stát <hr/>
	Matka - jméno(a) a příjmení, <i>Jindřiška Novotná</i> popř. rodné příjmení <i>roz. Mladá</i>
	den, měsíc, rok a místo narození, <i>21.04. 1968 Litoměřice</i> okres/stát <i>okres Litoměřice</i>
	Dohoda manželů o příjmení
	Společné <i>Odvážný - Odvážná</i>
	každý své dosavadní a děti <hr/> příjmení
	spolu s příjmením společným bude <hr/> užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí, tj.: <hr/>
Svědkové	jméno a příjmení <i>Josef Bystrý</i>
	rodné číslo, popř. datum <i>890201/0986 Olomouc</i> a místo narození
	jméno a příjmení <i>Ivana Netečná</i>
	rodné číslo, popř. datum <i>965508/1326 Plzeň</i> a místo narození
Záznamy a opravy před podpisem	
Zapsáno na základě protokolu o uzavření manželství (cizozemského matričního dokladu) vyhotoveného (dne, kým) <i>11. 11. 2021 Magistrátem města Pardubice</i>	
Datum provedení zápisu <i>14. 11. 2021</i>	Podpis matrikáře <i>Dana Ochotná</i>
Dodatečné záznamy a opravy	

Vzor vyplněného matričního listu knihy manželství (příjmení ženy v mužském tvaru)

Pořadové číslo zápisu: 2

Místo uzavření manželství		<i>Pardubice, Staré Město, č.p. 1</i>	

Den, měsíc a rok uzavření manželství		<i>08. 01. 2022</i>	
Muž	jméno(a) a příjmení,		<i>Andrej Kuzněcov</i>
	popř. rodné příjmení		<i>Vladimirovič</i>

	den, měsíc a rok narození	<i>13. 03. 1985</i>	
	místo narození, okres/stát	<i>Moskva</i>	
		<i>Ruská federace</i>	
rodné číslo	-----	osobní stav	<i>svobodný</i>
státní občanství	<i>Ruská federace</i>		
Rodiče muže	Otec - jméno(a) a příjmení,		
	<i>Vladimir Ivanovič Kuzněcov</i>		
	popř. rodné příjmení		

	den, měsíc, rok a místo narození,		
	<i>08. 07. 1960 Volgograd</i>		
okres/stát			
<i>Ruská federace</i>			
Matka - jméno(a) a příjmení,			
popř. rodné příjmení			
<i>Nataša Stěpanovna Kuzněcova</i>			
<i>roz. Makarova</i>			
den, měsíc, rok a místo narození,			
<i>13. 05. 1963 Moskva</i>			
okres/stát			
<i>Ruská federace</i>			
Žena	jméno(a) a příjmení,		<i>Eliška Veselá</i>
	popř. rodné příjmení		

	den, měsíc a rok narození	<i>07. 07. 1992</i>	
	místo narození, okres/stát	<i>Jihlava</i>	
		<i>okres Jihlava</i>	
rodné číslo	<i>925707/1958</i>	osobní stav	<i>svobodná</i>
státní občanství	<i>Česká republika</i>		
Rodiče ženy	Otec - jméno(a) a příjmení,		
	<i>Karel Veselý</i>		
popř. rodné příjmení			

	den, měsíc, rok a místo narození, <i>28. 10. 1964 Praha 4</i> okres/stát

	Matka - jméno(a) a příjmení, <i>Zuzana Veselá</i> popř. rodné příjmení
	<i>roz. Honzíková</i>
	den, měsíc, rok a místo narození, <i>21. 12. 1965 Ústí nad Labem</i> okres/stát
	<i>okres Ústí nad Labem</i>
Dohoda manželů o příjmení	Společné <i>Kuzněcov - Kuzněcova/Kuzněcov</i>
	každý své dosavadní a děti _____ příjmení
	spolu s příjmením společným bude _____ užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí, tj.: _____
Svědkové	jméno a příjmení <i>Boris Ščěpaščin</i>
	rodné číslo, popř. datum a místo narození <i>20. 01. 1982 Moskva, Ruská federace</i>
	jméno a příjmení <i>Ivona Kratochvílová</i>
	rodné číslo, popř. datum a místo narození <i>935508/1326</i>
Záznamy a opravy před podpisem Zapsáno na základě protokolu o uzavření manželství (eizozemského matričního dokladu) vyhotoveného (dne, kým) <i>08. 01. 2022 Magistrátem města Pardubice</i> <i>Zde zapsaný muž předložil Potvrzení o právní způsobilosti k uzavření manželství vydané dne 07. 12. 2021</i> <i>Velvyslanectvím Ruské federace v Praze, č.j. VT/15816/2021- KO.</i> <i>S odkazem na § 69 odst. 2 zákona č. 301/2000 Sb., zde zapsaná žena požádala o užívání společného</i> <i>příjmení po uzavření manželství v mužském tvaru Kuzněcov.</i> <i>Jméno a příjmení muže je v jeho cestovní dokladu uvedeno ve tvaru Andrey Vladimirovich Kuznetsov.</i>	
Datum provedení zápisu <i>13. 01. 2022</i>	Podpis matrikáře <i>Dana Ochočná</i>
Dodatečné záznamy a opravy	

Vzor oddacího listu

ČESKÁ REPUBLIKA

ODDACÍ LIST

v knize manželství matričního úřadu

okres

ve svazku roč. strana/list poř. č.

Místo uzavření manželství		
Den, měsíc, rok uzavření manželství		
	muž	žena
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení		
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení rodičů		
Dohoda o příjmení: muž: žena: děti:		
Poznámka		

V

dne jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: O 000000

PANTONE 691 U

15.5 Zdánlivé manželství

Zdánlivým manželstvím¹³⁵ rozumíme situaci, kdy **manželství vůbec nevzniklo** (ačkoli proběhl svatební obřad). Tento případ je nutno odlišovat od manželství neplatného, kdy manželství vznikne a považuje se za platné do doby, než o jeho neplatnosti rozhodne soud.

Manželství nevznikne (jde tedy o zdánlivé manželství) v případě nedodržení zásadních náležitostí, na nichž je pro vznik manželství **nutno bezvýhradně trvat**. Jde tedy o zásadní vady, v důsledku nichž nemůže manželství existovat.

Poznámka:

Prověřování podmínek pro uzavření manželství v rámci tzv. předoddavkového řízení je realizováno právě za účelem předcházení zdánlivého manželství, případně manželství neplatného. Řádně provedené předoddavkové řízení proto omezuje případy těchto vadných manželství na minimum.

Zásadní náležitosti nezbytné pro vznik manželství se vází:

- k projevu vůle o vstupu do manželství,
- k vlastnímu sňatečnému obřadu (podmínkám jeho konání), nebo
- k dalším souvislostem spojeným s konáním sňatečného obřadu.

Pokud jde o **vady projevu vůle** o vstupu do manželství, manželství nevznikne zejména v případě absence tohoto projevu ať už ze strany jednoho ze snoubenců nebo dokonce jich obou. Dalším důvodem pak může být nezpůsobilost jednoho ze snoubenců (příp. i obou) takový projev učinit, například vážná duševní porucha.

Příklad:

Snoubenec na dotaz oddávajícího, zda vstupuje do manželství dobrovolně, nijak neodpoví a ani jinak neprojeví souhlas ke vstupu do manželství.

Mezi zásadní **náležitosti sňatečného obřadu** patří realizace obřadu před orgánem k tomu oprávněným. V případě civilního sňatku před orgánem, který **je ze zákona oprávněn oddávat**. Zásadní vadou způsobující neplatnost manželství je tedy skutečnost, že obřad neproběhl před orgánem oprávněným oddávat.

Příklad:

Sňatečný obřad pana Nováka a slečny Novotné bylo uzavřeno před oddávajícím, kterým byl tajemník města. Tajemník města není zároveň zastupitelem města. Nešlo přitom o uzavírání manželství v ohrožení života. Manželství nevzniklo.

U církevních sňatků by šlo o situace, kdy byl sňatek uzavírán před orgánem církve, která k uzavírání manželství nemá na území České republiky oprávnění.

Příklad:

Svatební obřad proběhl v Praze před zástupcem náboženské společnosti Slované. Tato církev je sice v České republice registrována, není jí ovšem přiznáno oprávnění oddávat.¹³⁶

Co se týče **dalších zásadních náležitostí** spojených s konáním sňatečného obřadu, resp. uzavíráním manželství, šlo by zejména o případy, kdy byt jen jeden ze snoubenců nedosáhl zákonem požadovaného **nepodkročitelného věku** (16 let) pro uzavření manželství. Dalším důvodem zdánlivého manželství by byla skutečnost, že byli oba **snoubenci stejného pohlaví**, neboť v České republice zatím stále platí, že manželství je výlučně svazek muže a ženy.

¹³⁵ § 677 až 679 občanského zákoníku

¹³⁶ Údaj platný ke dni 30. 9. 2022. To nevylučuje, že by této náboženské společnosti mohlo být oprávnění oddávat přiznáno někdy v budoucnu.

Příklad:

Jeden ze snoubenců je v době sňatečného obřadu teprve patnáctiletý. Manželství vůbec nemůže vzniknout. Jinak by ovšem bylo nahlíženo na manželství uzavřené osobami nezletilými, ale staršími šestnácti let – blíže k tomu viz kapitola 15.5.

Neprovádí-li se sňatečný obřad v případě přímého ohrožení života snoubence, patří mezi zásadní náležitosti, bez nichž manželství nemůže vzniknout, i osvědčení matričního úřadu, že snoubenci splnili všechny požadavky zákona pro uzavření manželství, jakož i že mezi vydáním tohoto osvědčení a uzavřením sňatku uplynula doba nejvýše šest měsíců. **Neexistence platného osvědčení** v případě manželství uzavíraného formou církevního sňatku tak vede ke zdánlivému manželství.

Příklad:

Snoubenci uzavírají církevní sňatek před oddávajícím římskokatolické církve dne 11. 11. 2022. Oddávajícímu předložili osvědčení o splnění zákonných požadavků pro uzavření manželství, které vydal matriční úřad, v jehož správním obvodu se sňatek koná, ze dne 2. 5. 2022. V den sňatku je tedy osvědčení již 9 dnů neplatné. Manželství platně nevzniklo – jde o manželství zdánlivé.

Neplatnost manželství deklaruje svým rozhodnutím **soud**. Návrh na rozhodnutí o tom, zda manželství je či není, vysloví soud nejen na návrh osob, které hodlaly do manželství vstoupit, ale i bez návrhu. Podnětem pro zahájení řízení může být i sdělení matričního úřadu.

Soud vydá v případě zjištění, že manželství skutečně nevzniklo, tzv. deklaratorní rozhodnutí, v němž konstatuje neexistenci manželství. Rozhodnutí má účinky *ex tunc*, tj. od počátku. To znamená, že je jím konstatováno, že manželství **nikdy** neexistovalo (tedy nikoli to, že přestalo existovat ke dni právní moci rozsudku).

Neprodleně poté, kdy soud určí, že manželství není, rozhodne soud o otcovství ke společnému dítěti (případně dětem).

V případě, že došlo k zápisu zdánlivého manželství do knihy manželství, zruší matrikář na základě pravomocného soudního rozhodnutí tento zápis. Otcovství k dětem narozeným z tohoto zdánlivého manželství řeší na základě soudního rozhodnutí upravujícího tuto otázku.

15.6 Neplatnost manželství

Na rozdíl od zdánlivého manželství neplatné manželství¹³⁷ vzniklo a trvá tak dlouho, dokud nebylo soudem prohlášeno za neplatné. To znamená, že takové manželství po nějakou dobu – do doby právní moci rozhodnutí o neplatnosti – existuje. Pokud je ovšem manželství prohlášeno soudem za neplatné, je považováno za neuzavřené. Na první pohled tak nemusí být zřejmé, jaký je rozdíl mezi manželstvím zdánlivým a neplatným. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že neplatné manželství vyvolává určité právní důsledky, např. uplatňuje se první domněnka otcovství. Zdánlivé manželství žádné právní důsledky nevyvolává. S jistou mírou zjednodušení lze konstatovat, že neplatnost manželství je způsobena vadami při uzavírání manželství, které jsou méně závažné než v případě manželství zdánlivého.

Obecně vzato soud prohlásí za splnění zákonem stanovených podmínek manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem.

Hlavní důvody neplatnosti manželství jsou tyto:

- Manželství uzavřel nezletilý starší 16 let, který nebyl v den uzavření manželství plně svéprávný a neměl k uzavření manželství ani souhlas soudu.
- Manželství uzavřela osoba, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena.
- Manželství uzavřela osoba, která již dříve uzavřela manželství a toto manželství trvá.

¹³⁷ § 680 až 686 občanského zákoníku

- K uzavření manželství došlo mezi předky a potomky nebo sourozenci, totéž platí o osobách, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením.
- Manželství bylo uzavřeno mezi poručníkem a poručencem, nebo pěstounem a svěřeným dítětem.
- Projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo vyhrožováním násilím.
- Projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn jen v důsledku omylu o totožnosti snoubence (např. zfalšované doklady totožnosti) nebo o povaze sňatečného právního jednání.

Zákonodárce řeší i případy, kdy sice existují důvody neplatnosti, neplatnost manželství se ale přesto prohlašovat nebude. Takovým případem je především situace, kdy již manželství zaniklo (bez ohledu na důvod zániku), nebo pokud již došlo k nápravě.

Poznámka:

Výjimkou jsou v tomto směru manželství, která byla uzavřena za trvání jiného manželství nebo registrovaného partnerství. Taková manželství lze prohlásit za neplatná i po jejich zániku, a to dokonce i z moci úřední. Pokud by však předchozí manželství nebo partnerství zaniklo, šlo by takovou situaci považovat za „zjednání nápravy“¹³⁸. Druhé manželství by tak nebylo prohlašováno za neplatné a trvalo by.

Nápravou¹³⁹, která vede k tomu, že původně neplatné manželství se stane platným, jsou situace, kdy odpadly původní překážky platnosti manželství. Jde o tyto případy:

- Původní manželství nebo registrované partnerství, které trvalo v době vstupu do nového manželství, zaniklo.
- Do manželství vstoupily osoby, které byly ve vztahu osvojitel-osvojenec, a po uzavření manželství došlo ke zrušení osvojení.
- Do manželství vstoupil snoubenec se svým poručníkem, svěřencem nebo pěstounem.
- Do manželství vstoupila osoba mezi 16 a 18 rokem věku, která nebyla plně svéprávná, a před rozhodováním o neplatnosti nabyla zletilosti, případně plné svéprávnosti.

Manželství také nelze prohlásit za neplatné, pokud bylo uzavřeno nezletilým ve věku mezi 16 a 18 lety, který není plně svéprávný,¹⁴⁰ nebo osobou, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, a bylo počato dítě, které se narodilo živé.

¹³⁸ Viz § 682 občanského zákoníku

¹³⁹ V těchto případech hovoříme o tzv. konvalidaci manželství.

¹⁴⁰ Jde o plně nesvéprávného nezletilého ve věku od 16 do 18 let, který nedostal k uzavření manželství svolení soudu. Sňatek uzavřený osobou mladší 16 let vede k manželství zdánlivému.

Kontrolní otázky:

1. Jaké formy uzavření manželství český právní řád zná?
2. Před kterými orgány lze manželství uzavřít?
3. Co se zjišťuje v rámci tzv. předoddavkového řízení?
4. Na základě čeho se zapisuje uzavření manželství do knihy manželství?
5. Komu může být vydán oddací list?
6. Kdo vydává osvědčení o způsobilosti k uzavření církevního sňatku a jakou má platnost? Je jeho vydání zpoplatněno?
7. Co je to zdánlivé manželství? Uveďte příklady situací, které vedou ke zdánlivému manželství.
8. Kdy je manželství neplatné? Jaké jsou hlavní důvody neplatnosti manželství?

16 VSTUP DO (REGISTROVANÉHO) PARTNERSTVÍ A ZÁNÍK REGISTROVANÉHO PARTNERSTVÍ

16.1 Vstup do partnerství

Z hlediska formálních požadavků je vstup do partnerství velmi blízký vstupu do manželství. I v jeho případě můžeme hovořit o 3 fázích – fáze prověřování způsobilosti ke vstupu do partnerství, samotné prohlášení o vstupu do partnerství a zápis partnerství do knihy partnerství, vč. vydání dokladu o partnerství.

Doklady vyžadované k prokázání způsobilosti vstupu do partnerství¹⁴¹ jsou shodné jako doklady požadované k uzavření manželství. Stejně tak podmínky způsobilosti ke vstupu do partnerství a překážky vstupu do partnerství jsou v podstatě shodné s podmínkami pro vstup do manželství. I do partnerství mohou tedy vstupovat jen osoby právně „volné“ k tomuto úkonu, tj. osoby nesezdané a nežijící v partnerství. Určitou odchylkou je pouze to, že zákonodárce neumožnil vstoupit do partnerství nezletilé plně nesvéprávné osobě starší 16 let na základě povolení soudu. To neznamena, že by tyto osoby do partnerství nemohly vstoupit, nejprve by ovšem musely dosáhnout příznání plné svéprávnosti soudním rozhodnutím podle § 37 občanského zákoníku.

Do partnerství **nemohou vstoupit** osoby navzájem příbuzné v linii přímé a sourozenci.

U prohlášení o vstupu do partnerství zákon nevyžaduje veřejnou a slavnostní formu ani účast dvou svědků. Prohlášení o vstupu do partnerství se nečiní před oddávajícím, ale pouze před matrikářem registrujícího matričního úřadu, a to osobně.

Poznámka:

Skutečnost, že zákon nevyžaduje pro prohlášení o vstupu do partnerství slavnostní a veřejnou formu neznamena, že takovou formu mít nemůže. Záleží na dohodě budoucích partnerů a příslušného registrujícího matričního úřadu.

O prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství sepíše matrikář protokol, který podepisuje on, oba partneři a v případě, že byl prohlášení přítomen tlumočník, též tento tlumočník. Protokol o vstupu do partnerství je tiskopisem stanoveným matriční vyhláškou. Nejde o tiskopis přísně zúčtovatelný.

Partnerství se zapisuje do **knihy partnerství** na základě protokolu o vstupu do partnerství.

Do knihy partnerství se zapisují:

- a) jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodná čísla, osobní stav a státní občanství partnerů,
- b) den, měsíc, rok a místo prohlášení o vstupu do partnerství,
- c) jména a příjmení, popřípadě rodná příjmení, den, měsíc, rok a místo narození rodičů partnerů,
- d) datum zápisu a podpis matrikáře.

V oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“ se zejména uvede údaj o předložení vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství nebo o pravomocném rozhodnutí o jeho prominutí.

Z uzavřeného zápisu vydá matriční úřad matriční doklad, kterým je **doklad o partnerství**, a to v jednom vyhotovení (pro oba partnery dohromady). První vydání dokladu o partnerství (prvopis/originál) se vydává bezplatně. Pokud by měli partneři zájem o vydání druhého nebo dalšího dokladu o partnerství, je jeho vydání zpoplatněno správním poplatkem ve výši 100,- Kč.

¹⁴¹ § 1 až 4 zákona o registrovaném partnerství, § 13a, § 20a, § 32 až 36, § 40a zákona o matrikách a § 21a matriční vyhlášky

Poznámka:

Zákon o matrikách a matriční vyhláška se terminologicky rozcházejí, když zákon o matrikách hovoří o dokladu o partnerství a matriční vyhláška ve výčtu matričních tiskopisů sice shodně hovoří o dokladu o partnerství, ve vzoru matričního dokladu je ovšem uveden název „Doklad o registrovaném partnerství“.

K dokladu o partnerství lze vydat na žádost oprávněných osob **vícejazyčný standardní formulář**. Jeho vydání není zpoplatněno.

Vzor dokladu o registrovaném partnerství

ČESKÁ REPUBLIKA

DOKLAD

O REGISTROVANÉM PARTNERSTVÍ

v knize registrovaného partnerství matričního úřadu

kraj

ve svazku roč. list poř. č.

Místo prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství		
Den, měsíc, rok prohlášení o vstupu do registrovaného partnerství		
	partner/ka	partner/ka
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení		
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát		
Rodné číslo		
Osobní stav		
Jméno(a) a příjmení, popř. rodná příjmení rodičů		
Poznámka		

V

dne jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: P 000000

PANTONE 290 U

16.2 Zánik partnerství

Partnerství zaniká smrtí jednoho z partnerů nebo prohlášením jednoho partnera za mrtvého, nebo zrušením rozhodnutím soudu.

V případě zániku partnerství¹⁴² v důsledku **úmrtí** partnera partnerství zaniká dnem smrti partnera. Pokud byl partner prohlášen za mrtvého, zaniká partnerství dnem, kdy rozhodnutí o prohlášení za mrtvého nabylo právní moci.

Upozornění:

V tomto směru je u partnerství odchylka oproti manželství, kdy v případě prohlášení za mrtvého manželství zaniká dnem, který se na základě soudního rozhodnutí pokládá za den jeho smrti.¹⁴³

V případě, že došlo k úmrtí osoby, která žila v partnerství, používá se speciální tiskopis úmrtního listu – vzor 12 v příloze č. 2 matriční vyhlášky.

Partnerství je možno také zrušit **soudním rozhodnutím** na návrh jednoho (případně obou) partnerů, prokáže-li žalobce, že partnerský vztah již fakticky netrvá. Jde do jisté míry o obdobu rozvodu manželství. Partnerství je v těchto případech zrušeno dnem právní moci rozsudku o zrušení partnerství.

Kontrolní otázky:

1. Které úřady přijímají prohlášení o vstupu do partnerství?
2. Na základě čeho matriční úřad zapisuje vznik partnerství do knihy partnerství?
3. Jakými způsoby dochází k zániku partnerství?

¹⁴² § 14 až 17 zákona o registrovaném partnerství

¹⁴³ Viz k tomu § 71 odst. 2 občanského zákoníku

17 VYSVĚDČENÍ O PRÁVNÍ ZPŮSOBILOSTI K UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ/VSTUPU DO PARTNERSTVÍ

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do partnerství¹⁴⁴ je dokladem osvědčujícím, že jeho držitel je způsobilý uzavřít manželství nebo do partnerství vstoupit. Vydává se na žádost občanů nebo osob bez státní příslušnosti, které mají na území České republiky povolen trvalý pobyt a **kteří hodlají uzavřít manželství/vstoupit do partnerství v cizině**. Jde tedy o doklad, který má být použit v zahraničí, a to buď před tamními orgány oprávněnými oddávat, nebo před zastupitelským úřadem České republiky v cizině.

Upozornění:

Před zastupitelským úřadem ČR v cizině lze pouze uzavírat manželství, ale za stávajícího právního stavu před ním nelze uzavírat registrované partnerství.

Příslušným k vydání vysvědčení je **matriční úřad podle místa trvalého pobytu žadatele**, popřípadě posledního trvalého pobytu občana na území České republiky. Pokud občan na území trvalý pobyt nikdy neměl, je příslušný k vydání vysvědčení Úřad městské části Praha 1.

Upozornění:

Ve vysvědčení je mj. uváděn údaj o druhém snoubenci/budoucím partnerovi. Je tedy vydáváno pro uzavření manželství/vstup do partnerství s konkrétní osobou.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do partnerství vydá matriční úřad na základě písemné žádosti snoubence/budoucího partnera po předložení dokladů k vydání vysvědčení a po ověření splnění podmínek k uzavření manželství/vstupu do partnerství.

K žádosti o vydání vysvědčení žadatel připojuje doklady, které se standardně přikládají k dotazníku k uzavření manželství/vstupu do partnerství. Navíc přikládá úřední doklad o správné podobě užívaného příjmení, není-li tato skutečnost patrna z předložených matričních dokladů. I v tomto případě platí pravidlo, že skutečnosti, které si může matriční úřad ověřit sám z evidencí, do nichž má přístup, žadatel dokládat nemusí.

Upozornění:

Dotazník k uzavření manželství se k žádosti o vydání vysvědčení nepřikládá.

Na žádost snoubence nebo osoby, která chce vstoupit do partnerství, vydá matriční úřad k vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo k vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství **vícejazyčný standardní formulář**.

Požádá-li snoubenec o vydání vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství nebo osoba, která chce vstoupit do partnerství, o vydání vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství prostřednictvím zmocněnce, musí být jeho podpis na plné moci úředně ověřen.

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství a vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství se vydávají na tiskopise stanoveném matriční vyhláškou a **platí 6 měsíců ode dne jejich vydání**.

¹⁴⁴ § 45 a 46 zákona o matrikách a § 30 matriční vyhlášky

Poznámka:

Formuláře vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do partnerství jsou přísně zúčtovatelnými tiskopisy s ochrannými prvky. Formuláře jsou vícejazyčné – jsou souběžně v češtině, angličtině, němčině a ruštině. To nebrání možnosti snoubenců nebo jimi zmocněných osob požádat si, aby jim k vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do partnerství byl vydán vícejazyčný standardní formulář.

Kontrolní otázky:

1. Co je to vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství/vstupu do partnerství (za jakým účelem se vydává), kdo jej vydává? Je jeho vydání zpoplatněno?

Vzor tiskopisu vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství

**ČESKÁ REPUBLIKA
CZECH REPUBLIC
TSCHECHISCHE REPUBLIK
ЧЕШСКАЯ РЕСПУБЛИКА**

Čj.: _____ dne _____

VYSVĚDČENÍ o právní způsobilosti k uzavření manželství
CERTIFICATE of no impediment to marriage
Ehefähigkeitszeugnis
СВИДЕТЕЛЬСТВО о правоспособности вступить в брак

okres (District, Kreis, Район) _____

osvědčuje, že občan(ka) České republiky (bezdomovec), (hereby certifies that citizen of the Czech Republic (stateless person), bestätigt hiermit, dass der tschechische Staatsangehörige (Heimatlose), свидетельствует, (что гражданин Чешской республики (лицо без постоянного места жительства)

Jméno a příjmení
Name and surname
Vorname und Name
имя, фамилия
rodné číslo

nar. _____ v _____
born _____ at _____
geb. am _____ in _____
день, месяц, год _____ место рождения _____

rodinný stav (svobodný-svobodná, rozvedený-rozvedená, vdovec-vdova, zaniklé partnerství), marital status (single, divorced, widowed, terminated partnership), Familienstand (ledig, geschieden, Witwer/Witwe, erloschene Partnerschaft), семейное положение (холостой-незамужняя, разведенный-разведенная, вдовец-вдова, партнерство, ставшее недействительным) bytem
residing at
wohnhaft in
Постоянное жительство _____

je podle českého právního řádu způsobilý(á) uzavřít manželství (is competent under Czech law to marry, nach dem tschechischen Recht zur Eheschliessung befähigt ist), имеет в соответствии с чешским законодательством право вступить в брак.

Vysvědčení se vystavuje k uzavření manželství s (The certificate is issued for the purpose of marriage to, Dieses Ehefähigkeitszeugnis wird ausgestellt zur Eheschliessung mit, Свидетельство выдано для вступления в брак с)

Jméno a příjmení (Name and surname, Vorname und Name, имя, фамилия) _____

Datum narození (Date of birth, Geburtsdatum, День, месяц, год рождения) _____

v (at, in, место) _____

bydliště (Residing at, wohnhaft in, Постоянное жительство) _____

Vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství má platnost šest měsíců.
The certificate of no impediment to marriage is valid for six months.
Das Ehefähigkeitszeugnis ist sechs Monate gültig.
Свидетельство о правоспособности вступить в брак действительно в течение шести месяцев.

Matrikář (Matrikenführer, Registrar, Работник загса) _____

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: V 000000

PANTONE 691 U

Vzor tiskopisu vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do registrovaného partnerství

**ČESKÁ REPUBLIKA
CZECH REPUBLIC
TSCHECHISCHE REPUBLIK
ЧЕШСКАЯ РЕСПУБЛИКА**

Čj.: _____ dne _____

**VYSVĚDČENÍ o právní způsobilosti ke vstupu do registrovaného partnerství
CERTIFICATE of Legal Capacity to Contract Registered Partnership
ZEUGNIS über die Handlungsfähigkeit zum Eingang einer eingetragenen Partnerschaft
СВИДЕТЕЛЬСТВО об юридической дееспособности для вступления в зарегистрированное партнерство**

okres (District, Kreis, Район) _____

osvědčuje, že občan(ka) České republiky (bezdomovec), (hereby certifies that citizen of the Czech Republic (stateless person), bestätigt hiermit, dass der tschechische Staatsangehörige (Heimatlose), свидетельствует, (что гражданин Чешской республики (лицо без постоянного места жительства)

Jméno a příjmení
Name and surname
Vorname und Name
имя, фамилия
rodné číslo _____

nar. _____ v _____
born _____ at _____
geb. am _____ in _____
день, месяц, год _____ место рождения _____

rodinný stav (svobodný-svobodná, rozvedený-rozvedená, vdovec-vdova, zaniklé partnerství), marital status (single, divorced, widowed, terminated partnership), Familienstand (ledig, geschieden, Witwer/Witwe, erloschene Partnerschaft), семейное положение (холостой-незамужняя, разведенный-разведенная, вдовец-вдова, партнерство, ставшее недействительным)
bytem _____
residing at _____
wohnhaft in _____
Постоянное жительство _____

je podle českého právního řádu způsobilý(á) vstoupit do registrovaného partnerství (is competent under Czech law to contract a registered partnership, nach der tschechischen Rechtsordnung befähigt ist, die eingetragene Partnerschaft einzugehen, он/она является в соответствии с чешским законодательством дееспособным/дееспособной вступить в зарегистрированное партнерство).

Vysvědčení se vystavuje ke vstupu do registrovaného partnerství s (The certificate is issued for the purpose of contracting a registered partnership with, Das Zeugnis wird zum Eingang einer eingetragenen Partnerschaft ausgestellt mit, свидетельство выдается для вступления в зарегистрированное партнерство с)

Jméno a příjmení (Name and surname, Vorname und Name, имя, фамилия) _____

Datum narození (Date of birth, Geburtsdatum, День, месяц, год рождения) _____

v (at, in, место) _____

bydliště (Residing at, wohnhaft in, Постоянное жительство) _____

Vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do registrovaného partnerství má platnost šest měsíců.
Certificate of Legal Capacity to Contract Registered Partnership is valid for six months.
Zeugnis über die Handlungsfähigkeit zum Eingang einer eingetragenen Partnerschaft ist sechs Monate gültig.
Свидетельство об юридической дееспособности для вступления в зарегистрированное партнерство действительно в течение шести месяцев.

Matrikář (Matrikenführer, Registrar, Работник загла)

Číslo účtovatelného tiskopisu: VP 000000

PANTONE 290 U

18 ÚMRTÍ

Zápis do knihy úmrtí se provede na základě

- **listu o prohlídce zemřelého**, což je předepsaný tiskopis, nebo
- **pravomocného rozhodnutí soudu** o prohlášení fyzické osoby za mrtvou.

Upozornění:

List o prohlídce zemřelého vystavuje vždy lékař!

Poskytovatel zdravotních služeb je povinen oznámit úmrtí¹⁴⁵ příslušnému matričnímu úřadu do tří pracovních dnů od prohlídky těla zemřelého, popřípadě od provedení pitvy. Oznámení činí na listu o prohlídce zemřelého.

Do **knihy úmrtí** se zapisuje

- den, měsíc, rok a místo úmrtí,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, den, měsíc, rok a místo narození, rodné číslo, osobní stav, pohlaví, státní občanství a místo trvalého pobytu zemřelého,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, a rodné číslo žijícího manžela, partnera,
- datum zápisu a podpis matrikáře.

Nelze-li ani po následném dalším šetření (zpravidla provádí orgány policie) zjistit **místo úmrtí** fyzické osoby, uvede se v zápisu, dodatečném zápisu, dodatečném záznamu a opravě zápisu jako místo úmrtí místo, kde bylo tělo nalezeno.

Nelze-li ani po následném dalším šetření zjistit **datum úmrtí fyzické osoby**, matriční úřad o tom učiní oznámení soudu a datum úmrtí určí soud. Na základě soudního rozhodnutí o datu úmrtí matriční úřad datum do knihy úmrtí zapíše. Jde obvykle o případy, kdy došlo k nálezu zemřelého s odstupem více dní (případně i měsíců nebo let) a stanovení přesného dne na základě lékařské zprávy není možné.

I zápis **úmrtí fyzické osoby nezjištěné totožnosti** se provede do knihy úmrtí na základě listu o prohlídce zemřelého. Do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ se uvede i čas, místo a okolnosti, za kterých byla osoba nalezena, popis oděvu a jiných předmětů majících vztah ke zjištění totožnosti této osoby, popřípadě zvláštní tělesné znaky, jakož i pravděpodobný věk.

Upozornění:

V případě úmrtí cizince na území České republiky je třeba pamatovat na povinnost oznámení úmrtí zastupitelskému úřadu cizího státu (viz kapitola 12).

Úmrtní list lze vydat osobám uvedeným v kapitole 9.1.2. Dále jej lze též vydat fyzické osobě, která na jeho vydání prokáže právní zájem nebo která žila se zemřelým v době jeho smrti ve společné domácnosti, anebo osobě, která je vypravitelem pohřbu.

¹⁴⁵ § 10, § 21 až 22, § 31 zákona o matrikách a § 22 až 23 matriční vyhlášky

Vzor vyplněného matričního listu v knize úmrtí; text psaný kurzívou reprezentuje rukopisný text vyplněný matrikářem

Pořadové číslo 108

Místo úmrtí <i>Praha 4 – Krč, č. p. 800</i>			

Den, měsíc a rok úmrtí <i>22. 11. 2021</i>			
Zemřelý(á)	Jméno(a) a příjmení, <i>Hildegarda Úzkostná</i> popř. rodné příjmení		
	<i>roz. Častolovičová</i>		
	Den, měsíc, rok a místo narození, <i>02. 02. 1945 Planá nad Lužnicí</i> okres/stát <i>okres Tábor</i>		

	Osobní stav <i>vdova</i>	Rodné číslo <i>45 52 02/053</i>	Pohlaví <i>F</i>
	Státní občanství <i>Česká republika</i>		
	Místo trvalého pobytu, <i>Praha 4 – Nusle, Táborská 706/18, okres ---</i> okres/stát		

Žijící manžel/partner: jméno(a) _____ a příjmení, popř. rodné příjmení			

rodné číslo _____			
Záznamy a opravy před podpisem Zapsáno na základě listu o prohlídce zemřelého (cizozemského matričního dokladu) vystaveného (dne, kým) <i>24.11.2021 MUDr. Jana Vosyková, Fakultní Thomayerova nemocnice</i>			

Datum provedení zápisu <i>25. 11. 2021</i>		Podpis matrikáře <i>Ofélie Bystrá</i>	
Dodatečné záznamy a opravy			

Vzor úmrtního listu (osoba nesezdaná nebo žijící v době úmrtí v manželství)

ČESKÁ REPUBLIKA

ÚMRTNÍ LIST

v knize úmrtí matričního úřadu

okres

ve svazku roč. strana/list poř. č.

Místo úmrtí	
Den, měsíc a rok úmrtí	
Jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení	
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát	
Osobní stav	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Místo trvalého pobytu, okres/stát	
Manžel(ka): jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení rodné číslo	
Poznámka	

V

dne

jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: ÚL 000000

PANTONE 427 U

Vzor úmrtního listu pro osobu žijící v době úmrtí v registrovaném partnerství

ČESKÁ REPUBLIKA
ÚMRTNÍ LIST

v knize úmrtí matričního úřadu

okres

ve svazku roč. list poř. č.

Místo úmrtí	
Den, měsíc a rok úmrtí	
Jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení	
Den, měsíc, rok a místo narození, okres/stát	
Osobní stav	
Rodné číslo	
Pohlaví	
Místo trvalého pobytu, okres/stát	
Partner/ka: jméno(a) a příjmení, popř. rodné příjmení rodné číslo	
Poznámka	

V

dne

jméno, příjmení a podpis matrikáře

Číslo zúčtovatelného tiskopisu: ÚP 000000

PANTONE 427 U

Kontrolní otázky:

1. Který úřad je příslušný k zápisu úmrtí na území České republiky?
2. Na základě čeho matriční úřad zapisuje úmrtí do matriční knihy úmrtí?
3. Komu lze vydat úmrtní list?

19 JMÉNO A PŘÍJMENÍ

19.1 Jméno

19.1.1 Vymezení pojmu

Podle § 77 odst. 1 občanského zákoníku se jménem rozumí osobní jméno člověka a jeho příjmení. Pro účely zákona o matrikách a navazující předpisy je však za jméno nutno považovat toliko **osobní jméno člověka**, tj. jméno v užším smyslu¹⁴⁶. Jinými slovy řečeno, občanský zákoník pod pojem „osobní jméno“ zahrnuje jméno i příjmení, ale zákon o matrikách pojmy jméno a příjmení důsledně rozlišuje.

Fyzická osoba má povinnost v úředním styku užívat jméno/a a příjmení, která má uvedena na matričním dokladu.

Upozornění:

Úředním stykem se rozumí jednání před orgány veřejné moci, Českou národní bankou, Veřejným ochráncem práv, Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, státními fondy a zdravotními pojišťovnami.¹⁴⁷

19.1.2 Jaká jména lze zapsat

Do matriční knihy lze zapsat¹⁴⁸ **jakékoli existující jméno, a to ve správné pravopisné podobě**. Nelze zapsat jména zkomolená, zdrobnělá a domácká; fyzické osobě mužského pohlaví nelze zapsat jméno ženské a naopak. Matriční úřad též **nezapíše jméno**, pokud je mu známo, že toto jméno užívá **žijící sourozenec, mají-li sourozenci společné rodiče**.

Vzniknou-li pochybnosti o existenci jména nebo jeho správné podobě, je **občan** povinen předložit **doklad vydaný znalcem** podle zákona o znalcích a tlumočnících. To znamená, že **správná pravopisná podoba jména se ověřuje pouze u občanů**. Cizinec, jehož jméno se zapisuje do matriční knihy zapisuje, doklad o správné podobě jména předkládat nemusí – správná pravopisná podoba jeho jména se neověřuje.

Podle judikatury Nejvyššího správního soudu¹⁴⁹ pochybnosti o správné pravopisné podobě jména ve smyslu § 62 odst. 1 poslední věty zákona o matrikách nevzniknou, pokud se podaří ověřit správnou pravopisnou podobu jména dítěte, které má být zapsáno do matriční knihy narození, prostřednictvím vhodných důkazních prostředků, aniž by bylo nutné vyžadovat znalecký posudek.

Dostupnými prostředky mohou být například:

- odborné publikace (zejména publikace KNAPPOVÁ, Miloslava, *Jak se bude vaše dítě jmenovat?* Praha: ACADEMIA 2010),
- dříve vydané znalecké posudky ke stejnému jménu, které osvědčují základní spisovnou podobu jména, pokud jsou matričnímu úřadu známy,
- odborná vyjádření Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky,
- výjimečně lze akceptovat i vyjádření cizozemského znalce na úseku jména a příjmení, popř. zastupitelského úřadu cizího státu, nebo zastupitelského úřadu České republiky v daném státě.

¹⁴⁶ § 61 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁴⁷ § 42 odst. 4 zákona o matrikách

¹⁴⁸ § 62 odst. 1 zákona o matrikách, zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech

¹⁴⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 1. 2015, č. j. 4 As 155/2014–32

Poznámka:

Ministerstvo vnitra shromažďuje prostřednictvím krajských úřadů znalecké posudky na správnou pravopisnou podobu jmen, které následně rozesílá všem krajským úřadům, jež by je měly distribuovat matričním úřadům.

Pokud z výše uvedených zdrojů nebude možné ověřit správnou pravopisnou podobu jména, resp. existenci jména, matrikář vyzve rodiče k předložení dokladu vydaného znalcem.

Seznam znalců a znaleckých ústavů vede Ministerstvo spravedlnosti a je dostupný na webových stránkách datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/%%SearchForm?OpenForm.

Nebude-li možné po provedeném dokazování a předložení dokladu znalce **jméno dítěte do knihy narození zapsat**, matriční úřad vydá **zamítavé správní rozhodnutí**; do odůvodnění uvede, jaké dostupné prostředky při ověřování správné podoby, resp. existence jména, využil a proč dospěl k závěru, že je jméno do knihy narození nezapsatelné. Po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí učiní oznámení soudu¹⁵⁰. Místo jména, popř. jmen, dítěte uvede v knize narození slovo „nezjištěno“¹⁵¹ a vydá rodný list dítěte. Poté, co soud určí jméno, popř. jména, dítěti, matrikář provede dodatečný záznam do knihy narození a vydá dítěti nový rodný list, na němž již bude jméno, popř. jména, dítěte uvedeno/a.

Matriční úřady při provádění zápisů do matričních knih postupují v souladu s platnými právními předpisy, mimo jiné rovněž v souladu s nařízením vlády o přepisu znaků.

19.1.3 Více jmen

Zápis při narození dítěte

Je-li dítě nebo některý z jeho rodičů státním občanem, mohou být do matriky zapsána i dvě jména. Více než dvě jména nelze výše uvedenému dítěti zapsat (s výjimkou situace dítěte – občana narozeného v cizině). Dítěti, které není občanem, a jehož rodiče nemají státní občanství České republiky, lze zapsat více jmen¹⁵².

Jde-li o zápis narození do zvláštní matriky a je-li na cizozemském matričním dokladu uvedeno více jmen, může občan prohlásit, které z nich, popřípadě, která dvě z nich bude užívat. Za nezletilého učiní prohlášení jeho zákonní zástupci.

Poznámka: Volba jména/dvou jmen v případě zápisu do zvláštní matriky je možností, nikoli však povinností občanů.

Pozdější zápis

Fyzická osoba, která má v matriční knize zapsáno jedno jméno, může před matričním úřadem prohlásit, že bude užívat dvě jména.¹⁵³ Při volbě druhého jména platí ustanovení týkající se volby jména¹⁵⁴. Za nezletilého učiní toto prohlášení jeho zákonní zástupci. U nezletilého staršího 15 let připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke zvolení druhého jména nemůže dojít.

Prohlášení se činí před matričním úřadem příslušným podle místa trvalého pobytu fyzické osoby, nebo před matričním úřadem, v jehož knize narození je jméno zapsáno. Matriční úřad, v jehož knize narození není zapsáno jméno, jehož se prohlášení týká, postoupí toto prohlášení do 3 pracovních dnů

¹⁵⁰ § 18 odst. 4 písm. c) zákona o matrikách

¹⁵¹ § 4 odst. 3 matriční vyhlášky

¹⁵² § 18 odst. 2 a § 62 odst. 5 zákona o matrikách

¹⁵³ § 62 odst. 3 a 4 zákona o matrikách

¹⁵⁴ § 62 odst. 3 a § 18 zákona o matrikách

matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno zapsáno. **Toto prohlášení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět.**

Pokud matriční úřad dospěje k závěru, že v daném případě druhé jméno zapsat lze, nevydává správní rozhodnutí¹⁵⁵, ale po provedení dodatečného záznamu do knihy narození vydá rodný list, na němž již budou dvě jména uvedena. **Účinky prohlášení nastávají dnem provedení dodatečného záznamu do knihy narození a vydání nového matričního dokladu.**

V matričním dokladu se uvedou jména v pořadí, v jakém jsou uvedena v matriční knize.

Zákon o matrikách v současnosti **nepočítá s možností upustit od užívání jednoho ze dvou jmen.** Taková změna by tak musela být řešena formou **změny jména ve správním řízení.**

Upozornění:

Fyzická osoba, která má v matriční knize zapsána 2 jména je povinna tato 2 jména v úředním styku také užívat.

19.1.4 Zápis jména

Zápis jména při narození dítěte na území ČR

Nejčastěji je jméno zapisováno do knihy narození v souvislosti s narozením fyzické osoby. Jméno se zapisuje¹⁵⁶ **podle dohody/souhlasného prohlášení rodičů dítěte.** Souhlasným prohlášením je i písemné prohlášení rodičů učiněné u poskytovatele zdravotních služeb na předepsaném tiskopise. Není přitom rozhodné, zda jsou rodiče manželi či nikoli (to má vliv na příjmení). V případě, že jeden z rodičů není znám, určí jméno známý rodič dítěte. Pokud je jeden z rodičů rodičovské odpovědnosti zbaven nebo je v této oblasti výkon jeho rodičovské odpovědnosti omezen nebo pozastaven, zapíše se jméno, popřípadě jména podle prohlášení druhého z rodičů, jinak podle pravomocného rozhodnutí soudu.

Jsou-li oba rodiče nositeli rodičovské odpovědnosti, nedojde-li však k jejich dohodě nebo neurčí-li rodiče, či rodič (v případě, že druhý není znám) jméno dítěte do jednoho měsíce od narození dítěte, nebo zvolí-li jméno, které zapsat nelze, matriční úřad nezapíše do knihy narození jméno, popřípadě jména, a učiní o tom oznámení soudu (viz též výše část k narození).

Zápis jména při osvojení

Osvojitelé mají právo do 6 měsíců od právní moci rozsudku o osvojení, nejpozději však do dosažení zletilosti osvojence, zvolit osvojenci souhlasným prohlášením před matričním úřadem jiné jméno, popřípadě jména než to, které má zapsáno v matriční knize. Má-li zapsáno pouze jedno jméno, mohou mu zvolit druhé.

Poznámka:

Vzhledem k tomu, že se tato možnost vztahuje pouze na jména zapsaná v matriční knize (myšleno české), váže se tato možnost výlučně k těm dětem, které jsou zapsány v českých matričních knihách. U osvojeného dítěte-cizince narozeného mimo území České republiky tato možnost dána není.

Na zvolení jména, popřípadě jmen, osvojiteli se vztahují ustanovení týkající se zápisu jména, popřípadě jmen, nově narozeného dítěte do matriční knihy. Nově zvolené jméno, resp. jména musí též dostát požadavkům § 62 odst. 1 zákona o matrikách, tj. nesmí jít o jméno zkomolené, zdrobnělé či domácké,

¹⁵⁵ § 87 zákona o matrikách

¹⁵⁶ § 860 a 861 občanského zákoníku a § 18 zákona o matrikách

fyzické osobě ženského pohlaví nelze zapsat jméno mužské a naopak, a nelze též zvolit osvojenému dítěti jako nové jméno takové jméno, které již má žijící dítě týchž rodičů.

K přijetí prohlášení o zvolení jména dítěte v souvislosti s osvojením je příslušný kterýkoli matriční úřad. Není-li zápis o narození zapsán v knize narození, kterou vede, postoupí matriční úřad prohlášení nejpozději do 3 pracovních dnů matričnímu úřadu, v jehož knize narození je narození osvojenec zapsáno.

Je-li osvojenec starší 15 let, připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke změně jména nebo zvolení jiného nebo druhého jména nemůže dojít.

Jde-li o osvojení manželem matky dítěte, nebo manželkou otce dítěte, mají práva uvedená v předchozím odstavci manželé. Jde-li o osvojení osamělou fyzickou osobou, má výše uvedená práva volby jiného či druhého jména tato osoba.

Zánik, nebo zrušení osvojení nemá vliv na jméno, popřípadě jména osvojenec zvolená výše uvedeným postupem.¹⁵⁷

Užívání české podoby cizojazyčného jména

Občan, který chce užívat českou podobu cizojazyčného jména¹⁵⁸, popřípadě jmen, oznámí tuto skutečnost matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno, popřípadě jména, zapsáno/a, není-li to v rozporu se zákonem o matrikách. Oznámení tedy bude např. obsahovat požadavek na změnu tvaru cizojazyčného jména „Charles“ na českou podobu „Karel“.

Po obdržení oznámení musí matriční úřad zejména posoudit, zda jsou splněny podmínky pro změnu – tj. především, zda jej činí občan a zda jde o tvar jména, který lze zapsat do matriční knihy. V případě pochybnosti, zda jde o českou podobu jména, je oznamovatel povinen předložit doklad vydaný znalcem.

Toto oznámení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět. K užívání české podoby cizojazyčného jména se nevyžaduje povolení.

V případě že je oznamovateli **v plném rozsahu vyhověno, nevydává se správní rozhodnutí**, ale o změně podoby jména se učiní záznam do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ v příslušném svazku matriční knihy a oznámení se založí do sbírky listin.

Pokud by oznámení vyhověno nebylo (zejména proto, že by žádal o změnu podoby jména na jméno, které nelze zapsat do matriční knihy – třeba jméno zdvojnásobené), musel by matriční úřad vydat zamítavé rozhodnutí, proti němuž by se mohl oznamovatel odvolat. Proti zamítavému rozhodnutí o odvolání je pak případně možno podat správní žalobu.

19.2 Příjmení

Fyzická osoba, které byl matričním úřadem vydán matriční doklad, má **povinnost užívat v úředním styku příjmení**, popřípadě více příjmení, která jsou uvedena **na tomto matričním dokladu**.¹⁵⁹ Tato povinnost se váže k příjmení na matričním dokladu naposledy vystaveném (u svobodných osob na rodném listu, u sezdáných osob na oddacím listu, u osob v partnerství na dokladu o partnerství a u pozůstalých manželů/partnerů na úmrtním listu).

¹⁵⁷ § 65 zákona o matrikách

¹⁵⁸ § 63 zákona o matrikách

¹⁵⁹ § 68 odst. 1 zákona o matrikách

19.2.1 Příjmení dítěte

Děti narozené v manželství

Dítě narozené v manželství má příjmení¹⁶⁰ určené při uzavření manželství svých rodičů pro společné děti manželů.

Příjmení pro společné děti lze zvolit následovně:

- manželé se při uzavření manželství dohodnou, že příjmení jednoho z nich bude příjmením společným (např. muž Vostrý se ožení se slečnou Pokornou a dohodnou se na užívání společného příjmení Vostrý – Vostrá) – pro společné děti lze v tomto případě zvolit pouze společné příjmení (dle příkladu Vostrý – Vostrá),
- manželé si ponechají každý své dosavadní příjmení (např. muž Vostrý, žena Pokorná – po uzavření manželství zůstává beze změny) – pro společné děti lze zvolit výlučně příjmení jednoho z nich (dle příkladu buď Vostrý – Vostrá nebo Pokorný – Pokorná),

Upozornění:

Příjmení dětí nelze v těchto případech zdvojit. Není tedy možné, aby dítě neslo např. příjmení Vostrý Pokorný nebo Pokorný Vostrý. Všechny společné děti manželů také musí nést stejné příjmení. Nelze akceptovat, aby např. dívky nesly příjmení po matce a chlapci po otci atp.

- pokud se manželé při uzavření manželství dohodli, že příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě **připojovat** své dosavadní příjmení, pak pro společné děti mohou zvolit pouze společné příjmení (např. pan Vostrý a paní Vostrá Pokorná mohou pro děti zvolit pouze příjmení Vostrý – Vostrá).

Pokud se rodiče v souvislosti s uzavřením manželství nedohodli na příjmení pro společné děti (obvykle proto, že k uzavření manželství došlo v zahraničí, ve státě, kde tato dohoda není povinnou součástí uzavření manželství), dohodnou se před zápisem narození na příjmení dětí v souladu s výše uvedenými pravidly.

Z výše uvedeného vyplývá, že příjmení dítěte se zapíše do knihy narození podle dohody manželů o příjmení pro společné děti učiněné při uzavření manželství, není-li jí, pak podle následné dohody rodičů.

Poznámka:

Dohoda o společném příjmení se vztahuje i na děti narozené po zániku manželství, jimž svědčí domněnka otcovství bývalého manžela matky (k otázce otcovství viz výše).

Dítě narozené mimo manželství

V případě, že jsou oba rodiče dítěte narozeného mimo manželství známi, zapíše se příjmení dítěte podle dohody rodičů. Tato dohoda je obvykle součástí souhlasného prohlášení o určení otcovství. Příjmení lze určit dítěti po jednom z rodičů. Kombinace příjmení obou rodičů není možná. Pokud se rodiče na příjmení nedohodnou, učiní o tom matriční úřad oznámení soudu, který o příjmení dítěte rozhodne.

Poznámka: Na rozdíl od dětí narozených z manželství platná právní úprava nebrání tomu, aby jednotlivé děti společných rodičů, kteří nejsou sezdáni, měli různá příjmení. Nesezdaný rodičovský pár Vostrý a Pokorná, tak mohou mít např. dvě děti, z nichž jedno ponese příjmení Vostrý a druhé Pokorný.

¹⁶⁰ § 860 až 864 občanského zákoníku, § 19, § 68 až 71 zákona o matrikách a § 33 a 34 matriční vyhlášky

Upozornění: V případě, že dojde k **určení otcovství k narozenému dítěti, jehož zápis již byl v knize narození proveden** (jméno dítěti určila matka při jeho narození), zůstává dítěti matkou (případně soudem) určené jméno. O jménu dítěte nelze v tomto případě dohodu uzavřít. Změna jména dítěte je možná pouze ve správním řízení za podmínek stanovených v zákoně o matrikách.

Dítě, jehož otec není znám

Není-li otec dítěte znám, zapíše se do knihy narození jako jeho příjmení matky, které má v době jeho narození. V tomto případě nedochází k žádnému určování formou prohlášení rodiče, určení příjmení je dáno přímo ze zákona.

Uzavře-li manželství matka dítěte, jehož otec není znám, mohou matka dítěte a její manžel shodně prohlásit před matričním úřadem, že příjmení určené pro jejich ostatní děti bude mít i toto nezletilé dítě. Manžel matky se ovšem tímto úkonem nestává otcem tohoto dítěte.

Děti osvojené

Osvojenec¹⁶¹ má příjmení osvojitele. Společný osvojenec manželů má příjmení, které bylo určeno pro jejich děti při uzavření manželství. Nesouhlasí-li osvojenec starší 15 let se změnou svého příjmení, rozhodne soud, že osvojenec bude ke svému příjmení připojovat příjmení osvojitele. Má-li osvojenec připojované příjmení, lze osvojitelovo příjmení připojit jen k prvnímu příjmení osvojence; má-li osvojitel připojované příjmení, lze k osvojencovu příjmení připojit jen první příjmení osvojitele.

Dojde-li ke **zrušení osvojení**, bude mít osvojenec příjmení, které měl před osvojením. Má-li ale zájem si příjmení, které nesl jako osvojený, ponechat, může před kterýmkoli matričním úřadem prohlásit, že si stávající příjmení ponechá.

Upozornění:

Osvojení zletilého nemá vliv na jeho příjmení. Souhlasí-li s tím osvojitel, může osvojenec připojit osvojitelovo příjmení ke svému příjmení. Žije-li osvojitel v manželství, vyžaduje se pro připojení osvojitelova příjmení k osvojencovu i souhlas osvojitelova manžela.

Pokud žije v manželství osvojenec a manželé mají společné příjmení, může osvojenec připojit osvojitelovo příjmení ke svému jen se souhlasem svého manžela.¹⁶²

19.2.2 Příjmení v souvislosti s uzavřením manželství

Snoubenci při sňatečném obřadu¹⁶³ prohlásí, že

- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným,
- si oba svá příjmení ponechají, nebo
- příjmení jednoho z nich bude jejich příjmením společným, a ten, jehož příjmení nemá být příjmením společným, bude ke společnému příjmení na druhém místě připojovat své dosavadní příjmení.

Ponechají-li si snoubenci svá dosavadní příjmení, prohlásí při sňatečném obřadu také, které z jejich příjmení bude příjmením jejich společných dětí.

¹⁶¹ § 835 a 842 občanského zákoníku a § 71a zákona o matrikách

¹⁶² § 851 občanského zákoníku

¹⁶³ § 660 až 662 občanského zákoníku a § 70 zákona o matrikách

Prohlášení o přijetí snoubenců po uzavření manželství, jakož i prohlášení o přijetí jejich společných dětí, je součástí dotazníku k uzavření manželství a protokolu o uzavření manželství.

Příklady:

1. Snoubenci Jan Novák a Ivana Soukupová při uzavření manželství prohlásí, že přijetí snoubence bude jejich přijetím společným. Ponesou tedy přijetí Novák – Nováková, stejně tak děti narozené z tohoto manželství.
2. Snoubenci Jan Novák a Ivana Soukupová při uzavření manželství prohlásí, že si každý ponechají své dosavadní přijetí, tedy Novák – Soukupová. Pro společné děti zvolili přijetí Novák – Nováková.
3. Snoubenci Jan Novák a Ivana Soukupová při uzavření do manželství prohlásili, že společným přijetím bude přijetí snoubence, přičemž snoubenka bude ke společnému přijetí připojovat své dosavadní přijetí. Manžel tedy po uzavření manželství ponese přijetí Novák, manželka Nováková Soukupová a společné děti Novák – Nováková.

V případě, že si manželé ponechali při uzavření manželství svá dosavadní přijetí, mohou i kdykoli později prohlásit před matričním úřadem, že se dohodli na společném přijetí jednoho z nich. Prohlášení se vztahuje i na společné nezletilé děti manželů. V poznámce oddacího listu matriční úřad vyznačí, odkdy manželé užívají společné přijetí.

Pokud si chce snoubenec po uzavření manželství ke společnému přijetí manželů připojovat své dosavadní přijetí, ale přitom už při uzavření do manželství zdvojené/připojované přijetí má, může jako připojované přijetí po uzavření manželství zvolit pouze své první přijetí.

Příklad:

Snoubenci Karel Novák a Anna Vostrá Bystrá se při uzavření manželství dohodli, že jejich společným přijetím bude přijetí Novák. Snoubenka zároveň prohlásila, že ke společnému přijetí chce připojovat své přijetí dosavadní. Jelikož již při uzavření do manželství nese přijetí připojované, bude její přijetí po uzavření manželství znít Nováková Vostrá. Jiná varianta připojení přijetí není za stávajícího právního stavu možná.

Má-li snoubenec, jehož přijetí by mělo být přijetím společným přijetí připojované, není možné, aby si druhý ze snoubenců k tomuto společnému přijetí připojoval své dosavadní přijetí.

Příklad:

Snoubenci Karel Novák Pokorný a Jana Hrubá při uzavření manželství prohlásí, že jejich společným přijetím bude přijetí snoubence, tedy Novák Pokorný – Nováková Pokorná. Snoubenka v tomto případě již nemá možnost své dosavadní přijetí ke společnému přijetí připojovat a její přijetí po uzavření manželství bude Nováková Pokorná.

Při zápisu manželství uzavřeného na území cizího státu zvláštní matrika na základě žádosti občana uvede jeho přijetí i přijetí jeho manžela v podobě uvedené na cizozemském matričním dokladu nebo dokladu totožnosti anebo v potvrzení cizího státu.¹⁶⁴ Taková forma přijetí přitom nemusí odpovídat podmínkám tvorby přijetí uvedeným výše.

V případě, že dojde k **rozvodu manželství**, může rozvedený manžel, který přijal přijetí druhého manžela, **do šesti měsíců** po rozvodu oznámit matričnímu úřadu, že přijímá zpět **své dřívější přijetí**. Takto lze upustit i od užívání společného přijetí, k němuž manžel připojoval své přijetí z doby před uzavřením manželství.¹⁶⁵ Pokud rozvedený manžel toto prohlášení v šestiměsíční lhůtě od rozvodu neučiní, může si sice posléze své přijetí změnit, ale již pouze na žádost podle § 72 zákona o matrikách, o níž je rozhodováno správním rozhodnutím ve správním řízení a změna přijetí je zpoplatněna.

¹⁶⁴ § 70 odst. 5 zákona o matrikách

¹⁶⁵ § 759 občanského zákoníku a § 71 zákona o matrikách

Příklady:

1. Paní Ilona Nováková vstupovala do manželství s příjmením Dvořáková. Příjmení Novák – Nováková bylo společným příjmením manželů. Její manželství s panem Novákem bylo pravomocně rozvedeno 15. 11. 2021. Dne 6. 1. 2022 paní Nováková učiní u matričního úřadu, který vede knihu manželství, v níž je její manželství zapsáno, oznámení, že přijímá zpět své dřívější příjmení, tedy Dvořáková. Matriční úřad zapíše tuto skutečnost do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ a vydá jí nový oddací list, na němž bude v poznámce uvedeno, kdy bylo manželství rozvedeno a dále od kdy žena opět užívá své dřívější příjmení Dvořáková.
2. Paní Ilona Nováková vstupovala do manželství s příjmením Dvořáková. Příjmení Novák – Nováková bylo společným příjmením manželů. K tomuto společnému příjmení připojovala své příjmení dosavadní a v manželství tedy užívala příjmení Nováková Dvořáková. Její manželství s panem Novákem bylo pravomocně rozvedeno 15. 11. 2021. Dne 6. 1. 2022 paní Nováková Dvořáková učiní u matričního úřadu, který vede knihu manželství, v níž je její manželství zapsáno, oznámení, že bude napříště užívat jen své dřívější příjmení Dvořáková. Matriční úřad zapíše tuto skutečnost do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ a vydá jí nový oddací list, na němž bude v poznámce uvedeno, kdy bylo manželství rozvedeno a dále od kdy žena opět užívá jen své dřívější příjmení Dvořáková.

V této souvislosti je ovšem třeba upozornit, že rozvedená osoba, která nesla připojované příjmení, může po rozvodu manželství od kteréhokoli z jí užívaných příjmení upustit bez ohledu na dobu, která od rozvodu manželství uplynula, a to postupem podle § 70 odst. 2 zákona o matrikách. Toto prohlášení není zpoplatněno.

3. Paní Ilona Nováková vstupovala do manželství s příjmením Dvořáková. Příjmení Novák – Nováková bylo společným příjmením manželů. Její manželství s panem Novákem bylo pravomocně rozvedeno 15. 11. 2021. Dne 29. 6. 2022 se paní Nováková dostaví na matriční úřad, který vede knihu manželství, v níž je její manželství zapsáno, s tím, že by se chtěla vrátit k užívání svého dřívějšího příjmení Dvořáková. Lhůta pro oznámení o přijetí dřívějšího příjmení uplynula dne 15. 5. 2022. Tato změna je možná pouze na základě žádosti o změnu příjmení podle § 72 zákona o matrikách. O změně rozhoduje matriční úřad v místě trvalého pobytu žadatelky. O žádosti rozhodne správním rozhodnutím.

19.2.3 Příjmení žen

Příjmení žen¹⁶⁶ se **tvorí v souladu s pravidly české mluvnice**. To, s trochou zjednodušení, znamená, že s výjimkou neutrálních příjmení (např. Janů, Petřů) dochází u žen k přechýlení mužské verze příjmení, a to obvykle připojením koncovky -ová (Novák/Nováková) nebo -á (Slabý/Slabá).

Upozornění:

Toto pravidlo platí v případě tvorby příjmení, nikoli za situace, kdy se jen přebírá/přepisuje cizí příjmení. Například pokud má matka snoubence příjmení v nepřechýleném tvaru (často třeba i proto, že se jedná o cizinku), pak se do knihy manželství příjmení matky snoubence přepíše v nepřechýleném tvaru, neboť v souvislosti s uzavřením manželství se tvoří případně příjmení snoubenců, ale nikdy příjmení jejich rodičů.

Ze stejného důvodu se v případě **úmrtí cizinky na území České republiky** do knihy úmrtí uvádí její příjmení ve tvaru, který měla v době úmrtí. To znamená, že pokud na základě veřejné listiny užívala příjmení v mužském/nepřechýleném tvaru, zapíše se jí v tomto tvaru. **Při úmrtí totiž nedochází k tvorbě příjmení, ale pouze k jeho evidenci.**

¹⁶⁶ § 69 až 69b zákona o matrikách, § 33 a 34 matriční vyhlášky

Při zápisu **uzavření manželství nebo vzniku partnerství** lze na základě žádosti ženy, jíž se uzavření manželství nebo vznik partnerství týká, uvést v matriční knize příjmení, které bude po uzavření manželství nebo vstupu do partnerství užívat, v mužském tvaru.

Poznámka:

Do 31. 12. 2021 bylo možné zvolit mužské příjmení pro ženy jen v případě, že splnily některou ze zákonem taxativně stanovených podmínek. Od 1. 1. 2022 již je možné požádat o užívání příjmení žen v mužském tvaru bez těchto podmínek.

Žádost o užívání příjmení v mužském tvaru nemusí podat žena jen při uzavření manželství/vstupu do partnerství, ale může ji podat i **kdykoli později**.

Stejně tak při **zápisu narození dítěte** lze na základě žádosti rodičů uvést příjmení dítěte ženského pohlaví v mužském tvaru. Jde-li **o dítě starší 15 let**, připojí se k žádosti **jeho souhlas**, bez něhož nemůže ke změně tvaru příjmení dojít. Není-li jeden rodič znám, je rodičovské odpovědnosti zbaven nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti v této oblasti omezen nebo pozastaven, zapíše se mužský tvar příjmení dítěte ženského pohlaví podle prohlášení druhého z rodičů.

I v tomto případě **není podání žádosti omezeno** jen na dobu zápisu narození dítěte, ale je možné, aby ji rodiče podali i kdykoli později, a to až do zletilosti dítěte (od 15 let s jeho souhlasem).

Žádost o užívání příjmení v mužském tvaru může podat i zletilá žena, která **není sezdaná/nežije v partnerství**.

Ve všech výše uvedených případech je možno podat žádost u **kteréhokoli matričního úřadu**. Žádost je možné podat také u **zastupitelského úřadu ČR v zahraničí**. O žádosti se nevede klasické správní řízení, tedy správní řízení podle části druhé a třetí správního řádu (viz kapitola 19.3). V případě, že je žádosti vyhověno v plném rozsahu, zapíše se tato skutečnost do příslušné matriční knihy. Správní rozhodnutí se vydává pouze tehdy, pokud by jí nebylo vyhověno.¹⁶⁷

V případě, že je žádost podávána při zápisu narození nebo uzavření manželství/vstupu do partnerství (a nebyly-li shledány důvody pro její zamítnutí), matrikář zapíše do matriční knihy na prvním místě příjmení v souladu s pravidly české mluvnice a na druhém místě za lomítko příjmení v mužském tvaru. Do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ se uvede, jaké příjmení si jeho nositelka, popřípadě rodiče nezletilé osoby ženského pohlaví zvolili.

Pokud byl zápis matriční události již proveden (tj. žádost o užívání příjmení v mužském tvaru byla podána až následně), učiní matrikář záznam o užívání příjmení v mužském tvaru do sloupce nebo oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ a vystaví nový matriční doklad.

Do poznámky matričního dokladu matriční úřad nebo registrující matriční úřad vyznačí, od kdy žena nebo dítě ženského pohlaví užívá své příjmení v mužském tvaru. Další matriční doklady se vydávají s příjmením v tomto tvaru.

Je-li žádost podána u matričního úřadu, u něhož není zapsána matriční událost, k níž se změna váže, postoupí matrikář žádost spolu s potřebnými doklady matričnímu úřadu, u něhož je matriční událost zapsána.

Žádost o užívání příjmení v mužském tvaru **lze podat pouze jednou**. Tato žádost **není zpoplatněna**. Veškeré další žádosti o uvedení téhož příjmení v mužském tvaru jsou posuzovány jako žádosti o změnu příjmení podle § 72 zákona o matrikách. O těchto žádostech se vede správní řízení a vydává se o nich správní rozhodnutí o (ne)povolení změny příjmení. Povolení změny příjmení (formou správního rozhodnutí) je zpoplatněno, a to správním poplatkem ve výši 1 000,- Kč.

Užívá-li žena příjmení v mužském tvaru, může u kteréhokoli matričního úřadu **požádat o užívání svého příjmení v souladu s pravidly české mluvnice**. Jde-li o dítě starší 15 let, připojí se k žádosti jeho souhlas,

¹⁶⁷ § 87 zákona o matrikách

bez něhož nemůže ke změně tvaru příjmení dojít. Není-li jeden rodič znám, je rodičovské odpovědnosti zbaven nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti v této oblasti omezen nebo pozastaven, zapíše se mužský tvar příjmení dítěte ženského pohlaví podle žádosti druhého z rodičů. Tato žádost není zpoplatněna.

Příklady:

1. Dítě ženského pohlaví užívá od narození na základě žádosti svých rodičů příjmení v mužském tvaru – Novák. Poté, co dívka dosáhne zletilosti, se rozhodne, že preferuje užívání svého příjmení v ženském tvaru. Požádá tedy u kteréhokoli matričního úřadu o užívání svého příjmení v souladu s pravidly české mluvnice, tedy ve tvaru Nováková. Nepožádala-li žadatelka u matričního úřadu, který vede knihu narození, v níž je zapsáno její narození, postoupí matriční úřad, u něž byla žádost podána, příslušnému matričnímu úřadu k provedení dodatečného záznamu. Je-li matriční úřad, u něž požádala, k dodatečnému záznamu příslušný, provede jej. Po provedení dodatečného záznamu příslušný matriční úřad vydá žadatelce nový rodný list na příjmení Nováková. Podání žádosti ani vydání nového rodného listu není zpoplatněno.
2. Žena při uzavření manželství požádala o užívání příjmení v mužském tvaru, tj. Novák. Tato žádost nepodléhala žádnému správnímu poplatku. Po dvou letech se rozhodla, že chce užívat své příjmení ve tvaru podle pravidel české mluvnice, tedy Nováková. Ani tato žádost není zpoplatněna. Za další rok se ovšem opět rozhodla, že by preferovala užívání svého příjmení v mužském tvaru. Takovou změnu již nelze řešit formou žádosti podle § 69a zákona o matrikách, ale může o ni požádat pouze formou žádosti o změnu příjmení podle § 72 zákona o matrikách.

19.2.4 Více příjmení

Zákon o matrikách vymezuje podmínky, za nichž může **občan** užívat více příjmení¹⁶⁸. Jde o tyto případy:

- Občan nabytí více příjmení podle dříve platných předpisů a je oprávněn je užívat podle stávajících právních předpisů.
- Při uzavírání manželství s druhým snoubencem souhlasně prohlásil, že příjmení druhého snoubence užívajícího více příjmení bude jejich příjmením společným.
- Při uzavírání manželství prohlásil, že spolu se společným příjmením bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí.
- Jde-li o příjmení dítěte po jeho rodičích, kteří jsou oprávněni užívat více příjmení; nebo
- nabytí-li je v souvislosti s osvojením.

Poznámka:

Stávající české právní předpisy jsou postaveny na tom, že by občan neměl užívat více než dvě příjmení. V některých případech se však může stát, že jich užívá i více, např. v situacích, kdy příjmení nabytí po osvojiteli, který byl např. v minulosti cizincem a měl příjmení tři.

Upozornění:

Omezení ohledně užívání více příjmení se vztahují toliko na občany. Na cizince taková omezení nedopadají a mohou být tedy nositeli více příjmení i z jiných než výše uvedených důvodů, případně mohou mít více než dvě příjmení. To je časté např. u cizinců pocházejících ze Španělska nebo Portugalska, případně z latinskoamerických zemí.

¹⁶⁸ § 7 odst. 1 zákona o matrikách

Fyzická osoba, jejíž příjmení jsou zapsána v knize narození nebo v knize manželství, může před kterýmkoli matričním úřadem prohlásit, že bude užívat pouze jedno, popřípadě dvě příjmení. Za trvání manželství lze takovéto prohlášení učinit pouze souhlasným prohlášením manželů.

Prohlásila-li fyzická osoba při uzavírání manželství, že spolu se společným příjmením bude užívat a na druhém místě uvádět příjmení předchozí, nelze prohlášením upustit od užívání společného příjmení, jestliže toto manželství trvá¹⁶⁹. Může ovšem upustit od užívání svého původního-připojovaného příjmení.

Příklad:

Na základě dohody o příjmení při uzavření manželství užívají manželé příjmení Novák (manžel) a Nováková Dvořáková (manželka). Po roce od uzavření manželství se žena rozhodne, že chce nadále užívat už pouze příjmení Nováková. Manželé učiní v této věci společné prohlášení u kteréhokoli matričního úřadu. Nejde-li o matriční úřad příslušný k zápisu této matriční skutečnosti, matriční úřad, který prohlášení přijal, mu toto prohlášení bezodkladně postoupí. Matriční úřad, který vede knihu manželství, v níž je toto manželství zapsáno, zapíše prohlášení do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“ a vydá nový oddací list.

Prohlásila-li fyzická osoba při uzavírání manželství, že si ponechá své dosavadní příjmení, které je složeno z více příjmení, a tato příjmení užívají společně nezletilé děti manželů, prohlášení o upuštění od užívání příjmení lze za trvání manželství učinit pouze se souhlasem druhého manžela a vztahuje se i na společné nezletilé děti manželů.

Upozornění:

Pravidla pro užívání více příjmení uvedená výše neplatí podle soudní judikatury pro případy změny příjmení na žádost podle § 72 zákona o matrikách. Blíže k tomu viz kapitola 19.3.

19.2.5 Rodné příjmení

Rodným příjmením¹⁷⁰ se rozumí příjmení uvedené v **knize narození** při narození dítěte, určení otcovství nebo osvojení do nabytí svéprávnosti dítěte a v souvislosti se změnou pohlaví.

Do 1. 1. 2014 nebylo rodné příjmení v zákoně o matrikách definováno. Novelou zákona o matrikách provedenou zákonem č. 312/2013 Sb. došlo k vymezení pojmu rodné příjmení tak, jak je uvedeno v předchozím odstavci. V přechodných ustanoveních k tomuto zákonu bylo zároveň stanoveno, že rodné příjmení, které fyzická osoba užívá ke dni nabytí účinnosti této novely zákona o matrikách (k 1. 1. 2014) se považuje za rodné příjmení podle zákona o matrikách ve znění účinném po 1. 1. 2014.

19.2.6 Možnost užívat jméno a příjmení podle tradice jiného členského státu EU

Matriční úřad na základě **prohlášení občana, který je současně státním občanem jiného členského státu Evropské unie**, uvede v matriční knize jméno, popřípadě jména, nebo příjmení občana v podobě, kterou mu umožňuje užívat právo a tradice tohoto jiného členského státu Evropské unie.¹⁷¹ Uvedení jména a/nebo příjmení v tomto tvaru je podmíněno tím, že občan prokáže jeho užívání matričním dokladem, popřípadě jinou veřejnou listinou tohoto jiného členského státu Evropské unie. Prohlášení se činí před matričním úřadem, v jehož knize narození nebo knize manželství je jméno, popřípadě jména, nebo příjmení zapsáno. To znamená, že tento postup lze použít pouze za předpokladu, že již je zápis matriční události zapsán v matriční knize.

¹⁶⁹ § 70 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁷⁰ § 68 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁷¹ § 70a zákona o matrikách

Za nezletilého činí toto prohlášení jeho zákonní zástupci. U nezletilého staršího 15 let se k prohlášení připojí jeho souhlas, bez něhož k prohlášení nemůže dojít. **Prohlášení lze učinit pouze jednou a nelze je vzít zpět.**

K prohlášení nezletilého dítěte podle předchozího odstavce musí být přiložen písemný souhlas druhého rodiče nebo pravomocné rozhodnutí soudu nahrazující tento souhlas. Není-li souhlas dáván před matričním úřadem, musí být podpis na listině obsahující souhlas druhého rodiče úředně ověřen. Není-li jeden rodič znám, je rodičovské odpovědnosti zbaven nebo je výkon jeho rodičovské odpovědnosti v této oblasti omezen nebo pozastaven, zapíše se prohlášení podle druhého z rodičů.

Účinky užívání jména a příjmení občana (České republiky), který je současně státním občanem jiného členského státu Evropské unie, nastávají dnem provedení dodatečného záznamu do knihy narození/manželství a vydání nového matričního dokladu.

V případě, že by matriční úřad shledal, že nejsou naplněny podmínky pro přijetí prohlášení a prohlášovatel by nevyhověl, vydá o tom zamítavé správní rozhodnutí, které je napadnutelné odvoláním.

19.3 Změna jména a příjmení

19.3.1 Obecně ke změně jména a příjmení

Jméno, popřípadě jména, která je fyzická osoba povinna užívat, lze změnit fyzické osobě pouze na **základě její žádosti**, případně žádosti jejích zákonných zástupců. Změnu jména a příjmení lze povolit jednak občanům, jednak některým cizincům. Fyzické osobě, která není občanem, lze povolit změnu jména a příjmení jen za předpokladu, že má na území České republiky povolen trvalý pobyt podle zákona o pobytu cizinců nebo jí zde byl udělen azyl nebo doplňková ochrana podle zákona o azylu¹⁷². Ostatním cizincům české úřady změnu jména a příjmení (až na jednu výjimku) vůbec povolit nemohou.

Upozornění:

Výjimkou z nemožnosti změnit příjmení cizinci, který nemá v České republice povolen ani trvalý pobyt, ani zde nezískal azyl nebo doplňkovou ochranu, je situace, kdy je žádáno občanem žijícím v manželství o změnu příjmení, která by se měla vztahovat i na jeho manžela-cizince. V takovém případě je ovšem nutné k žádosti o změnu příjmení přiložit i doklad o tom, že podle právního řádu domovského státu cizince tento stát uzná změnu příjmení, která by se vztahovala i na tohoto cizince.¹⁷³

Žádost o povolení změny jména nebo příjmení **obsahuje**¹⁷⁴:

- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození, případně datum a místo uzavření manželství, partnerství žadatele,
- rodné číslo,
- místo trvalého pobytu žadatele, popřípadě nezletilého dítěte,
- jméno, popřípadě jména, nebo příjmení, které si žadatel zvolil,
- jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodné příjmení, datum a místo narození manžela, popřípadě nezletilých dětí, vztahuje-li se změna jména, nebo příjmení i na tyto fyzické osoby,
- údaj o státním občanství žadatele, nebo nezletilého dítěte,
- odůvodnění.

¹⁷² § 72 odst. 6 zákona o matrikách, který odkazuje na zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů

¹⁷³ § 77 zákona o matrikách

¹⁷⁴ § 75 zákona o matrikách

K žádosti o povolení změny jména, nebo příjmení musí být **přiložen**¹⁷⁵:

- rodný, popřípadě oddací, list žadatele, nebo nezletilého dítěte, popřípadě doklad o uzavřeném partnerství,
- jde-li o osoby rozvedené, pravomocný rozsudek o rozvodu manželství,
- jde-li o osoby, jejichž partnerství zaniklo, úředně ověřený výpis z knihy registrovaného partnerství o tom, že partnerství bylo zrušeno rozhodnutím soudu, anebo úmrtí list zemřelého partnera,
- jde-li o osoby ovdovělé, úmrtí list,
- doklad o místě trvalého pobytu na území České republiky,
- doklad o státním občanství,
- souhlas fyzické osoby starší 15 let, jde-li o změnu jejího jména, popřípadě jmen a příjmení.

Občan, který žije v manželství s cizincem, k žádosti o změnu příjmení přiloží doklad o tom, že podle právního řádu jeho domovského státu tento stát uzná změnu příjmení, pokud se má změna příjmení vztahovat i na tohoto cizince. Posledně uvedený doklad se však nepředkládá, pokud má cizinec povolen pobyt na území České republiky podle zvláštních právních předpisů.¹⁷⁶ Doklady, které je třeba předložit matričnímu úřadu, se nepředkládají, pokud si skutečnost v něm uvedenou matriční úřad může ověřit z jím vedené matriční knihy, ze základního registru obyvatel, z informačního systému evidence obyvatel, z informačního systému cizinců, z informačního systému evidence občanských průkazů nebo z informačního systému evidence cestovních dokladů.

Upozornění:

Možnost nahradit doklady, které mají být přikládány k žádosti, nahlédnutím do výše uvedených informačních systémů veřejné správy, platí pouze v případě, že jsou informace v těchto informačních systémech kompletní a aktuální.

O žádosti o povolení změny jména nebo příjmení rozhoduje ve **správním řízení** vedeném podle části druhé a třetí **správního řádu matriční úřad, v jehož správním obvodu je žadatel přihlášen k trvalému pobytu**. Pokud žadatel není na území České republiky přihlášen k trvalému pobytu, je příslušný k projednání žádosti matriční úřad podle místa posledního trvalého pobytu na území České republiky. Pokud není ani takový pobyt, je příslušný k projednání žádosti Úřad městské části Praha 1. Jsou-li pro to závažné důvody, může matriční úřad postoupit žádost k vyřízení matričnímu úřadu, v jehož knize narození je jméno nebo příjmení, které má být změněno, zapsáno.

Pravomocná rozhodnutí cizího státu ve věci změny příjmení občana, ke kterým došlo **za trvání manželství s cizincem v době, kdy měl občan na území cizího státu trvalý pobyt**, jsou **platná bez dalšího i na území České republiky**. Pravomocná rozhodnutí cizího státu ve věci změny příjmení občana, ke kterým došlo **za trvání manželství s cizincem v době, kdy neměl občan na území cizího státu trvalý pobyt**, jsou platná i na území České republiky poté, co **Ministerstvo vnitra uzná jejich platnost**.¹⁷⁷

Rozhodnutí o změně jména nebo příjmení občanů vydaná orgány cizího státu jsou platná i pro orgány České republiky bez ohledu na splnění podmínek uvedených v předchozím odstavci (tj. trvalý pobyt na území České republiky nebo uznání rozhodnutí Ministerstvem vnitra), stanoví-li tak mezinárodní smlouva. Touto smlouvou je aktuálně Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství (publikována pod č. 235/1995 Sb.).

¹⁷⁵ § 76 zákona o matrikách

¹⁷⁶ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷⁷ § 78 zákona o matrikách

19.3.2 Změna jména

Na rozdíl od změny příjmení nemusí být ke změně jména žádný zvláštní důvod. Zákonodárce stanovil pouze omezení, za jakých podmínek změnu jména nepovolí.

Změna jména **se nepovolí**, žádá-li fyzická osoba mužského pohlaví o změnu na jméno ženské, nebo naopak, žádá-li o změnu jména na jméno neexistující, zkomolené, zdrobnělé, domácké, nebo na jméno, které má žijící sourozenec společných rodičů.

Popsané výjimky v podstatě zachycují situace, za nichž určité jméno obecně (tj. ani při zápisu narození) není možno zapsat do matričních knih¹⁷⁸. Stejně jako v případě zápisu prvotního jména, pokud vzniknou pochybnosti o správné pravopisné podobě jména, je žadatel povinen předložit doklad o správné podobě vydaný znalcem. Na rozdíl od zápisu původního jména je však v těchto případech povinnost předložení znaleckého posudku v případě pochybností zákonem uložena nejen občanům, ale všem žadatelům o změnu jména, u nichž tato situace nastane, tj. i u cizinců¹⁷⁹.

Ke změně jména lze přistoupit i v případě, že fyzická osoba užívá jména dvě. Změnit přitom může buď jen jedno z nich, nebo obě. Za změnu jména lze považovat i změnu pořadí dvou jmen. Bude-li o změně jména rozhodováno v jednom správním řízení (tj. na základě jedné žádosti), vybere se za něj jeden poplatek, bez ohledu na to, zda dojde ke změně jen jednoho jména nebo jmen obou nebo změně pořadí jmen.

Poznámka:

Za změnu jména je třeba považovat i změnu v pořadí jmen, tj. např. z Jan Jiří na Jiří Jan.

19.3.3 Změna příjmení

Na rozdíl od změny jména, která, jak bylo uvedeno výše, nemá mnoho omezení, změna příjmení je možná jen **v důvodných případech**. Zákon o matrikách jako takové případy příkladmo vyjmenovává situace, kdy jde o příjmení směšná nebo hanlivá. Jiným takovým důvodem, v zákoně výslovně nezmiňovaným, může být např. situace, kdy se vůči určité osobě dopustil jeden z rodičů (případně oba) nějakého zásadně špatného jednání (umístění v dětském domově, neprojevení zájmu o něj, spáchání trestného činu vůči němu atp.). Takovou situaci lze považovat za „jiný vážný důvod“, v zákoně o matrikách též zmiňovaný jako důvod pro změnu příjmení.

Důvody mohou být velmi různé a je na individuálním posouzení matričního úřadu, aby vyhodnotil jejich relevanci a rozhodl, zda žádosti o změnu příjmení vyhoví. Odůvodnění žádosti a doložení tvrzených skutečností je úkolem žadatele o změnu příjmení.

Poznámka:

S ohledem na vývoj soudní judikatury dochází k pozvolnému rozvolňování podmínek/důvodů pro změnu příjmení. Z dřívějšího požadavku, aby změna příjmení byla podmíněna vážnými důvody, nyní již postačuje, aby byly důvody aspoň rámcově podstatné. Rozvolňování podmínek pro změnu příjmení by nemělo vést k rezignaci správních úřadů na jakékoli dokazování ve věci.

¹⁷⁸ § 62 odst. 1 zákona o matrikách

¹⁷⁹ K tomu, kteří cizinci mohou žádat o změnu jména, viz kapitola 19.3.1

Upozornění:

Ačkoli správní řád umožňuje, aby v případě rozhodnutí, jímž je plně vyhověno jedinému účastníkovi řízení (případně všem účastníkům řízení) bylo od odůvodnění rozhodnutí upuštěno, lze důrazně doporučit, aby i rozhodnutí, jimiž je vyhováno žádosti o změnu příjmení, byla alespoň stručně odůvodněna. Jde o rozhodnutí v podstatné statusové věci a z rozhodnutí by proto měly být seznatelné hlavní důvody, které vedly k vyhovění žádosti, jakož i podstatné skutkové okolnosti řešeného případu.

Za trvání manželství platí pro změnu příjmení další významná omezení¹⁸⁰. Předně změna příjmení může být povolena pouze na základě **souhlasu obou manželů**. Mají-li manželé společné příjmení a je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí. Mají-li manželé a jejich nezletilé děti různá příjmení, změna příjmení toho z manželů, jehož příjmení má nezletilé dítě (děti) se vztahuje i na nezletilého. Souhlas druhého manžela se změnou příjmení je nutný i v případě, kdy žádá o změnu příjmení ten manžel, jehož příjmení nebylo dohodou manželů určeno jako příjmení jejich společných dětí.

Příklady:

1. Manželé Jan a Iva nesou společné příjmení Tajtrlíkovi. Manželé Tajtrlíkovi mají společné děti Janu a Filipa Tajtrlíkovi. Oba jsou mladší 15 let. Paní Iva z důvodu směšnosti své příjmení nadále nést nechce. Požádá proto matriční úřad v místě svého trvalého pobytu o změnu příjmení z Tajtrlíková na Soukupová. K žádosti musí přiložit souhlas manžela. Matriční úřad jí změnu příjmení správním rozhodnutím povolí. Ve výroku správního rozhodnutí o povolení změny příjmení uvede nejen to, že žádosti o povolení změny příjmení paní Ivy Tajtrlíkové se vyhovuje a její příjmení se mění na Soukupová, ale také to, že se změna příjmení vztahuje i na jejího manžela Jana Tajtrlíka a jejich nezletilé děti Janu a Filipa, tj. všichni ponесou příjmení Soukup/Soukupová.
2. Manželé Jan Tajtrlík a Iva Soukupová (při uzavření manželství si ponechala své dosavadní příjmení) mají dvě nezletilé děti Janu (16 let) a Filipa (11 let), které nesou příjmení po otci Tajtrlíková/Tajtrlík. Pan Jan již nadále nechce nést své příjmení z důvodu jeho směšnosti. Požádá matriční úřad v místě svého trvalého pobytu o jeho změnu na Novotný. K žádosti o změnu příjmení musí mj. doložit i souhlas své manželky a své dcery Jany. Ve výroku správního rozhodnutí o povolení změny příjmení uvede nejen to, že žádosti o povolení změny příjmení pana Jana Tajtrlíka se vyhovuje a jeho příjmení se mění na Novotný, ale také to, že se změna příjmení vztahuje i na jejich nezletilé děti Janu a Filipa, tj. všichni ponесou příjmení Novotný/Novotná.
3. Manželé Jan Tajtrlík a Iva Tajtrlíková Soukupová požádají o změnu svého příjmení na Procházka/Procházková. Mohou přitom žádat pouze o změnu příjmení Tajtrlík/Tajtrlíková. Manželka nemůže žádat o změnu příjmení Soukupová. Od užívání tohoto příjmení může pouze upustit, a to prohlášením, že bude nadále užívat pouze společné příjmení manželů.¹⁸¹ Manželé mají dvě nezletilé děti mladší 15 let. Na základě společné žádosti matriční úřad v místě jejich trvalého pobytu o jejich žádosti rozhodne. Ve výroku správního rozhodnutí o povolení změny příjmení uvede, že žádosti o povolení změny příjmení vyhovuje a mění jejich příjmení na Jan Procházka a Iva Procházková Soukupová. Zároveň do výroku rozhodnutí uvede, že se tato změna vztahuje i na nezletilé děti manželů.

¹⁸⁰ § 73 zákona o matrikách

¹⁸¹ § 70 odst. 2 zákona o matrikách

Upozornění: Skutečnost, že se změna příjmení vztahuje na druhého z manželů, případně na jejich společné děti musí být uvedena ve výroku rozhodnutí, neboť jen tato část rozhodnutí je právně závazná a vykonatelná. Nepostačuje tedy tuto skutečnost konstatovat pouze v odůvodnění rozhodnutí o povolení změny příjmení.

19.3.4 Zvláštnosti změny jména a příjmení nezletilého dítěte

V případě změny jména nebo příjmení nezletilého dítěte zákon o matrikách vychází z toho, že tato změna je tak podstatnou věcí při výkonu práv rodičů, že se na ní rodiče musí vždy dohodnout, tj. **oba rodiče s ní musí vyslovit souhlas**. Pokud se tak nestane, souhlas druhého rodiče se změnou jména dítěte může být nahrazen pravomocným rozhodnutím soudu¹⁸². Tento soud však není oprávněn rozhodovat o tom, zda se změna jména nebo příjmení nezletilého dítěte povolí či nepovolí. Soud tímto rozhodnutím pouze nahrazuje souhlas druhého rodiče s podáním žádosti o změnu jména dítěte. Druhý rodič i nadále zůstává účastníkem správního řízení ve věci změny jména dítěte.

Souhlas druhého rodiče, případně rozhodnutí soudu tento souhlas nahrazující, není nutno předkládat pokud:

- druhý rodič zemřel; v tom případě se k žádosti přiloží jeho úmrtní list, anebo
- pokud byl druhý rodič zbaven rodičovské odpovědnosti¹⁸³, nebo byl-li výkon jeho rodičovské odpovědnosti v této oblasti omezen nebo pozastaven; v tom případě se k žádosti přiloží pravomocný rozsudek, nebo
- není známo místo trvalého pobytu druhého rodiče.

Není-li souhlas činěn před matričním úřadem, který rozhoduje o změně jména, nebo příjmení nezletilého dítěte, musí být podpis na souhlasu s uvedenou změnou úředně ověřen.

Je-li žádáno o změnu jména nebo příjmení **nezletilého staršího 15 let**, musí být k žádosti přiložen jeho **souhlas** s touto změnou. V případě absence tohoto souhlasu, nebo výslovného nesouhlasu tohoto nezletilého s požadovanou změnou změnu nelze povolit.

Vzhledem k tomu, že dle ustanovení § 806 občanského zákoníku dává dítě starší 12 let svůj souhlas s osvojením, lze mít za to, že i dítě starší 12 let by mělo mít v uvedeném případě právo se ke změně svého jména nebo příjmení vyjádřit, a toto vyjádření by mělo být chápáno jako jeden z podstatných podkladů pro vydání rozhodnutí. Požadavek zjištění názoru nezletilého dítěte, které je účastníkem řízení, stanoví i § 29 odst. 4 správního řádu. Z tohoto ustanovení vyplývá, že v řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn názor nezletilého dítěte ve věci. Vyžaduje-li to zájem dítěte, lze jeho názor zjistit i bez přítomnosti rodičů nebo jiných osob zodpovědných za výchovu dítěte. V takovém případě správní orgán k úkonu přibere jinou vhodnou dospělou osobu. K názoru dítěte správní orgán přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.

O žádosti o povolení změny jména u nezletilých dětí rozhoduje **matriční úřad v místě trvalého pobytu dítěte**. Pokud nezletilé dítě není na území České republiky přihlášeno k trvalému pobytu, je příslušný k projednání žádosti matriční úřad podle místa posledního trvalého pobytu na území České republiky. Pokud není ani takový pobyt, je příslušný k projednání žádosti Úřad městské části Praha 1. Stejně jako v případě žádosti o změnu jména nebo příjmení zletilých osob i v případě změny jména nebo příjmení nezletilého rozhoduje matriční úřad ve správním řízení.

¹⁸² § 76 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁸³ Tato koncepce zákona o matrikách ne zcela vhodně odráží koncept rodičovské odpovědnosti podle občanského zákoníku, který právo rodičů určit dítěti jméno a příjmení do rodičovské odpovědnosti nezařazuje

V případě změny jména či příjmení nezletilých osob se kromě obecných podmínek pro změnu jména či příjmení navíc zkoumá, zda změna není v rozporu s potřebami a zájmy těchto osob. Pokud by takový rozpor byl shledán, matriční úřad změnu nepovolí.

Upozornění: Za situace, kdy byl souhlas druhého rodiče k podání žádosti o změnu jména/příjmení nahrazen soudem a matriční úřad změnu jména/příjmení dítěte povolil, může druhý rodič dítěte proti rozhodnutí matričního úřadu podat v zákonné lhůtě odvolání, neboť je i nadále účastníkem správního řízení¹⁸⁴. Z tohoto titulu je nutné mu též zasílat oznámení o zahájení řízení o změně jména/příjmení, dát mu možnost v řízení uplatňovat svá práva a doručovat mu rozhodnutí ve věci.

19.3.5 Změna jména a příjmení při změně pohlaví¹⁸⁵

Matriční úřad povolí na základě žádosti fyzické osoby a potvrzení poskytovatele zdravotních služeb změnu jména, popřípadě jmen, a příjmení

- a) na **neutrální jméno a příjmení** byla-li **zahájena léčba** pro změnu pohlaví, nebo
- b) na jiné jméno, popřípadě jména, a příjmení byla-li léčba pro změnu pohlaví dokončena.

V zásadě může jít o následující situace:

Probíhá/byla zahájena léčba pro změnu pohlaví, ale osoba, která ji podstupuje zatím jméno a příjmení měnit nechce

Fyzická osoba zahájí léčbu pro změnu pohlaví, ale chce si nadále ponechat své dosavadní jméno a příjmení. V tomto případě vůči matričnímu úřadu žádný úkon nečiní, a skutečnost, že daná osoba prochází procesem změny pohlaví, není v matrice nijak evidována.

Probíhá změna pohlaví a osoba, která ji podstupuje, má zájem o neutrální jméno a příjmení

Fyzická osoba zahájí léčbu pro změnu pohlaví a má zájem si změnit své dosavadní jméno a příjmení na neutrální podobu. V takovém případě požádá matriční úřad v místě svého trvalého pobytu o změnu jména a příjmení na neutrální. O žádosti je vedeno správní řízení, které je zakončeno vydáním rozhodnutí o (ne)povolení změny jména a příjmení. V případě, že má matriční úřad pochybnosti o správné pravopisné podobě neutrálního jména zvoleného žadatelem, které se mu nepodaří odstranit na základě dostupných zdrojů o těchto jménech, musí žadatel doložit znalecký posudek¹⁸⁶, z nějž musí být zřejmé, že se jedná o neutrální (obourodé) jméno, tj. takové, které má stejnou podobu jak pro mužský, tak pro ženský tvar, jedná se o **existující jméno**, a to **ve správné pravopisné podobě**. Jako neutrální jméno nelze zapsat jméno zkomolené, zdobnělé nebo domácké (Bóža, Sláva, Stáňa, Míla, Joža, Kája, Péťa apod.), neboť to zákon o matrikách neumožňuje. V této souvislosti je třeba si uvědomit, že je-li takové osobě povolena změna jména na neutrální, po ukončení léčby pro změnu pohlaví tato osoba může, ale nemusí, požádat o povolení změny svého jména, které odpovídá novému pohlaví. Neutrální jméno může i nadále užívat jako nový muž/žena. V předloženém znaleckém posudku, vydaném znaleckým ústavem či znalcem, musí být proto uvedeno, že se jedná o neutrální, existující jméno, a to ve správné pravopisné podobě a že z jazykovědného hlediska může být zapsáno do veřejných listin, neboť má stejnou podobu jak pro mužský, tak pro ženský tvar.

Upozornění:

Zápis pohlaví se v této situaci nemění.

¹⁸⁴ Je účastníkem řízení ve smyslu § 27 odst. 2 správního řádu

¹⁸⁵ § 72 odst. 5 zákona o matrikách

¹⁸⁶ Postupuje se shodně jako v případě zápisu neobvyklého jména při narození dítěte.

Došlo ke změně pohlaví (léčba pro změnu pohlaví dokončena)

Pokud osoba, která procesem změny pohlaví prošla, již požádala o změnu jména a příjmení na **neutrální** v průběhu léčby, může po změně pohlaví buď:

- a) požádat o změnu jména a příjmení podle stavu po změně příjmení, tj. např. osoba původně mužského pohlaví, která je po změně osobou ženského pohlaví chce nést ženské jméno a příjmení v ženském tvaru. V tomto případě požádá o změnu jména i příjmení.

Příklad:

Muž původně jménem Radek Peterka podstoupil léčbu pro změnu pohlaví. Po zahájení léčby požádal o změnu svého jména a příjmení na neutrální Ryan Peterků. Po dokončení léčby, která vedla ke změně pohlaví na ženské, požádá o změnu svého jména a příjmení na Radka Peterková.

Je také možné, že se žadatel, který nese neutrální jméno a příjmení, rozhodne požádat pouze o změnu svého jména, tzn., že člověk, který nesl neutrální příjmení, požádá po dokončené změně pohlaví o změnu pouze jména.

Příklad:

Člověk podstupující léčbu pro změnu pohlaví nesoucí jméno a příjmení Ryan Peterků, požádá po dokončení změny pohlaví na ženské o změnu jména Ryan na Radka. Po změně tedy ponese jméno a příjmení Radka Peterků.

- b) Osoba nesoucí neutrální příjmení po dokončení změny pohlaví již nebude žádat o nové jméno a příjmení (neutrální jméno a příjmení jí vyhovuje) a ponese jméno a příjmení i nadále v neutrálním tvaru.

Osoba, která prošla procesem změny pohlaví a **nenese neutrální jméno a příjmení**, požádá po změně pohlaví o změnu jména a případně i příjmení tak, aby odpovídaly novému pohlaví.

Upozornění:

Nic přitom nebrání tomu, aby osoba, které bylo pohlaví změněno, požádala i v tomto případě o změnu jména na neutrální. Neutrální jméno totiž může nést kdokoli a kdokoli také může o změnu svého dosavadního jména na neutrální požádat, a to i bez jakékoli souvislosti se změnou pohlaví nebo procesem léčby pro změnu pohlaví.

Nepožádá-li fyzická osoba, **kteřá dosud neužívá neutrální jméno**, po změně pohlaví o změnu jména a příjmení, matriční úřad uvede v knize narození její příjmení v souladu s pravidly české mluvnice ve tvaru odpovídajícím novému pohlaví. Pokud jde o jméno, učiní matriční úřad o skutečnosti, že dotčená osoba o změnu jména nepožádala, oznámení soudu, který o jméno rozhodne.

Poznámka:

K takovým případům v praxi (aspoň zatím) prakticky nedochází.

19.3.6 Správní poplatky spojené se změnou jména a příjmení

Výše poplatků za změnu jména a příjmení, jakož i osvobození od poplatků, upravuje zákon o správních poplatcích¹⁸⁷. Aktuální výše správních poplatků na tomto úseku je následující:

Žadatel zaplatí 100,- Kč:

¹⁸⁷ Položka 11 sazebníku správních poplatků

- při povolení změny příjmení hanlivého, výstředního, směšného, zkomoleného nebo cizojazyčného,
- při povolení změny příjmení na dřívější příjmení (např. pokud je žádost o užívání dřívějšího příjmení podána déle jak šest měsíců od právní moci rozsudku o rozvodu manželství),
- při povolení změny příjmení dítěte svěřeného do náhradní rodinné péče na příjmení poručníka nebo pěstouna, na společné příjmení poručníků nebo pěstounů anebo příjmení dohodnuté pro jejich vlastní děti, pokud poručníky nebo pěstouny jsou prarodiče nebo sourozenci rodičů nezletilých dětí.

Při povolení změny jména nebo příjmení v ostatních případech zaplatí žadatel 1 000,- Kč.

Za změnu příjmení manželů, rodičů nebo rodiče a jejich nezletilých dětí na společné příjmení se vybírá **jen jeden poplatek**. Za změnu příjmení více nezletilých dětí téhož rodiče se vybírá jen jeden poplatek.

Osvobozena od poplatku je změna příjmení, k níž dochází na základě **oznámení rozvedeného manžela, že přijímá opět své dřívější příjmení** nebo že upouští od užívání společného příjmení vedle příjmení dřívějšího, byla-li tato skutečnost oznámena kterémukoli matričnímu úřadu do šesti měsíců po nabytí právní moci rozsudku o rozvodu. Osvobozena od poplatku je také **změna jména a příjmení osoby v případě změny pohlaví**.

Upozornění:

Dřívějším příjmením je ve vazbě na správní poplatky myšleno pouze příjmení bezprostředně předcházející.

19.3.7 Lhůty pro vyřízení žádosti

Vzhledem k tomu, že se na rozhodování o změně jména a příjmení vztahuje správní řád, řídí se lhůty pro vydání rozhodnutí ustanovením § 71 správního řádu. To znamená, že správní orgán je povinen vydat rozhodnutí bez zbytečného odkladu po obdržení žádosti. Nelze-li rozhodnutí vydat bezodkladně, je správní orgán povinen vydat rozhodnutí **nejpozději do 30 dnů od zahájení řízení**, tj. ode dne, kdy žádost obdržel. Situace, za nichž se tato lhůta **prodlužuje**, upravuje ustanovení **§ 71 odst. 3 správního řádu**. Lhůta pro vydání rozhodnutí **neběží** v případě, že je řízení přerušeno¹⁸⁸. Nedodržení lhůty pro vydání rozhodnutí nemá vliv na zákonnost samotného rozhodnutí o žádosti (tj. rozhodnutí ve věci samé), ale může mít za následek odpovědnost za nesprávný úřední postup spočívající v možné nezákonné nečinnosti nebo v neodůvodněných průtahích řízení. Nedodržení lhůt se nemůže dovolávat ten účastník řízení, který je způsobil.¹⁸⁹

¹⁸⁸ § 64 správního řádu

¹⁸⁹ § 71 odst. 5 správního řádu

Kontrolní otázky:

1. Jaká jména lze zapsat do knihy narození? Kdo musí dokládat správnou pravopisnou podobu jména v případě, že není matričnímu úřadu známa?
2. Jak se tvoří příjmení dítěte? Od čeho se odvozuje?
3. Na jakých příjmeních se mohou dohodnout snoubenci v souvislosti s uzavřením manželství? Lze tuto dohodu dále nějak měnit? Jak se lze dohodnout o příjmení dětí manželů (při uzavírání manželství)?
4. Za jakých podmínek může občan užívat více příjmení?
5. Co se rozumí rodným příjmením?
6. Který úřad je příslušný k rozhodování žádosti o změně jména nebo příjmení?
7. K jakým změnám jména a příjmení může dojít v souvislosti se změnou pohlaví?

20 ZMĚNA POHLAVÍ

Po dokončení léčby změny pohlaví¹⁹⁰ matriční úřad provede na základě potvrzení vydaného poskytovatelem zdravotních služeb o ukončení léčby pro změnu pohlaví **dodatečný záznam o změně pohlaví do knihy narození**. Vzor potvrzení poskytovatele zdravotních služeb o zahájení a ukončení léčby pro změnu pohlaví je stanoven v přílohách č. 5 a 6 matriční vyhlášky.

Dnem změny pohlaví je den uvedený v tomto potvrzení. Výdejové místo (matriční úřad) přidělí z moci úřední fyzické osobě nové rodné číslo. Po zápisu změn do knihy narození formou dodatečného záznamu vydá nový rodný list.

Následně matriční úřad splní oznamovací povinnost způsoby, které stanoví zvláštní zákon¹⁹¹ (atd.). Na základě vydaného rodného listu po změně pohlaví a případné změně jména a příjmení fyzická osoba žádá o vydání nového občanského průkazu a cestovního dokladu.

Upozornění:

Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo partnerství však zaniká.

K otázkám změny jména a příjmení v souvislosti se změnou pohlaví viz kapitola 19.3.5.

Kontrolní otázky:

1. Na základě čeho se zapisuje změna pohlaví do knihy narození?

¹⁹⁰ § 29 občanského zákoníku a § 17a zákona o matrikách

¹⁹¹ Např. zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

21 NÁLEŽITOSTI CIZOZEMSKÝCH VEŘEJNÝCH LISTIN

21.1 Překlad

Listiny vydané orgány cizího státu, které v místě jejich vydání platí za veřejné listiny a které jsou podkladem pro zápis, dodatečný zápis nebo dodatečný záznam v matriční knize, případně opravu v matriční knize (dále jen „cizozemské veřejné listiny“), musí být předloženy s **úředním překladem do českého jazyka**¹⁹².

Výjimka z této povinnosti platí pro:

- Slovenské veřejné listiny, a to na základě Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 235/1995 Sb.), a
- veřejné listiny vydané orgány členských států EU, které jsou opatřeny vícejazyčným standardním formulářem.¹⁹³

Upozornění:

Přeloženo do českého jazyka musí být i případná superlegalizační doložka nebo doložka Apostille, pokud jsou na dané cizozemské veřejné listině požadovány.

21.2 Vyšší ověření veřejných listin

Cizozemské veřejné listiny musí být opatřeny také potřebnými ověřeními¹⁹⁴. Těmito ověřeními se myslí tzv. superlegalizace nebo doložka Apostille.

Poznámka:

Ověření cizozemských veřejných listin je proces, jímž je příslušnými orgány cizího státu a případně zastupitelskými úřady států, v nichž má být listina použita, ověřováno, že listina byla vydána osobou k tomu oprávněnou.

Existují dvě formy ověření cizozemských veřejných listin – tzv. superlegalizace a tzv. doložka Apostille (nebo též jen „apostila“).

Superlegalizací cizozemské veřejné listiny se rozumí její opatření superlegalizační doložkou zastupitelského úřadu státu, v němž má být použita¹⁹⁵, kterou se potvrzuje, že daná listina byla vydána orgánem k tomu oprávněným. Aby mohl zastupitelský úřad listinu superlegalizovat, musí nejprve dojít k jejímu ověření na vnitrostátní úrovni ve státě, který ji vydal. Tento proces je často víceinstanční, tj. participuje na něm více vnitrostátních úřadů. Na konci tohoto procesu obvykle stojí ověření listiny nějakou centrální autoritou státu, který listinu vydal (např. ministerstvem zahraničí, ministerstvem spravedlnosti atp.). Proces ověřování dokladu uvnitř státu, který jej vydal, je vnitřní záležitostí daného státu.

Doložka Apostille představuje zjednodušenou formu vyššího ověření. Mohou ji využívat státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o Apostille (odkaz na smluvní státy viz Užitečné odkazy na konci této publikace). V procesu ověřování v tomto případě již nejsou zastupitelské úřady, v jejichž státě má být cizozemská veřejná listina použita. Orgán státu, který cizozemskou veřejnou listinu ověřuje v poslední

¹⁹² § 57 odst. 1 zákona o matrikách

¹⁹³ K vícejazyčným standardním formulářům více viz kapitola 7.2

¹⁹⁴ § 57 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁹⁵ Tedy u cizozemských veřejných listin, které mají být použity v České republice, zastupitelským úřadem České republiky.

instanci, připojí k této listině doložku Apostille, která má Úmluvou o Apostille stanovený vzor a parametry¹⁹⁶. Tato doložka plní úlohu ověřovací doložky. Další ověření se nevyžaduje.

Upozornění:

Doložku Apostille je možno vydávat též elektronicky. V tom případě se nazývá tzv. eApostille. Její obsahové náležitosti musí být shodné se vzorem doložky Apostille. S ohledem na technické odlišnosti však nebude eApostille vždy shodného vzhledu jako analogová doložka Apostille.

Vzor doložky Apostille

APOSTILLE (Convention de La Haye du 5 octobre 1961)	
1. Stát	
Tato veřejná listina	
2. byla podepsána	
3. jehož funkce	
4. opatřena razítkem	
OVĚŘENO	
5. v	6. dne
7. kým	
8. čís.	
9. kolek razítko	10. podpis

Z povinnosti předkládat cizozemské veřejné listiny s vyšším ověřením existují následující **výjimky**:

- doklady spadající do rámce nařízení EU 2016/1191 (čl. 2)
- doklady vydané státy, s nimiž má Česká republika uzavřenu dvoustrannou smlouvu o právní pomoci, která ruší požadavek na vyšší ověření listin vydaných smluvními státy dané úmluvy.

Cizozemské veřejné listiny spadající do rámce nařízení EU 2016/1191 jsou **doklady vydané státy EU**, jejichž hlavním účelem je stvrzení jedné nebo více z těchto skutečností:

- narození,
- skutečnosti, že je osoba naživu,
- úmrtí,
- jména,
- manželství, včetně způsobilosti k uzavření manželství a rodinného stavu,
- rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné,
- registrovaného partnerství, včetně způsobilosti k uzavření/vstupu do partnerství a statusu partnerství,
- zrušení partnerství, rozluky nebo prohlášení partnerství za neplatné,
- rodičovství,

¹⁹⁶ Doložka Apostille je čtvercového tvaru o rozměrech min. 9x9 cm.

- osvojení,
- bydliště nebo místa pobytu,
- státní příslušnosti.

Upozornění:

Toto nařízení se **nevztahuje na uznávání právních účinků týkajících se obsahu veřejných listin** vydaných orgány jednoho členského státu EU v jiném členském státě, ale řeší pouze otázku vyššího ověření těchto listin, resp. stanoví, že vyšší ověření u těchto listin není požadováno. To znamená, že například uznání právních účinků rozsudků o rozvodu nebo osvojení je tímto nařízením nedotčeno, jeho dopad je v tom, že se nevyžaduje ani superlegalizace ani doložka Apostille na tyto listiny.

Cizozemské veřejné listiny, na něž se nevztahuje výjimka z vyššího ověření, musí být buď:

- superlegalizovány, nebo
- opatřeny ověřovací doložkou Apostille, pokud byly vydány orgány státu, který je smluvní stranou Úmluvy o Apostille.

Matriční úřad může potřebná ověření cizozemských veřejných listin **prominout**, je-li jejich opatření spojeno s **těžko překonatelnou překážkou**¹⁹⁷. V případě, že žádosti o prominutí ověření cizozemských veřejných listin vyhoví, nevydává o tom správní rozhodnutí¹⁹⁸. Tuto skutečnost poznamená do matriční knihy, a to v závislosti na situaci buď do oddílu „Záznamy a opravy před podpisem“ nebo do oddílu „Dodatečné záznamy a opravy“.

V případě, že žádosti o prominutí ověření cizozemských veřejných listin nevyhoví, vydá o tom zamítavé správní rozhodnutí, proti němuž se lze odvolat.

Kontrolní otázky:

1. Jaké jsou požadavky na cizozemské veřejné listiny předkládané českým matričním úřadům?
2. Ve kterých případech není nutno požadovat úřední překlad cizozemské veřejné listiny?
3. Co je superlegalizace a co doložka Apostille?
4. Ve kterých případech se nevyžaduje ověření cizozemských veřejných listin?
5. Lze potřebná ověření cizozemských veřejných listin prominout? Pokud ano, za jakých podmínek?

¹⁹⁷ § 57 odst. 2 zákona o matrikách

¹⁹⁸ § 87 zákona o matrikách

22 UZNÁVÁNÍ CIZOZEMSKÝCH ROZHODNUTÍ S DOPADEM DO MATRIČNÍ AGENDY

Matiční úřady se při výkonu svojí agendy musí mj. vypořádat s tím, za jakých podmínek lze uzнат účinky cizozemských rozhodnutí (zejména soudních rozsudků) v České republice. Uznaná cizozemská rozhodnutí pak mohou sloužit jako podklad k matričním zápisům – nejčastěji zápisům matričních skutečností, v některých případech jsou ale tato rozhodnutí podmínkami pro zápis nebo dokonce samotnou realizaci matriční události.

Příklad:

1. Manželé Novotní jsou státními občany České republiky. Paní Novotná je navíc i státní občankou Francie. Manželství uzavřeli v Hluboké nad Vltavou v roce 2006. Od roku 2008 dosud trvale žijí ve Francii, kde se v roce 2021 též rozvedli. Rozsudek o rozvodu nabyt právní moci dne 30. 9. 2021. Paní Novotná předloží v prosinci 2021 rozvodový rozsudek spolu s osvědčením vydaným podle nařízení Brusel II bis matričnímu úřadu v Hluboké nad Vltavou za účelem zápisu matriční skutečnosti rozvodu do knihy manželství. Takovéto rozhodnutí má na území právní účinky bez dalšího. Matriční úřad Hluboká nad Vltavou tedy na jeho základě zapíše matriční skutečnost rozvodu manželství k příslušnému zápisu manželství do oddílu „Záznamy a opravy po podpisu“.

2. Pan Novák, český státní občan od narození dosud, je rozvedený s bývalou manželkou, státní příslušnicí USA. V České republice hodlá vstoupit do nového manželství se slečnou Kovářovou. Manželství pana Nováka bylo rozvedeno v USA v srpnu 2022. Rozvod manželství dosud není v knize manželství zapsán. Rozvodový rozsudek musí na návrh pana Nováka nebo jeho bývalé manželky uzнат Nejvyšší soud ČR. Bez tohoto uznání nemá rozvodový rozsudek na území České republiky právní účinky. Do doby uznání rozvodového rozsudku Nejvyšším soudem ČR nemůže pan Novák v České republice uzavřít manželství.

22.1 Uznávání rozsudků o rozvodu a rozluce manželství

Proces uznávání konkrétního rozvodového rozsudku závisí na tom:

- kterým státem byl vydán,
- kdy byl vydán,
- jaké občanství měli v době vydání rozsudku rozvádějící se manželé.

Pokud je stát, který rozsudek vydal, **členským státem Evropské unie**, bude se uznávání řídit primárně příslušnými nařízeními EU. Aktuálně platné a účinné nařízení regulující uznávání rozvodových rozsudků je **nařízení Brusel II ter**, které vstoupilo v účinnost 1. 8. 2022. Podle tohoto nařízení se uznávají rozvodové rozsudky vydané unijními státy s **výjimkou Dánska** v soudních řízeních **zahájených po 1. 8. 2022**.

Lze předpokládat, že se matrikáři budou ještě delší dobu setkávat s unijními rozvodovými rozsudky vydanými v řízeních zahájených do 31. 7. 2022. V případě těchto starších rozsudků bude postupováno podle **nařízení Brusel II bis**, které nabylo účinnosti od 1. 3. 2005. Tento postup vyplývá z čl. 100 odst. 2 nařízení Brusel II ter, podle kterého se nařízení Brusel II bis použije i nadále na rozhodnutí vydaná v zahájených soudních řízeních, veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na dohody vykonatelné v členském státě, v němž byly uzavřeny přede dnem 1. srpna 2022, a spadající do oblasti působnosti uvedeného nařízení.

U řízení zahájených po 1. 5. 2004 do 28. 2. 2005 budou české orgány postupovat při uznávání unijních rozvodových rozsudků podle nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. 5. 2000 o příslušnosti uznávání

a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti. Toto nařízení bývá označováno jako **nařízení Brusel I**.

Níže je pro větší přehlednost tabulka časové aplikovatelnosti jednotlivých unijních nařízení.

Aplikovatelný unijní předpis	řízení zahájené od	řízení zahájené do
Nařízení Brusel I	1. 5. 2004	28. 2. 2005
Nařízení Brusel II bis	1. 3. 2005	31. 7. 2022
Nařízení Brusel II ter	1. 8. 2022	dosud

V případě rozvodových rozsudků vydaných státy EU (s výjimkou Dánska) v řízeních zahájených od 1. 5. 2004 dosud se bude tedy postupovat při jejich uznávání podle některého z výše uvedených nařízení. Postup je v principu pro všechna tři nařízení stejný. K uznávání těchto rozhodnutí není třeba žádného zvláštního řízení ve státě, kde má být rozhodnutí uznáno. To znamená, že při předložení takového rozhodnutí českým orgánům není nutné žádné uznávací řízení před českými soudy. K rozhodnutí o rozvodu vydanému unijním státem je ovšem nutno předložit ještě speciální **osvědčení** podle výše uvedených unijních nařízení. Osvědčení má přesně stanovenou formu a vydává jej orgán, který vydal rozhodnutí, jež má být uznáno. Rozhodnutí a osvědčení je nutno předložit s překladem (případně s vícejazyčným standardním formulářem). Vyšší ověření (ani apostila) není třeba.

Seznam států, na něž dopadají nařízení Brusel II bis a nařízení Brusel II ter:

- Belgie,
- Bulharsko,
- Česká republika,¹⁹⁹
- Estonsko,
- Finsko,
- Francie,
- Chorvatsko,
- Irsko,
- Itálie,
- Kypr,
- Litva,
- Lotyšsko,
- Lucembursko,
- Maďarsko,
- Malta,
- Německo,
- Nizozemsko,
- Polsko,

¹⁹⁹ Myšleno pro případy, kdy jsou české rozvodové rozsudky předkládány v jiném unijním státě. V České republice platí české rozhodnutí přímo, bez jakýchkoli dalších formalit.

- Portugalsko,
- Rakousko,
- Rumunsko,
- Řecko,
- Slovensko,
- Slovinsko,
- Španělsko,
- Švédsko.

Upozornění:

1. Ani jedno z výše uvedených nařízení se **nevztahuje na Dánsko**.
2. Výše uvedená nařízení vylučují z užití mezi členskými státy EU Haagskou úmluvu o rozvodech.

V případě, že rozhodnutí o rozvodu bylo vydáno jiným státem než členským státem EU, případně bylo vydáno Dánskem, je nutno v první řadě prověřit, zda s daným státem nemá Česká republika **dvoustrannou mezinárodní úmluvu řešící uznávání rozvodů**.

Česká republika má aktuálně takové smlouvy s následujícími zeměmi:

- Albánie,
- Bělorusko,
- Gruzie,
- Kyrgyzstán,
- Moldavsko,
- Mongolsko,
- Rusko, a
- Ukrajina.

Upozornění:

Česká republika má dvoustranné smlouvy o právní pomoci řešící uznávání rozhodnutí o rozvodech také s Maďarskem, Polskem a Slovenskem. S ohledem na to, že jsou tyto státy členskými státy EU, bude se při uznávání rozvodových rozhodnutí z těchto zemí v České republice postupovat podle výše uvedených nařízení EU. Tato unijní nařízení aplikaci dvoustranných smluv mezi členskými státy EU v této oblasti vylučují.

Rozhodnutí o rozvodu vydaná orgány státu, se kterým má Česká republika **dvoustrannou smlouvu o právní pomoci řešící uznávání rozhodnutí o rozvodech**, se na území České republiky uznávají bez dalšího soudního řízení vedeného českými soudy. Rozhodnutí se předkládají vždy se soudním překladem. Požadavek na vyšší ověření listin (superlegalizace, apostila) závisí na podmínkách dohodnutých mezinárodními smlouvami mezi dotčenými státy.

Příklady:

1. Občan Ukrajiny chce na území České republiky uzavřít manželství s českou státní občankou. Snoubenec však již byl na Ukrajině ženatý a také se zde v roce 2018 rozvedl. Součástí dokladů předkládaných k uzavření manželství v České republice je v tomto případě i ukrajinský rozvodový rozsudek snoubence. S ohledem na dvoustrannou smlouvu o právní pomoci se takové rozsudky uznávají v České republice bez dalšího.²⁰⁰ Podle téže smlouvy není nutné listiny vydané orgánem jedné smluvní strany při užití na území druhé smluvní strany opatřovat vyššími ověřeními (superlegalizace, apostila). Snoubenec tak předloží ukrajinský rozvodový rozsudek matričnímu úřadu pouze s úředním překladem do českého jazyka. Žádné další formalities nejsou pro uznání tohoto rozsudku potřeba.

2. Občanka Slovenska chce na území České republiky uzavřít manželství s českým státním občanem. Snoubenka byla v letech 2012 až 2016 na Slovensku vdaná, manželství bylo rozvedeno. V souvislosti se svým záměrem vstoupit do manželství v České republice musí matričnímu úřadu předložit mimo jiné rozvodový rozsudek ze Slovenska. Při tom se bude postupovat podle nařízení Brusel II bis – snoubenka předloží originál nebo ověřenou kopii rozvodového rozsudku spolu s osvědčením podle čl. 39 a přílohy I nařízení Brusel II bis. Překlad do českého jazyka není u slovenských listin nutno předkládat²⁰¹. Není potřeba ani žádná forma vyššího ověření.

Nejde-li ani o rozvodové rozhodnutí některého z unijních států, ani o rozhodnutí státu, s nímž má Česká republika smlouvu o právní pomoci řešící tuto otázku, je nezbytné zkoumat, zda rozvodové rozhodnutí nevydal stát, který je smluvním státem Haagské úmluvy o rozvodech.

Upozornění:

Řada států, které jsou smluvními státy Haagské úmluvy o uznávání rozhodnutí o rozvodech, je zároveň unijními státy, na něž dopadají výše popisovaná nařízení EU regulující uznávání rozhodnutí o rozvodech. Pro tyto státy mají citovaná unijní nařízení aplikační přednost před Haagskou úmluvou o uznávání rozhodnutí o rozvodech.

V případě, že je některý stát smluvní stranou Haagské úmluvy o uznávání rozhodnutí o rozvodech a zároveň má s Českou republikou dvoustrannou smlouvu o právní pomoci řešící uznávání rozvodů, má přednost dvoustranná smlouva o právní pomoci.

Státy, se kterými se bude při uznávání rozvodových rozhodnutí postupovat podle Haagské úmluvy o rozvodech, jsou tyto:

- Austrálie,
- Dánsko,
- Egypt,
- Norsko,
- Moldavská republika,
- Švýcarsko, a
- Spojené království Velké Británie a Severního Irska.

Upozornění:

²⁰⁰ Smlouva mezi Českou republikou a Ukrajinou o právní pomoci v občanských věcech publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí pod č. 123/2002 Sb. m. s., ve znění smlouvy publikované pod č. 77/2008 Sb. m. s.

²⁰¹ Viz čl. 2 Smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o úpravě některých otázek na úseku matrik a státního občanství a shodně čl. 3 mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech (publikována pod č. 209/1993 Sb.)

Haagská úmluva o rozvodech se v České republice vztahuje na uznávání rozvodových rozsudků, které nabyly právní moci od 11. 7. 1976.

Na předkládaných rozvodových rozsudcích musí být uvedeno, kdy rozhodnutí nabylo právní moci. V případě rozhodnutí vydaných členskými státy EU postačí, pokud je tato skutečnost uvedena v osvědčení přikládanému k rozsudku podle nařízení Brusel I, Brusel II bis nebo Brusel II ter.

V případě, že měli **oba rozvádějící se manželé v době rozvodového řízení cizí státní občanství státu**, který o rozvodu rozhodoval, uznávají se taková rozvodová rozhodnutí v České republice **bez dalšího řízení**²⁰². Není tedy nutné žádné uznání českým soudem. U tohoto typu rozhodnutí se ani neřeší, zda je vydal unijní stát, stát, s nímž máme dvoustrannou úmluvu o právní pomoci nebo smluvní stát Haagské úmluvy o rozvodech.

Upozornění:

Toto platí jen pro osoby, které byly v rozhodné době výlučně cizinci – příslušníky státu, který rozhodnutí vydal. Nepostupuje se tak v případech, kdy byl jeden z manželů zároveň českým a cizím státním příslušníkem.

Za situace, kdy:

- byl alespoň jeden z manželů v době rozvodu státním občanem ČR,
- nejde o rozhodnutí vydané členským státem EU,
- nejde o rozhodnutí vydané státem, se kterým máme dvoustrannou úmluvu o právní pomoci řešící uznávání rozvodů, a
- nejde ani o rozhodnutí vydané státem, který je smluvní stranou Haagské úmluvy o uznávání rozvodů,

musí dojít **k uznání rozhodnutí** českým soudem na základě zvláštního rozhodnutí. Tímto soudem je **Nejvyšší soud ČR**.²⁰³ Návrh na uznání rozhodnutí může podat kterýkoli z účastníků rozvodového řízení nebo osoba, která na tom prokáže právní zájem.

V případě, kdy bylo rozhodnuto cizozemským orgánem o rozvodu osob, které jsou sice cizinci, ale jeden z nich, případně i oba, nebyli příslušníky státu, který rozvodové rozhodnutí vydal, je nutno zjistit, zda byla tato rozhodnutí uznána v domovských státech rozvedených manželů. Je-li tomu tak, uznávají se i v České republice bez dalšího. Prokázání, že k uznání rozhodnutí v domovských státech rozvedených manželů došlo, je na osobě, která rozvodový rozsudek předkládá.

Břemeno prokázání toho, že byl dotyčný cizím státním příslušníkem v době rozhodování o rozvodu manželství, leží na takto rozvedené osobě.

Poznámka:

Všechna výše uvedená pravidla platí i na rozhodnutí o prohlášení manželství za neplatné, rozhodnutí o prohlášení, zda manželství je či není (tj. rozhodnutí o existenci manželství) a rozhodnutí o zákonném odloučení.

Nemusí jít vždy o soudní rozsudky, ale může jít i o rozhodnutí a jiné veřejné listiny příslušných orgánů.

²⁰² Viz k tomu § 52 ZMPS

²⁰³ § 51 ZMPS

22.2 Uznávání rozsudků o osvojení a určení otcovství (rodičovství)

Z hlediska možných variant je uznávání **rozhodnutí o otcovství** (resp. šířeji rodičovství) podstatně jednodušší. Na tento typ rozhodnutí se totiž **nevztahují** výše popisovaná **nařízení EU**, tedy nařízení Brusel I, Brusel II bis **ani** nařízení Brusel II ter. Zároveň aktuálně Česká republika není smluvní stranou **žádné vícestranné úmluvy** řešící uznávání rozhodnutí otcovství/rodičovství. Jediné, co je tedy nutno z hlediska mezinárodního práva posoudit, je to, zda se na konkrétní posuzovaný případ nevztahuje některá z dvoustranných mezinárodních úmluv o právní pomoci. Státy, s nimiž máme takovou úmluvu, jsou následující:

- Albánie,
- Bělorusko,
- Gruzie,
- Kyrgyzstán,
- Maďarsko,
- Moldávie,
- Mongolsko,
- Polsko,
- Rusko,
- Slovensko.

Ukrajina (jen otcovství, osvojení uznává okresní soud – blíže k tomu viz níže).

V případě **osvojení** je Česká republika vázána vícestrannou mezinárodní Úmluvou o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení. Ta ovšem řeší především případy tzv. mezinárodního osvojení, tj. situace, kdy dítě – státní občan ČR – bylo osvojeno do ciziny, nebo kdy státní příslušníci České republiky osvojili dítě ze zahraničí. Neřeší tedy situace, kdy chybí tzv. přeshraniční prvek osvojení, tj. osvojenec i osvojitel žijí v době rozhodování o osvojení ve stejném státě. Pro ostatní případy osvojení Česká republika žádnou vícestrannou mezinárodní úmluvou vázána není a bude tedy postupovat výlučně podle dvoustranných smluv a v případě jejich absence podle české vnitrostátní právní úpravy. Ani na rozhodnutí o osvojení se totiž nevztahují nařízení Brusel I, Brusel II bis ani Brusel II ter.

Byl-li alespoň jeden z účastníků soudního řízení o osvojení nebo určení rodičovství státním občanem ČR a rozhodnutí nebylo vydáno jedním z výše uvedených států, musí dojít k jeho uznání zvláštním rozhodnutím českého soudu. Tímto soudem je příslušný **okresní soud**. Matriční úřad bude zapisovat matriční skutečnost osvojení nebo určení/popření otcovství/rodičovství na základě pravomocného rozsudku příslušného českého okresního soudu.

V případech, kdy byli **všichni účastníci cizozemského řízení cizinci** se uznávání cizozemského soudního rozhodnutí liší v závislosti na tom, zda byli všichni účastníci řízení občany státu, který rozhodnutí vydal nebo nikoli.

V případech cizozemských rozhodnutí o otcovství/rodičovství nebo osvojení se postupuje obdobně jako v případě uznávání rozvodových rozhodnutí.²⁰⁴ Bude tedy nutno zjistit, zda rodič (jehož rodičovství bylo rozhodnutím určeno nebo naopak popřeno) a dítě byli v době rozhodování oba občany státu, který rozhodnutí vydal. Totéž platí o občanství osvojence a osvojitele. Pokud tomu tak bylo, uznává se toto rozhodnutí na území České republiky bez dalšího řízení. Tím není samozřejmě dotčena povinnost předložit úřední překlad a případná vyšší ověření. Za situace, kdy jde o rozhodnutí vydané vůči cizincům, kteří ovšem nebyli v době rozhodování občany státu, který jej vydal, je nutno zjistit, zda byla

²⁰⁴ Viz § 55 odst. 2 ZMPS

tato rozhodnutí uznána v domovských státech účastníků řízení. Je-li tomu tak, uznávají se i v České republice bez dalšího. Prokázání, že k uznání rozhodnutí v domovských státech účastníků řízení došlo, je na osobě, která rozhodnutí předkládá.

Příklad:

Pan Černý, státní občan České republiky, žil ve Velké Británii v nesezdaném partnerství se svojí družkou slečnou Smith, britskou státní občankou. Tento svazek se v prosinci 2021 rozpadl. Slečně Smith se v únoru 2022 narodila dcera. S panem Černým nechtěla učinit souhlasné prohlášení o určení otcovství. Pan Černý se domníval, že je otcem nezletilé. Dal proto návrh na určení svého otcovství příslušnému britskému soudu (dítě bylo občanem Velké Británie stejně jako jeho matka a pan Černý měl ve Velké Británii trvalý pobyt). Britský soud po provedeném dokazování rozhodl, že pan Černý je otcem dcery, kterou slečna Smith porodila v únoru 2022. Podle § 6 zákona č. 186/2013 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky a o změně některých zákonů (zákon o státním občanství České republiky) nabývá dítě státní občanství České republiky mj. v případě, že jde o dítě, jehož matka není státní občankou České republiky a k němuž soud určil otcovství muže, který je státním občanem České republiky. Pro prokázání splnění této podmínky bude nejprve nutné, aby jeden z rodičů dítěte podal návrh příslušnému okresnímu soudu v České republice na uznání britského rozsudku o určení otcovství. Pravomocný rozsudek českého okresního soudu o uznání pak bude podkladem jak pro vystavení osvědčení o státním občanství, tak i pro zápis dítěte do zvláštní matriky.

Kontrolní otázky:

1. Podle jakých právních předpisů (obecně) se postupuje při uznávání cizozemských rozhodnutí o rozvodu v České republice?
2. Existují nějaké právní předpisy EU, které regulují problematiku uznávání rozvodových rozsudků vydaných v jednom členském státu při jeho užití v jiném členském státu EU? Pokud ano, jaké?
3. Za jakých podmínek lze uznat cizozemské rozhodnutí o určení otcovství v České republice?
4. Existuje nějaká vícestranná mezinárodní smlouva upravující uznávání rozhodnutí o osvojení vydaná jedním státem na území jiného státu?

23 PŘESTUPKY NA ÚSEKU MATRIK

23.1 Právní úprava

Skutkové podstaty přestupků na úseku matrik jsou upraveny v § 79a zákona o matrikách. Zákon o matrikách však nijak nereguluje podmínky odpovědnosti za přestupek ani řízení o nich. Právní úpravu těchto otázek nalezneme v jiných právních předpisech. Stěžejním zákonem upravujícím problematiku přestupků je zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Ten upravuje především příslušnost k projednávání přestupků, základy odpovědnosti za přestupek, řízení o přestupcích a úpravu rejstříku přestupků.

Zákon o přestupcích ale neupravuje veškeré otázky týkající se správního řízení o přestupcích. Není-li nějaký institut nebo postup přestupkového správního řízení upraven v zákoně o přestupcích nebo přímo ve zvláštním zákoně (např. v zákoně o matrikách), použije se obecná úprava správního řízení a postupu správních orgánů, kterou je zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“).

Příklad:

Zákon o přestupcích neupravuje všechny otázky doručování rozhodnutí o přestupku. V § 66 řeší pouze doručování veřejnou vyhláškou a v § 67 doručování zmocněnci, resp. v případech, kdy se zásilky nedaří zmocněnci doručovat. Zákon o matrikách žádná ustanovení řešící doručování rozhodnutí o přestupku neobsahuje. To znamená, že až na případy řešené v § 66 a 67 zákona o přestupcích, bude správní orgán při doručování rozhodnutí o přestupku postupovat podle správního řádu.

Přestupky na úseku matrik upravené v § 79a zákona o matrikách nejsou jedinými přestupky, které mohou být v oblasti matrik spáchány. V rámci matriční agendy může dojít k porušení zákonných povinností, které není postihováno podle posledně citovaného ustanovení zákona o matrikách, ale přesto je přestupkem. Tyto přestupky upravuje zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění zákona pozdějších předpisů (dále jen „zákon o některých přestupcích“)²⁰⁵ a jde o následující skutkové podstaty přestupků:

- úmyslné uvedení nesprávného nebo neúplného údaje správnímu orgánu,
- úmyslné zatajení požadovaného údaje správnímu orgánu,
- úmyslné uvedení nesprávného nebo neúplného údaje v čestném prohlášení u správního orgánu,
- úmyslné uvedení nesprávného nebo neúplného údaje správnímu orgánu nebo zatajení požadovaného údaje správnímu orgánu za účelem získání neoprávněné výhody,
- úmyslné podání nepravdivé nebo neúplné svědecké výpovědi ve správním řízení,
- úmyslné podání nepravdivého/neúplného vysvětlení o přestupku spáchaném jinou osobou, a
- úmyslné podání křivého vysvětlení o trestném činu spáchaném jinou osobou.

Upozornění:

V případě dvou obsahově v podstatě shodných skutkových podstat má přednost skutková podstata obsažená ve zvláštním právním předpisu.

²⁰⁵ § 2 odst. 2 písm. a), b), e), f), odst. 3 písm. a), b) e) a § 6

Příklad:

Úmyslné uvedení nesprávných údajů při plnění oznamovací povinnosti v souvislosti s narozením dítěte (např. uvedení nesprávného dne narození dítěte) je přestupkem podle § 79a odst. 1 písm. b) zákona o matrikách, nikoli přestupkem podle § 2 odst. 2 písm. a) zákona o některých přestupcích.

23.2 Obecná část přestupkového práva

Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.²⁰⁶

České pojetí přestupků stojí na kombinaci formálních znaků a znaku materiálního. To znamená, že aby bylo možno jednání považovat za přestupek, je potřeba, nejen aby byly naplněny formální znaky stanovené zákonem, ale aby byl skutek alespoň v nepatrné míře společensky nebezpečný (*materiální znak*).

Formálními znaky přestupku jsou:

- *subjekt*, kterým je pachatel přestupku,
- *subjektivní stránka*, kterou se rozumí zavinění,
- *objekt*, kterým se rozumí společensky chráněný zájem, tj. to, co zákonodárce chce daným zákonným ustanovením chránit (např. řádné nakládání s matričními doklady), a
- *objektivní stránka*, která se skládá ze tří složek:
 - z jednání,²⁰⁷
 - následku, a
 - příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem.

Pachatelem přestupků na úseku matrik (tj. přestupků vymezených v § 79a zákona o matrikách) může být podle současné právní úpravy výlučně **fyzická osoba**²⁰⁸. Tato osoba musí být **starší 15 let** a v době spáchání přestupku musí být **příčetná**.

Přestupky na úseku matrik musí být spáchány **zaviněně**, a to buď úmyslně, nebo z nedbalosti (závisí na tom, jaká forma zavinění je uvedena u konkrétní skutkové podstaty – viz níže). Není-li v konkrétní skutkové podstatě zavinění výslovně specifikováno, znamená to, že postačuje zavinění nedbalostní.

Přestupky mohou spočívat buď v **aktivním konání** (např. úmyslné poškození matričního dokladu), nebo v **opomenutí** (např. neoznámení narození dítěte v zákonem stanovené lhůtě).

Zánik odpovědnosti za přestupek

K zániku odpovědnosti za přestupek dochází ze zákonem taxativně stanovených důvodů.

Odpovědnost za přestupek **zaniká**²⁰⁹:

- *uplynutím doby stanovené zákonem* (tzv. promlčecí doby). Pro přestupky na úseku matrik je to 1 rok od spáchání přestupku. Tato doba se za podmínek stanovených zákonem staví nebo přerušuje²¹⁰,

²⁰⁶ § 5 zákona o přestupcích

²⁰⁷ Jednáním se rozumí i opomenutí jednání, ke kterému je osoba povinna – např. neoznámení narození dítěte v zákonem stanovené lhůtě.

²⁰⁸ Zákonodárce zde nepočítá se speciálním pachatelstvím fyzické osoby podnikající

²⁰⁹ § 29 zákona o přestupcích

²¹⁰ § 32 zákona o přestupcích

- *smrtí pachatele*, nebo zánikem právnické osoby bez právního nástupce,²¹¹
- vyhlášením *amnestie*.²¹²

V případě, že ve věci určitého skutku, za který již zanikla odpovědnost, nebylo dosud zahájeno přestupkové řízení, není jej už možné zahájit (věc se odloží²¹³). Pokud již řízení zahájeno bylo, je nutno jej zastavit²¹⁴.

23.3 Řízení o přestupku

Řízení o přestupku je správním řízením vedeným podle části II. a III. správního řádu s odchylkami upravenými zejména v zákoně o přestupcích, případně ve zvláštních zákonech upravujících jednotlivé úseky veřejné správy. Zákon o matrikách žádné odchylky od zákona o přestupcích a správního řádu neupravuje, řeší výlučně vymezení skutkových podstat na úseku matrik.

V některých případech je možno vést tzv. zkrácená řízení, která představují určitý procesní odklon od běžného správního řízení od přestupku (blíže k tomu viz dále).

Podle platné právní úpravy je řízení o přestupcích vždy zahajované **z moci úřední**. To znamená, že je zahajuje výlučně správní orgán příslušný k projednání přestupku.

Poznámka:

Za účinnosti předchozí právní úpravy, zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, byla v zákonem stanovených případech řízení o přestupcích zahajována na návrh osoby postižené spácháním přestupku. Šlo například o přestupky ublížení na cti. Aktuální právní úprava však tento koncept nepřevzala.

Účastníci řízení o přestupku jsou v zákoně o přestupcích vymezeni speciálně oproti správnímu řádu²¹⁵. Jsou jimi:

- obviněný,
- poškozený, a
- osoba, jejíž věc má být zabrána.

Zákon o přestupcích počítá s dalšími **osobami zúčastněnými na řízení**, které sice nemají postavení účastníků řízení, zákonodárce jim však v řízení přiznal určitá práva²¹⁶. Jedná se o:

- osobu přímo postiženou spácháním přestupku,
- zákonného zástupce mladistvého, a
- orgán sociálně právní ochrany dětí.

Příslušnost k řízení o přestupcích

Příslušnost k řízení o přestupku je obecně tzv. **věcná, místní a funkční**.

²¹¹ S ohledem na skutečnost, že aktuálně může být subjektem/pachatelem přestupků na úseku matrik pouze fyzická osoba, není pro matriky otázka zániku právnické osoby momentálně relevantní.

²¹² Amnestii uděluje prezident republiky – viz § 104 zákona o přestupcích.

²¹³ Usnesením vydávaným podle § 76 odst. 1 písm. f) zákona o přestupcích

²¹⁴ Usnesením podle § 86 odst. 1 písm. h) zákona o přestupcích

²¹⁵ § 68 zákona o přestupcích

²¹⁶ § 71 a 72 zákona o přestupcích

Poznámka:

Zákon o přestupcích upravuje příslušnost správních orgánů k projednávání přestupků obecně, zvláštní zákony však poměrně často stanoví samy věcně příslušný správní orgán k projednávání přestupků. Taková zvláštní úprava pak má přednost před obecnou úpravou příslušnosti k projednávání přestupků.

Věcná příslušnost řeší, který druh správního orgánu přestupek projednává. Věcnou příslušnost stanoví vždy zákon nebo právní předpis stejné nebo vyšší právní síly. K projednávání matričních přestupků jsou věcně příslušné **obecní úřady obcí s rozšířenou působností**.²¹⁷

Místní příslušnost určuje, který z věcně příslušných orgánů je příslušný k projednání konkrétního přestupku. Místní příslušnost obecně zakotvuje též zákon nebo právní předpis stejné nebo vyšší síly. To nebrání tomu, aby např. správní obvody matričních úřadů byly upraveny vyhláškou. Pravidla pro určení místní příslušnosti však plynou ze zákona. Místně příslušný k projednání přestupku na úseku matrik je obvykle matriční úřad, v jehož správním obvodu byl přestupek spáchán.

Příklad:

Místně příslušným k projednání přestupku neoznámení narození dítěte v zákonem stanovené lhůtě je obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se dítě narodilo.

Dalším druhem příslušnosti je příslušnost funkční, která řeší, jaký z orgánů věcně a místně příslušného správního orgánu bude přestupek projednávat. V některých případech je stanovena přímo zákonem – zákon např. stanoví, že přestupek může projednat pouze obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo komise pro projednávání přestupků, jindy je upravena pouze vnitřními předpisy úřadu. Funkční příslušnost se poměrně běžně prolíná s příslušností věcnou – zákonodárce např. stanoví, že k projednání přestupků je příslušný obecní úřad obce s rozšířenou působností, čímž stanovil nejen věcnou příslušnost, ale zároveň i funkční příslušnost v tom směru, že určil, který z orgánů obce je k projednávání příslušný.

Upozornění:

Funkční příslušnost má často více úrovní. Zákonodárce například stanoví, jaký orgán obce nebo kraje je příslušný k projednávání určitého druhu přestupků. Obvykle se jedná o obecní nebo krajský úřad. Vnitřní předpisy úřadu (organizační řád) pak dále stanoví, který konkrétní odbor, případně oddělení bude tento druh přestupků řešit.

Řízení o přestupku může skončit buď usnesením o zastavení řízení²¹⁸, nebo rozhodnutím o přestupku, kterým je obviněný uznán vinným ze spáchání přestupku²¹⁹. V případě zkrácených řízení končí vydáním příkazu nebo příkazového bloku.

Zkrácená řízení o přestupku

Zákon o přestupcích zná dva typy zkrácených řízení o přestupku, a to příkazní řízení a vydání příkazu na místě²²⁰.

²¹⁷ Zákon o matrikách žádný správní orgán příslušný k projednávání přestupků na úseku matrik neurčuje. Postupuje se tedy podle obecné úpravy uvedené v § 60 zákona o přestupcích. Z té plyne příslušnost k projednávání těchto přestupků pro obecní úřady obcí s rozšířenou působností.

²¹⁸ § 86 zákona o přestupcích

²¹⁹ § 93 zákona o přestupcích a § 67 až 69 správního řádu

²²⁰ Jde o dřívější tzv. blokové řízení.

Příkazní řízení

Příkazní řízení upravuje § 150 správního řádu a § 90 zákona o přestupcích. Odchytkou od standardního řízení je především to, že příkaz může být prvním úkonem v řízení. Doručení příkazu se v těchto případech řízení zahajuje a zároveň je jím rozhodnuto ve věci. Příkaz je druhem správního rozhodnutí o přestupku. Má formu a obsahové náležitosti obdobné jako rozhodnutí o přestupku, odchylné je především jeho označení a poučení o opravném prostředku. Příkazem lze uložit správní trest **napomenutí, pokuty, zákazu činnosti, nebo propadnutí věci nebo náhradní hodnoty**.

Příkazní řízení nelze vést:

- u mladistvého (s výjimkou příkazu na místě),
- u osoby s omezenou svéprávností,
- je-li rozhodováno o náhradě škody.

Opravným prostředkem proti vydanému příkazu není odvolání, ale **odpor**. Ten lze podat do 8 dnů od doručení příkazu.²²¹ Důsledky podání odporu jsou zásadně odlišné od odvolání. Odporem podaným včas a oprávněnou osobou se totiž příkaz automaticky ruší. To znamená, že nedochází k žádnému přezkumu napadeného příkazu. V řízení se poté dále pokračuje, jako kdyby příkaz vydán nebyl. Bylo-li příkazem řízení zahájeno, zůstává podáním odporu tento účinek příkazu zachován. Řízení je zakončeno vydáním prvostupňového rozhodnutí, proti kterému lze podat odvolání.

Pokud byl proti příkazu podán odpor, nelze obviněnému v řízení uložit jiný druh správního trestu, s výjimkou napomenutí, než mu byl uložen příkazem. Nelze ani uložit vyšší výměru správního trestu. To neplatí, pokud správní orgán v řízení změní právní kvalifikaci skutku.

Příklad:

Obecní úřad obce s rozšířenou působností vydal příkaz, jímž rozhodl o tom, že je obviněný vinen spácháním přestupku podle § 79a odst. 1 zákona o matrikách. Za přestupek uložil pokutu ve výši 1 000,- Kč. Proti příkazu byl obviněným podán v zákonem stanovené lhůtě odpor. Pokud obecní úřad obce s rozšířenou působností, který příkaz vydal, dospěje po provedeném dokazování k závěru, že přestupek byl skutečně spáchán, vydá rozhodnutí o přestupku, kterým uzná obviněného vinným. Tímto rozhodnutím o přestupku může jako sankci uložit pokutu maximálně do výše 1 000,- Kč, nebo napomenutí.

Příkaz na místě

Vydání příkazu na místě upravuje § 91 zákona o přestupcích.

Upozornění:

Obecnou úpravu příkazu na místě obsahuje § 150 odst. 3 správního řádu. Úprava příkazu na místě obsažená v § 91 zákona o přestupcích však pro svoji celistvost užití posledně citovaného ustanovení správního řádu v podstatě vylučuje.

Příkaz na místě vydávaný podle zákona o přestupcích je stejně jako příkaz správním rozhodnutím o přestupku, má však velmi zjednodušenou formu.²²² Vydává se formou tzv. příkazového bloku. Formuláře těchto bloků vydává Ministerstvo financí a správní orgány je odebírají od příslušného celního úřadu. Příkazem na místě lze za přestupek uložit jen pokutu, a to max. do 10 000,- Kč, v případě mladistvého obviněného pouze do výše 2 500,- Kč, nestanoví-li zvláštní zákon jinak.

Správní orgán může příkaz na místě vydat pouze za předpokladu, že obviněný souhlasí se zjištěným stavem věci, s právní kvalifikací skutku, s uložením pokuty a její výší a s vydáním příkazového bloku.

²²¹ § 150 odst. 3 správního řádu

²²² Náležitosti příkazového bloku upravuje § 92 odst. 2 zákona o přestupcích.

K souhlasu s vydáním příkazového bloku nelze obviněného jakkoli nutit. O následcích řešení jeho přestupku formou příkazového bloku musí být poučen.

Proti příkazovému bloku nelze podat opravný prostředek! Vydání příkazového bloku může být (a velmi často i je) jediným úkonem v řízení.

23.4 Skutkové podstaty přestupků na úseku matrik

Skutkové podstaty přestupků na úseku matrik jsou vymezeny v § 79a zákona o přestupcích. Jak bylo uvedeno výše, v oblasti matriční agendy se lze dopustit i dalších přestupků, které ovšem nejsou vázány specificky na výkon matriční činnosti, a nebudou proto obsahem následujícího výkladu.

23.4.1 Přestupky podle § 79a odst. 1 písm. a) zákona o matrikách

Tyto přestupky lze spáchat zničením, poškozením, nebo zneužitím:

- matričního dokladu,
- vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství / vstupu do registrovaného partnerství, nebo
- osvědčení k církevnímu sňatku.

Může je spáchat jen **fyzická osoba** a zákon při jejich spáchání vyžaduje **zavinění ve formě úmyslu**.

Příklady:

1. Situace 1

Pan Josef Vzteklý záměrně roztrhá svůj rodný list. Tento skutek je přestupkem podle § 79a odst. 1 písm. a) zákona o matrikách.

2. Situace 2

Pan Josef Nešikovný omylem polije svůj rodný list kávou. Tento skutek není přestupkem.

23.4.2 Přestupky podle § 79a odst. 1 písm. b) zákona o matrikách

Přestupek spočívá buď:

- v nesplnění oznamovací povinnosti matričnímu úřadu při:
 - narození,
 - úmrtí,
 - uzavření manželství,
 - registrovaném partnerství.

nebo v

- úmyslném uvedení nesprávných údajů při plnění oznamovací povinnosti. Toto ustanovení je speciální vůči § 2 odst. 2 písm. a) a b) zákona o některých přestupcích.

První okruh skutkových podstat – spočívající v nesplnění oznamovací povinnosti v zákonem stanovených případech – je možno spáchat jak úmyslně, tak nedbalostně. Jde o opomenutí povinnosti matriční událost matričnímu úřadu v zákonem stanovené lhůtě nahlásit. O přestupek se ovšem jedná pouze v případě, že má určitá osoba povinnost matriční událost matričnímu úřadu nahlásit ze zákona, tj. zákon takovou povinnost fyzické osobě přímo ukládá.

Druhý okruh skutkových podstat – uvedení nesprávných údajů při plnění oznamovací povinnosti – lze spáchat pouze úmyslně.

Ve všech těchto případech může být pachatelem přestupku pouze **fyzická osoba**.

Příklady:

1. Situace 1:

Slečna Anna Zapomnětlivá porodila mimo zdravotnické zařízení. Otec dítěte je neznámý. Ačkoli jí to zdravotní stav umožňoval, ohlásila narození dítěte až 3 měsíce po narození. Tento skutek je přestupkem podle § 79a odst. 1 písm. b) zákona o matrikách – neoznámení narození dítěte v zákonem stanovené (3 pracovní dny).

2. Situace 2:

Slečna Anna Nepoctivá porodila mimo zdravotnické zařízení. Otec dítěte je neznámý. Matričnímu úřadu 7. 6. 2021 oznámila narození dítěte s tím, že se dítě narodilo dne 31. 5. 2021. Její zdravotní stav jí umožňoval učinit oznámení již 4 dny po porodu. Dalším šetřením však vyšlo najevo, že se dítě narodilo 21. 5. 2021. Nepravdivý údaj o datu narození uvedla matka matričnímu úřadu záměrně. Jedná se o přestupek podle § 79a odst. 1 písm. b) zákona o matrikách – v tomto případě dokonce o souběh 2 skutků – neoznámení narození dítěte v zákonem stanovené lhůtě a sdělení nepravdivého údaje o datu narození dítěte.

23.4.3 Přestupek podle § 79a odst. 1 písm. c) zákona o matrikách

Přestupek spočívá v **úmyslném** neuzívání jména a příjmení uvedeného na českém matričním dokladu v úředním styku. Tento přestupek může spáchat jen **fyzická osoba** a je zde výslovně vyžadováno zavinění ve formě úmyslu.

Poznámka:

Úředním stykem se rozumí jednání před orgány veřejné moci, Českou národní bankou, Veřejným ochráncem práv, Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových, státními fondy a zdravotními pojišťovnami.²²³

23.4.5 Přestupek podle § 79a odst. 1 písm. d) zákona o matrikách

Přestupek spočívá v opakovaném určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů k **témuž** dítěti u matričního úřadu nebo soudu. Jako u všech ostatních matričních předpisů jej může spáchat jen **fyzická osoba**²²⁴. S ohledem na skutečnost, že v zákoně není výslovně požadováno zavinění ve formě úmyslu, postačuje zavinění z nedbalosti. Z povahy věci ale půjde spíše o úmyslné jednání.

Příklad:

Slečna Ofélie Mazaná určila otcovství ke svému dosud nenarozenému dítěti dne 28. 4. 2022 s panem Jiřím Důvěřivým před Matričním úřadem Písek. Dne 1. 6. 2022 určila k tomuto nenarozenému dítěti znovu otcovství formou souhlasného prohlášení, tentokrát ovšem s panem Janem Bohatým, a to před Matričním úřadem Tábor. Pan Bohatý o tom, že již k dítěti bylo určeno otcovství, neví. Slečna Mazaná se druhým určením otcovství dopustila přestupku podle § 79a odst. 1 písm. d) zákona o matrikách. Pan Bohatý není přestupkově odpovědný, neboť jednal ve skutkovém omylu, do kterého jej uvedla slečna Mazaná.

²²³ § 42 odst. 4 zákona o matrikách

²²⁴ Z povahy věci spáchání tohoto přestupku právnickou osobou není ani možné.

23.5 Správní tresty za přestupky na úseku matrik

Za přestupky na úseku matrik lze uložit aktuálně pouze správní trest **napomenutí** nebo **pokutu do výše 10 000,- Kč**. Jiné druhy správních trestů za tyto přestupky uložit nelze.

Kontrolní otázky:

1. Kdo může být pachatelem přestupků na úseku matrik? (fyzická osoba/fyzická osoba podnikající/právnícká osoba)
2. Podle jakých právních předpisů se posuzují obecné otázky odpovědnosti za přestupky (např. věk pachatele, zánik odpovědnosti za přestupek atp.)?
3. Podle jakých procesních právních předpisů se vede řízení o přestupcích na úseku matrik?
4. Kde jsou upraveny skutkové podstaty přestupků na úseku matrik?
5. Které správní orgány jsou věcně příslušné k projednání přestupků na úseku matrik?

Užitečné odkazy:

- Metodika na úseku matrik. Ministerstvo vnitra. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/metodika-na-useku-matrik.aspx>
- Přehled mezinárodních smluv zavazujících Českou republiku. Ministerstvo spravedlnosti. Dostupné online: <https://www.justice.cz/web/msp/mezinarodni-smlouvy>
- Matriční tiskopisy. Tiskárna Ministerstva vnitra. Dostupné online: https://www.tmv.cz/?page_id=141
- Portál evropské eJustice – vícejazyčné standardní formuláře. Evropská komise. Dostupné online: https://e-justice.europa.eu/content_public_documents-551-cs.do?init=true –
- Seznam tlumočnicků a překladatelů. Dostupné online: [http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/\\$\\$SearchForm?OpenForm&Seq=1](http://datalot.justice.cz/justice/repznatl.nsf/$$SearchForm?OpenForm&Seq=1)
- [Seznam soudních znalců](https://1url.cz/ltwv). Dostupné online: <https://1url.cz/ltwv>
- Věstník Ministerstva vnitra. Ministerstvo vnitra. Dostupné online: <https://www.mvcr.cz/clanek/vestnik-ministerstva-vnitra-vestnik-ministerstva-vnitra.aspx>
- Index českých exonym. Český úřad zeměměřičský a katastrální. Dostupné online: [https://geoportal.cuzk.cz/\(S\(ils0a2h2a1y1edrv0y2zdd4a\)\)/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextMeta&side=mapy_publicace&metadataID=CZ-CUZK-EXONYMA-PDF&head_tab=sekce-02-gp&menu=24051](https://geoportal.cuzk.cz/(S(ils0a2h2a1y1edrv0y2zdd4a))/Default.aspx?lng=CZ&mode=TextMeta&side=mapy_publicace&metadataID=CZ-CUZK-EXONYMA-PDF&head_tab=sekce-02-gp&menu=24051)
- Seznam smluvních států Úmluvy o ověřování. Hague Conference on Private International Law. Dostupné online: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=41>
- Seznam států vydávajících eApostille. Dostupné online: <https://assets.hcch.net/docs/b697a1f1-13be-47a0-ab7e-96fcb750ed29.pdf>
- Informace k uznávání cizozemských rozhodnutí o rozvodu a otcovství. Nejvyšší soud. Dostupné online: https://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Uznavanicizichrozhodnuti
- Seznam vybraných dokladů totožnosti platných ve státech EU. Rada evropské unie. Dostupné online: <https://www.consilium.europa.eu/prado/cs/prado-start-page.html>
- Informace a podklady ke zkouškám zvláštní odborné způsobilosti při správě matrik a státního občanství. Institut pro veřejnou správu Praha. Dostupné online: <https://www.institutpraha.cz/>
- Vyhledávací formulář pro Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností. Ministerstvo kultury. Dostupné online: https://www.cns.mkcr.cz/cns_internet/

Doporučená literatura:

- JEŽKOVÁ J.: *Matrika v praxi*, AZ KORT s.r.o. 2012
- HRUŠÁKOVÁ M., KRÁLÍČKOVÁ Z., WESTPHALOVÁ L. A KOL.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014
- PAUKNEROVÁ M., ROZEHNALOVÁ N., ZAVADILOVÁ M. a kol.: *Zákon o mezinárodním právu soukromém. Komentář*, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013
- GRONWALDTOVÁ WAGNEROVÁ P.: Přestupky související s matriční činností *in* časopis *Správní právo* č. 5/2021. Dostupné online: [Správní právo, číslo 5/2021 - Ministerstvo vnitra České republiky \(mvcr.cz\)](https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-5-2021-ministerstvo-vnitra-ceske-republiky)
- SEDLÁČEK J.: *Rodinné právo*, Knihovna Československého akademického spolku „Právnick“ v Brně, Brno 1934
- KNAPP, K., VAŇKOVÁ, Z.: *Komentář k zákonu o matrikách a k zákonu o užívání a změně jména a příjmení*, Orbis, Praha 1956

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:

POZNÁMKY:

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

KONTAKTY

Ministerstvo vnitra

odbor strategického rozvoje a koordinace veřejné správy

náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

www.mvcr.cz/verejna-sprava

www.kvalitavs.cz

osr@mvcr.cz

ID datové schránky: 6bnaawp

Zadavatel publikace: Ministerstvo vnitra

Zpracovatelé publikace:

JUDr. Jitka Morávková (autorka) s poděkováním Bc. Pavlíně Bartákové

Odbor všeobecné správy MV (posouzení)

Ministerstvo vnitra (korektura a grafické zpracování)

Editoři publikace:

Ing. Mgr. David Sláma, PhDr. Dana Nekardová, Ing. Petr Jirman

2023

ISBN: ISBN: 978-80-7616-180-1 (tisk) / 978-80-7616-181-8 (PDF)

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY